

Fredagen den 19 mars

Kl. 09.00–14.17

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 februari justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Malin Löfsjögård anmäls som suppleant i riksbanksfullmäktige.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i riksbanksfullmäktige
Malin Löfsjögård

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2020/21:35 för torsdagen den 18 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2020/21:558

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:558 Klimatsäkring av utsatta städer
av David Josefsson (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 april 2021.

Prot. 2020/21:97
19 mars

Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 17 mars 2021

Miljödepartementet

Per Bolund (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet:

RiR 2021:4 Statens ansvar för veterinär service – Jordbruksverkets styrning och genomförande

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2020/21:115 till utrikesutskottet

Redogörelse

2020/21:NR1 till utrikesutskottet

EU-dokument

COM(2021) 66 till näringsutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2020/21:447 om dumpade gifttunnor i Östersjön

Anf. 1 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig om jag anser att det är viktigt att gifttunnorna tas upp ur Östersjön och vilka regeringsuppdrag jag är beredd att ge till ansvariga myndigheter för att påbörja arbetet. Vidare frågar Lars Beckman mig om regeringen i regleringsbrev har instruerat ansvariga myndigheter att påbörja arbetet med att ta upp de identifierade gifttunnorna inför 2021. Slutligen frågar han mig vad regeringens bedömning är att det kommer att kosta att ta upp gifttunnorna och vilken budget som regeringen har avsatt för detta 2021.

Sanering av miljögifter både på land och till havs är en prioriterad fråga för regeringen, och stora satsningar har gjorts de senaste åren för att öka takten i saneringsarbetet. Jag vill dock betona att det i första hand är den som bedrivit verksamheten och orsakat föroreningen som ska betala när ett förorenat område behöver åtgärdas. I vissa fall kan det också vara fastighetsägaren som ska betala, och ibland kan ansvaret delas. Sanerings-

anslaget och de statliga bidragen finns till för att mycket förorenade områden ska bli sanerade om det inte finns någon som kan hållas ansvarig för kostnaderna.

Saneringsanslaget har aldrig varit så stort som det är nu. För 2021 uppgår saneringsanslaget till över 1,1 miljarder kronor efter att regeringen tillförde anslaget ytterligare 350 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2021 för att minska spridning av miljögifter till havs och i naturen.

Det finns över 1 100 förorenade områden runt om i Sverige som utgör en mycket stor risk för människors hälsa och miljö, det vill säga riskklass 1. Detta är alltså samma riskklass som de dumpade gifttunnorna. Därutöver vet vi inte hur många förorenade sedimentområden som finns i Sveriges hav och vatten. Regeringen har därför gett flera myndigheter i uppdrag att under 2019–2023 arbeta för bättre kunskap om förorenade sediment. Detta förväntas också ge bättre kunskap om föroreningsituationen i Östersjön och vad gäller de dumpade gifttunnorna.

En grundprincip är att de förorenade områden som utgör störst risk för människors hälsa och för miljön måste åtgärdas först. Naturvårdsverket har därför tagit fram en nationell plan för fördelning av medel för att se till att efterbehandlingsåtgärder genomförs vid de mest prioriterade områdena och för att anslaget ska kunna användas så effektivt som möjligt.

Jag delar Lars Beckmans oro vad gäller föroreningsituationen i Sundsvallsbukten. Industrierna i området har under många år släppt ut stora mängder kvicksilver i havet. Kviksilvret finns tillsammans med bland annat höga halter av dioxiner, PAH och tungmetaller i höga koncentrationer i fiberbankar i anslutning till de stora industrierna. Därutöver har vi också de dumpade gifttunnorna, där ännu alltså endast en bråkdel har identifierats.

Jag vill dock klargöra några viktiga aspekter. Undersökningar måste genomföras innan det kan bli tal om när eller hur gifttunnorna ska åtgärdas. Det är en utgångspunkt för allt saneringsarbete. Innan undersökningarna är gjorda går det inte heller att uppskatta kostnaden för åtgärden. För att statligt bidrag ska kunna bli aktuellt ska det inte finnas någon som kan hållas ansvarig för kostnaderna. I och med att ansvarsfrågan fortfarande utreds har inte någon ansökan inkommit till Naturvårdsverket om bidrag för att kunna ta upp tunnorna.

Även om jag alltså tycker att frågan är minst lika angelägen som Lars Beckman tycker måste undersökningarna, prioriteringsprocessen och ansvarsutredningen ha sin gång. Det är dessutom upp till ansvariga myndigheter att bedöma vilka områden som är mest prioriterade, detta både för att vi ska åtgärda de områden med störst risker först och för att vi ska använda de skattemedel som har avsatts för sanering på ett effektivt sätt.

Anf. 2 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Dagens interpellation handlar om miljöpolitik på riktigt. Den handlar om något av det giftigaste som finns, nämligen kvicksilver. Det handlar närmast om en tragedi, med tunnor i betong som vittrar sönder. Varje minut som jag och miljö- och klimatministern, tillika vice statsministern i den svenska regeringen, står här vittrar tunnorna sönder.

Man kan tycka, fru talman, att man skulle ha fått ett lite bättre svar. Rent vatten borde nämligen vara varje miljö- och klimatministers viktigas-

te fråga. Rent vatten borde vara regeringens prioritet. Då kan man tycka att det är lite märkligt att statsrådet i sitt svar hänvisar till årtal av utredningar som ska göras, samtidigt som gifttunnorna ligger och vittrar sönder.

För några decennier sedan var det märkligt nog fullt lagligt att dumpa tunnor med farligt avfall ute på öppet vatten. Det här skedde alltså med myndigheternas goda minne. Precis som statsrådet beskriver fanns det en verksamhet i Sundsvall där man tillverkade olika saker och sedan åkte ut och dumpade avfall. Det farliga här är alltså att vi inte vet var dessa 20 000 tunnor med tio ton kvicksilver befinner sig.

Det har pågått en utredning i många, många år – jag tror att man är uppe i 14–15 år nu – för att försöka utkräva ansvar. En av juristerna på länsstyrelsen konstaterar i en tidningsartikel i Expressen att ”det kan upp-levas som ett moment 22, med svårigheter hela tiden”.

I det fallet kan man alltså tänka sig att utredningarna fortsätter i 14 år till. Eller, vilket jag och Moderaterna förordar, så måste man ta upp eller isolera gifttunnorna med tio ton kvicksilver som är dumpade mellan Sundsvall och Gotland.

Det finns ytterligare ett problem. Det finns många idéer om att man ska bygga ut vindkraft efter kusten i Gävleborg, till exempel. Man kan inte ens föreställa sig den miljökatastrof som det skulle innebära om man börjar uppföra havsbaserad vindkraft i områden där det finns tio ton kvicksilver i dumpade gifttunnor av betong. Det skulle kunna bli Sveriges största miljökatastrof genom alla tider, fru talman. Så kan vi inte ha det.

Det man önskar är alltså att regeringen handlingskraftigt konstaterar att det finns tio ton kvicksilver dumpat mellan Sundsvall och Gotland. Man hade önskat att regeringen tar krafttag och instruerar sina myndigheter att för det första identifiera dessa gifttunnor så att vi vet var de befinner sig och för det andra avsätter resurser för att ta upp dem. Efter det, fru talman, finns alla möjligheter att utreda kostnadsansvaret om det är på det sättet.

Vi måste åtgärda ett av Sveriges största miljöproblem, ett av de problem som kan orsaka mest skada i Östersjön. Det vore ju katastrof om tio ton kvicksilver kom ut i vattnet.

Anf. 3 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag välkomnar verkligen Lars Beckmans kanske något ny-mornade intresse för miljöfrågor. Det är välkommet att det är fler än Miljöpartiet som tycker att miljöfrågan är på riktigt och att den förtjänar att prioriteras i svensk politik.

Det har inte riktigt varit min minnesbild att Moderaterna har kämpat emot den miljöförstöring som har pågått under lång tid i Sverige. Det är snarare tvärtom så att den upplevelse jag har efter att jag under många år i svensk politik har kämpat för bra miljöreglering är att Moderaterna snarare har varit på motståndarsidan, de som har varit emot en hård miljöreglering, hårda miljökrav och en prioritering i ekonomiska termer för att göra det som krävs för att komma till rätta med gamla miljösynder och skulder.

Det är glädjande att vi nu har satsat enormt mycket mer än vad någon tidigare regering har gjort på att få rent vatten och en bra havsmiljö och att sanera förorenade områden. Det är lite grann som man säger i USA, nämligen to put one's money where one's mouth is. Det räcker inte med att stå i talarstolen och prata, utan man måste faktiskt också göra jobbet. Man måste se till att lägga fram pengar för att faktiskt åstadkomma sanering.

Jag är stolt över att regeringen kraftigt har ökat anslagen för havs- och vattenmiljöarbetet och för sanering av förorenade områden. Jag konstaterar att det inte hände under Moderaternas tid i regeringsställning. Det var ingen som ökade anslagen för sanering av förorenad mark under den tiden. Uppenbarligen var det då inte en viktig fråga för Lars Beckmans moderater.

Det är också intressant, och värt att diskutera, hur Moderaterna har agerat under den tid när Miljöpartiet har genomfört stora, kraftiga ökningar av anslagen till havs- och vattenmiljö och till sanering av förorenade områden. Eftersom Lars Beckman är så upprörd och indignerad över att det inte görs tillräckligt mycket, har Moderaterna satsat mer pengar? Har man velat ha större satsningar? Svaret på frågorna kan alla som lyssnar på debatten granska i Moderaternas budgetmotioner. Det är nej. Moderaterna har konsekvent under alla dessa år velat dra ned på saneringsanslaget. Skulle man summera vad som hade åstadkommit, om Moderaternas och Lars Beckmans knapptryckningar i riksdagen hade gett resultat, hade det under åren blivit 1 miljard kronor mindre till sanering av förorenade områden.

Man måste stå för sina prioriteringar. Om Moderaterna och Lars Beckman i budget efter budget har dragit ned på anslagen för att sanera förorenad mark måste man stå här i talarstolen och vara ärlig med konsekvenserna av politiken. Då kan man inte låtsas som att man skulle ha gjort mer i fråga om sanering. Självklart har man åstadkommit mindre med mindre pengar. Det hade varit fler gifttunnor runt om i Sverige som inte hade tagits upp om Moderaterna hade fått bestämma. Tyvärr har Moderaterna fått bestämma över budgeten vid två tillfällen, nämligen 2014 när man tillsammans med allianspartierna röstade igenom en budget och 2018 när man tillsammans med Sverigedemokraterna röstade igenom en budget. Vid båda tillfällena blev resultatet en neddragning av pengarna till sanering och i stället prioriterades skattesänkningar.

Detta får ju vara Moderaternas prioritering, men då får Lars Beckman ta ansvar för det när han står här i talarstolen. Man kan inte låtsas som att Moderaterna vill göra mer än regeringen när det konkret, gång efter gång, har framgått att Moderaterna vill göra mindre.

Jag tycker också att det är viktigt att vi håller fast vid några grundläggande principer i miljöarbetet. En sådan princip är att förorenaren ska betala. Har man släppt ut miljögifter ska man också ta hand om kostnaden för de miljöproblem man har orsakat. Nu pågår domstolsarbete för att få fast den som har gjort utsläppen och få denna att betala. Tycker Lars Beckman att den som har släppt ut gifterna ska stå fri från ansvar?

Anf. 4 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! I fyra minuter stod nu Per Bolund och pratade om allt annat än vad interpellationen handlar om – om allt annat än den fråga jag har ställt till statsrådet, nämligen hur tio ton kvicksilver ska tas upp ur Östersjön. Jag förstår att Per Bolund inte vill prata om det eftersom Miljöpartiet skäms efter att ha suttit i regeringen sedan 2014. Det var till och med så att Per Bolunds företrädare sa att Miljöpartiet bildades därför att man ville rena vatten.

Sedan har Miljöpartiet satt sig i regeringen, och vad har man ägnat sina år åt? Jo, man har ägnat sig åt subventionerade elcyklar. Det hjälper inte i frågan om kvicksilver. Man tänker införa skatt på kläder. Det hjälper inte

i frågan om kvicksilver. Man har infört en meningslös skatt ur miljösynpunkt, nämligen skatt på plastpåsar. Det hjälper inte i frågan om kvicksilver. Listan kan göras hur lång som helst.

Men jag ska ge Per Bolund rätt i en sak. Jag är besviken på Centerpartiet, som i den borgerliga regeringen hade ansvar för frågan. Självklart borde även Centerpartiet ha gjort mer i frågan – absolut. Där vill jag ge Per Bolund rätt.

Jag hoppas att alla som ser på debatten läser Moderaternas budget. Vi har alltså avsatt mer pengar än regeringen för att rena vatten – därför att vi anser att miljöfrågan är på riktigt. Vi debatterar miljöfrågor som finns på riktigt.

Hur är då verkligheten, fru talman? Jo, verkligheten är alltså att det finns 23 000 tunnor dumpade mellan Sundsvall och Gotland som innehåller tio ton kvicksilver. Verkligheten är att man inte vet var tunnorna finns. Verkligheten är att när man har gjort geologiska undersökningar på de tunnorna som man har funnit har man konstaterat att betongblandningen har börjat vittra sönder. Varje sekund, varje minut, varje timme, varje dag, varje vecka, varje månad och tyvärr, fru talman, varje år som Miljöpartiet och regeringen har ansvaret händer ingenting.

I svaret som statsrådet läste upp pratar man om undersökningar som ska pågå mellan 2019 och 2023 – lämpligt nog året efter valet. Men, fru talman, problemet är väl känt. Det är precis som den ansvariga personen på länsstyrelsen uppgivet säger till Expressen, nämligen att det kan upplevas som ett moment 22 med svårigheter hela tiden.

Så blir det när man har en miljö- och klimatminister som hade chansen att komma till kammaren i dag, sätta ned foten och skicka en tydlig signal till myndigheter och andra om att tio ton kvicksilver självklart ska tas upp ur Östersjön. Det är en av Sveriges värsta tickande miljöbomber, tyvärr tillsammans med andra områden. Det är precis som miljö- och klimatministern sa i sitt svar, nämligen att det finns fler förorenade områden i Sverige. Men då kan inte lösningen vara att inte göra någonting.

Jag har googlat inför debatten, och jag har försökt att hitta några debattartiklar från någon miljöpartist som tar frågan på allvar och gör någonting, men det är svårt att hitta. Däremot hittar man andra saker som Miljöpartiet är engagerat i, till exempel plastpåsar.

Miljöfrågor är alldeles för viktiga för att ägnas åt symbolpolitik. Jag tror faktiskt att de som bor i Sverige förväntar sig att en regering löser frågor som är viktiga för dem som bor i landet. När kommer ni att agera i frågan, Per Bolund?

Anf. 5 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag hade hoppats att vi skulle kunna enas om att frågan är för viktig för att hålla på och raljera och försöka förvirra debatten. Att stå här som Lars Beckman och låtsas att insatser på ett område gör att man inte kan göra insatser på ett annat område är bara nonsens. Självklart har Miljöpartiet de högsta ambitionerna i svensk politik när det gäller att åtgärda alla våra miljöproblem, och det gäller sanering av förorenad mark, där vi tyvärr inte har stöd från Moderaterna i det arbetet, och det gäller också de övriga miljöproblemen, inte minst i fråga om rent hav och vår havsmiljö. När vi ser plastföroreningarna och mikroplasterna i våra hav, när vi ser varningar om mer plast än fisk i havet om några årtionden, tar vi

dem på allvar och agerar. Men Moderaterna står vid sidlinjen och skriker och kämpar emot alla miljöreformer som tas fram.

Detta är såklart Moderaternas val, men man kan inte stå i talarstolen och sedan vara indignerad och låtsas som att man vill göra mer när man gång på gång visar att man vill göra mindre.

Moderaterna var ansvariga för den ekonomiska politiken under Alliansens åtta år vid makten. Det är Moderaterna som är ansvariga för de budgetmotioner som man väcker i riksdagen. När man röstar emot regeringens budget, som innehåller ökade satsningar på saneringsanslag, får man ta ansvar för det också när man står i talarstolen.

Vi är stolta över det arbete som har gjorts, och vi har åstadkommit mycket. Vi har åstadkommit mer än någon annan regering på i princip alla miljöområden. Det gäller även sanering av förorenad mark. Hittills har vi beslutat om åtgärder för över 2 700 objekt runt om i landet, varav några har finansierats helt eller delvis av staten. Det är tack vare att vi har ökat pengarna rejält och kraftigt till sanering av förorenade områden.

När vi fick ta över makten var det här ett lågt prioriterat område med alldeles för lite resurser. Nu har vi ökat anslagen till över 1 miljard kronor varje år för att kunna sanera förorenad mark, och det är klart att det gör skillnad. Det gör att vi nu kan sanera mark i en takt man aldrig någonsin tidigare haft, och det är jag stolt över.

Därför blir jag ganska upprörd när jag hör Lars Beckmans antydningar, som ju är helt verklighetsfrånvända och inte har någonting över huvud taget med verkligheten att göra. Att säga att vi inte gör någonting när vi gör mer än någon regering någonsin har gjort är ju ren förfalskning av verkligheten, och det tycker jag att en riksdagsledamot ska hålla sig för god för.

Jag tycker också att Lars Beckmans fråga väcker en intressant diskussion: Vem ska avgöra var man ska göra saneringar först? Vad är mest prioriterat, och vad kommer längre ned på listan?

Man kan ha en ordning där högröstade riksdagsledamöter ska stå i riksdagens talarstol och bestämma att ”utanför just min sommarstuga, mitt område som jag bryr mig om, mitt havsområde som jag älskar, där är det viktigast av allt att göra insatser”.

Jag driver dock en politik där jag vill att vi ska sanera alla områden i hela Sverige. Vi ska göra upp och komma till rätta med den miljöskuld som vi har arbetat upp under lång tid i Sverige. Men det ska göras i tur och ordning, och vi ska lyssna på de experter som har bäst kunskaper om var miljögifterna är allra farligast och var de utgör störst risk för hälsa och miljö. Jag tycker att det är en bra ordning.

Vi prioriterar att lägga mer och mer resurser varje år på att sanera. Vi ger mer och mer möjligheter till våra myndigheter att avgöra hur man ska använda de pengarna och att lägga pengarna där de gör mest nytta.

Men Lars Beckman har upptäckt en miljöskuld som han tycker är engagerande och viktig och tycker att den ska gå före alla andra. Då får jag fråga dig, Lars Beckman: Varför tycker du att den miljöskuld som du har upptäckt och plötsligt intresserar dig för är viktigare än de områden som de andra 348 riksdagsledamöterna här i kammaren älskar och vill värna? Är det inte bättre att låta våra myndigheter, som har expertisen, avgöra vilka miljösynder som ska åtgärdas först?

Prot. 2020/21:97

19 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 6 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag ska påminna miljö- och klimatministern igen: Moderaterna avsätter mer pengar än den här regeringen gör, för i den här frågan krävs det faktiskt pengar. Man kan inte ta upp tio ton kvicksilver ur vattnet utan pengar.

Men, fru talman, Miljöpartiet har inte visat något engagemang för rent vatten. Det är ju sanningen. Sanningen är, fru talman, att man har ägnat sig åt subventionerade elcyklar, skatt på plastpåsar, skatt på kläder, skatt på elektronik – jag vet inte vad allt man ska beskatta. Men i miljöfrågor har man inte visat något engagemang – tyvärr. Jag kan beklaga det.

Svaret kan aldrig vara att det finns så många förorenade områden i Sverige, så vi gör ingenting. Det kan ju inte vara svaret på frågan, fru talman, när statsrådet står här och undrar varför tio ton kvicksilver i Östersjön skulle vara viktigast. Det var den fråga som ställdes till mig.

Jag får väl be statsrådet, som faktiskt är miljö- och klimatminister i Sverige, att läsa på lite om kvicksilver. Läs på om hur mycket ett gram dödar! Här pratar vi om tio ton kvicksilver.

Det är helt korrekt som miljö- och klimatministern säger: Det behöver saneras mycket mer i Sverige. Men då är det kanske det vi ska visa lite engagemang i. Det kanske är det som vi här i riksdagen tillsammans ska kämpa för – rent vatten och ren luft – i stället för att införa meningslösa symbolskatter som skatt på plastpåsar.

Det är ju förskräckligt att det finns betongtunnor som ligger och vittrar sönder. Även under den här 20 minuter långa debatten, där statsrådet har ägnat all sin tid åt att prata om Moderaternas politik i stället för att prata om hur gifttunnorna ska komma upp, vittrar de sönder. Detta är en miljöskuld. Detta måste lösas, fru talman, och jag hoppas verkligen att vi gör det.

Jag kommer tillbaka med många interpellationer i den här frågan, för vi måste få rent vatten.

Anf. 7 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det sista uttalandet tackar jag för. Jag hoppas verkligen det, för är det något vi behöver är det mer miljödebatt och miljödiskussion.

Då får jag också en chans att återigen, gång på gång, visa att med Miljöpartiet i regeringen satsas det mer på alla miljöområden än det satsats under någon tidigare regering – kopiöst mycket mer än när Lars Beckmans Moderaterna var de som utformade den ekonomiska politiken.

Till skillnad från Lars Beckman är jag biolog och har läst ekotoxikologi, så jag tycker att tonläget kanske ska vara lite mer respektfullt i den här debatten.

Jag tycker också att Lars Beckman ska ha respekt för att det finns 1 100 förorenade områden som har lika stora risker för hälsa och miljö som det område med gifttunnor som Lars Beckman har upptäckt.

Jag tycker att det är ansvarslost av en moderat riksdagsledamot att stå här och låtsas som att Miljöpartiet inte har något engagemang. Jag tror att vem som helst som ser den här debatten kan gå in och se att Miljöpartiet har engagerat sig för havsmiljön, arrangerat globala miljökonferenser och satsat mer resurser och åtgärder för havsmiljön än någon tidigare regering. Det visar på vilken nivå Lars Beckman väljer att lägga den här debatten. Jag tycker att det är ganska sorgligt, fru talman.

Jag tycker också att vi kan konstatera att med Moderaternas politik hade många färre av de 1 100 förorenade områdena kunnat åtgärdas eftersom Moderaterna konsekvent, i budget efter budget, har dragit ned på saneringsanslagen. Lars Beckman har att faktiskt ta ansvar för den politik som Moderaterna bedriver, det vill säga att det blir mindre miljöarbete med Moderaternas politik. Det blir färre sanerade områden. Det blir fler gift-tunnor som ligger kvar och läcker om Moderaterna får bestämma, och det tycker jag att de som lyssnar på den här debatten har skäl att tänka på.

Miljöpartiet tar föroreningarna och miljöfrågorna på det allvar som de förtjänar. Det gör att vi lägger mer resurser på det, och nu har vi möjlighet att åtgärda saneringen. Men vi tycker också att det är en viktig princip att den som förorenar ska bära det ekonomiska ansvaret för föroreningarna. Och vi tycker att experterna, det vill säga våra myndigheter, ska avgöra var vi ska göra insatserna först – inte ledamöter i Sveriges riksdag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellationerna 2020/21:494 och 495 om arbetet med att skydda skog

Anf. 8 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig hur jag avser att stärka den privata äganderätten till skogen och på vilka mätningar jag baserar mina uttalanden om att Sverige måste dubblera mängden skyddad skog. Hon har också frågat mig om arbetet med att skydda skog i Jämtland, om ersättning till kommuner för förlorade skatteintäkter, när skogsägarna kan vänta sig mer kommunikation från länsstyrelsen och om jag avser att tillsätta en nationell samordnare för att bidra till en mer konstruktiv och resultatriktad dialog mellan skogens intressenter.

Inledningsvis vill jag framhålla att skydd av värdefulla naturområden är en viktig del i uppfyllandet av flera av Sveriges miljömål, tillsammans med skogsägares frivilliga avsättningar och miljöhänsyn i skogsbruket. Det är min och regeringens tydliga ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras, antingen genom formellt skydd eller genom frivilliga avsättningar, samt att miljöhänsynen i skogsbruket ska öka. Skogspolitiken bygger på två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Det är möjligt och önskvärt att utveckla bägge dessa delar.

Enligt SCB:s officiella statistik om skogsmark är 6 procent av den produktiva skogsmarken formellt skyddad, 5 procent uppskattas vara frivilliga avsättningar och 2 procent skattas som hänsynsytor. Improduktiv skogsmark som inte överlappar formellt skydd omfattar 11 procent av Sveriges totala skogsmark.

Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna är ansvariga myndigheter för att formellt skydda skog, och inventering av höga naturvärden är en viktig del i det arbetet. När det gäller inrättande av naturreservat vill jag understryka att det är en grundläggande princip att överenskommelser med markägare sker på frivillig väg. Det är angeläget att myndigheterna anstränger sig för att ha en god dialog med markägare så att processen vid skydd av natur blir så bra som möjligt.

Markägare har rätt till ersättning exempelvis när en myndighet beslutar om ett naturreservat eller bildar ett biotopskyddsområde och pågående markanvändning avsevärt försvåras. Ersättningen för intrång i pågående markanvändning motsvarar minskningen av marknadsvärdet på marken plus ytterligare 25 procent. Ägaren kan också välja att sälja marken till marknadsvärdet.

Regeringen arbetar med att genomföra den sakpolitiska överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna, det så kallade januariavtalet. Som en del i arbetet beslutade regeringen att tillsätta en utredning som fick uppdraget att undersöka möjligheterna och föreslå åtgärder för stärkt äganderätt till skog, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av skogsmark samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi.

Utredningens betänkande *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen* (SOU 2020:73) lämnades till mig den 30 november 2020 och har nyligen skickats ut på remiss. Då detta förslag bereds av Regeringskansliet vill jag inte föregå beredningsprocessen.

Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! I Skogsutredningens betänkande finns förslag om att skydda ett 100 mil långt skogsbälte utmed fjällkedjan. Detta har ministern förklarat sig stå helt bakom. Det som däremot inte finns med i Skogsutredningen är någon bas, någon generell mättningsregel för hur man räknar ut andelen skyddad skog jämfört med andelen i andra länder.

Nu har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att redovisa vilka typer av skyddsformer för värdefull natur som rapporteras och jämföra detta med andra länder, vilket uppskattas. Men hade det inte varit fiffigt att veta hur man skulle mäta innan Skogsutredningen inleddes? Nu har vi alltså en skogsutredning som är rapporterad och ute på remiss, som varken har golv eller tak.

För mig är det en gåta hur man helt tvärsäkert kan vilja skydda mer skog utan att veta beräkningsmodellen. Man vet varken basen eller det slutgiltiga målet utan vill bara skydda för skyddandets skull. Det går inte – då kommer vi aldrig att nå våra klimatmål, eftersom skogen behövs för att göra en omställning till fossilfritt.

Det är också en gåta för mig att Skogsutredningen framhåller att mer skog ska skyddas och föreslår att skog ska skyddas med hänvisning till att det är sammanhängande ekosystem, när det i verkligheten i många fall redan finns ett rutnät av skogsbilvägar och annat.

Det är också en gåta för mig när ministern säger att avsättningar ska vara frivilliga, när Skogsutredningen säger: ”Det enda realistiska sättet att genomföra en reform av denna storleksordning, med så många markägare (cirka 7 300 enskilt ägda fastigheter) är på ett samlat och planerat sätt.” Vad är det då som kommer att gälla?

Fru talman! Vi talar alltså om 7 300 enskilt ägda fastigheter, som inte är statens utan faktiskt ägs och brukas av någon. Här vill alltså Miljöpartiet och Per Bolund strunta i att någon äger och brukar skogsmark, som kanske har brukats av familjer i flera hundra år, och nu skydda den på helt oklara grunder. Eller kan statsrådet lova dessa 7 300 personer att detta bara kommer att ske med frivillighet?

I januariavtalet finns ”Värna och stärk den privata äganderätten till skogen” med som punkt nummer 26, och jag har utifrån detta ställt en ganska direkt fråga till minister Bolund: Hur avser ministern att arbeta för att stärka den privata äganderätten till skogen? Men jag får faktiskt inga svar, fru talman.

Jag har också frågat miljö- och klimatministern på vilka mätningar han baserar sina uttalanden om att Sverige måste dubblera mängden skyddad skog? Här får jag ett svar. Det hänvisas till statistik från SCB som framkom efter det att Riksrevisionen redan 2018 i en rapport observerat att vi inte vet hur vi ska räkna ut andelen skyddad skog. De skriver då: ”För att möjliggöra en transparent och jämförbar uppföljning och rapportering av målen till riksdagen behövs en ökad samsyn kring vilka arealer som ska tillgodoräknas formellt skydd respektive frivilliga avsättningar och en ökad samordning av statistik.”

Den statistik Bolund hänvisar till kom i rapporten om statistik om formellt skyddad skogsmark och så vidare. Men, fru talman, även den landar i följande: ”statistiken [ger] i dag inget fullständigt svar på hur vi ligger till i förhållande till nationella eller internationella miljömål. Där krävs politiska beslut om ett nytt uppdrag att analysera hur statistiken ska värderas.”

Vi kan alltså se att vi fortfarande gör väldigt olika i olika länder. Skulle det inte vara bra med en större samsyn och en mer generell mätning? Annars blir ju inte mätningarna jämförbara.

Anf. 10 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det är lite märkligt att från talarstolen höra att vi på något sätt skulle strunta i äganderätten. Äganderätten är en grundlagsskyddad rättighet i Sverige. Det finns inte något parti i Sverige som jag känner till som ifrågasätter detta.

Självklart bygger vårt arbete för att skydda värdefull skog också på att vi ska respektera människors äganderätt och arbeta tillsammans med skogsägare. Detta sker också i de allra flesta fall, vilket jag välkomnar.

Jag tycker att Moderaterna lite grann målar upp en konflikt som inte behöver finnas. Vi vet att i de allra flesta fall där mark avsätts för att skydda värdefull natur sker detta i gott samförstånd mellan myndigheter och markägare, och alla parter är i slutändan nöjda. Det är såklart på det sättet vi eftersträvar att detta ska ske, både nu och i framtiden.

Jag oroas lite grann över Alexandra Anstrells ingång i debatten. Hon beskriver det som en ”gåta” att vi ska skydda mer mark och förstår inte anledningen, och hon hävdar att vi ska skydda för skyddandets skull. Då har man, tråkigt nog, inte följt med i den debatt som har pågått och uppenbart inte heller satt sig i den kunskap vi har om att vi är inne i en artutrotning på global nivå, där fler och fler arter är hotade och riskerar att försvinna från jordens yta. En art som är utrotad försvinner för gott; den kommer aldrig tillbaka. Har vi förlorat biologisk mångfald vet vi att den är förlorad för all framtid.

Detta gör att vi alla, varenda människa på den här planeten, har ett enormt stort ansvar att göra vad vi kan för att stoppa denna utveckling – att vända den utveckling som innebär att fler och fler arter som vi delar planeten med är hotade och riskerar att försvinna.

Vi vet att en stor del av våra arter här i Sverige tyvärr är hotade; det visar också rödlistorna. Till exempel finns 1 000 skogslevande arter på våra rödlistor och är därmed hotade i olika grad. Tyvärr ser vi också att antalet ökar. Det är fler arter i skogen som är hotade nu än för några år sedan.

Detta gör att vi har ett ansvar att agera. Vi behöver möta utvecklingen. Att inte göra någonting utan låtsas som att biologisk mångfald inte har en avgörande betydelse för mänskligheten är, tycker jag, en ståndpunkt i denna debatt som är svår att acceptera och, ärligt talat, väldigt farlig.

Vi vet genom den kunskap vi har byggt upp att mänskligheten för vår överlevnad är helt och hållet beroende av de ekosystem som finns på planeten. Det handlar om pollinering av den mat vi har på våra tallrikar och om hur vi ska få ren luft att andas och rent vatten att dricka. För mig är detta en grundläggande kunskap man måste ha när man går in i denna debatt. Vi har en enorm utmaning när det gäller den biologiska mångfalden, och den utmaningen har vi ett ansvar att möta.

Därför är jag också stolt över att Miljöpartiet konsekvent, hela tiden, har arbetat för att avsätta mer pengar för att skydda värdefull natur och se till att vi prioriterar det området i svenskt miljöarbete. Detta ger också resultat. Vi har sedan 2014 inrättat eller utvidgat över 1 000 naturreservat, just för att skydda de allra mest värdefulla naturområdena och därmed också de arter som finns i dessa områden.

Men vi är inte färdiga; vi behöver göra ännu mer. Detta är också tydligt när vi tittar på de internationella åtaganden som Sverige har skrivit under och ser att vi inte når upp till dem. Vi behöver alltså öka kunskapen om naturens värden och om det hot som nu ligger över den biologiska mångfalden – hur många arter som faktiskt riskerar att försvinna från vår planet och vårt land.

Vi har också ett ansvar som land att se till att vi gör det som krävs för att stoppa utvecklingen och få en ökad biologisk mångfald. Detta ingår också som en del i Skogsutredningen. Nu avvaktar vi att remisser ska komma in för att vi ska kunna ta arbetet vidare.

Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Miljöpartiet har kanske det bästa namnet för miljön, men Moderaterna har den bästa politiken.

Jag kan dessvärre inte tacka för svaren, fru talman, för jag får inte de svar jag efterfrågar. Jag får inga svar på frågan om skydd av skog i Jämtland. Inte heller får jag några svar om hur kommuner där skogsbruket ska läggas ned ska kompenseras för uteblivna skatteintäkter och sysselsättningsmöjligheter och inte heller om när oroliga skogsägare kan förvänta sig någon form av kommunikation eller dialog.

Ministern säger att skyddet ska ske på frivillig väg. Samtidigt föreslår regeringens utredning motsatsen när det gäller fjällnära skog. Jag förstår inte hur detta hänger ihop.

I Jämtland har det genomförts en inventering av så kallade kalkbarrskogar. Man har funnit att det i dessa kalkrika skogar finns en rik och intressant flora med många skyddsvärda marksvampar och kärlväxter. Ett stort antal potentiellt intressanta områden identifieras utifrån geologiskt kartmaterial och tolkning av flygfoton samt en hel del fältbesök sommar

och höst 2018 och 2019. Totalt besöktes cirka 10 700 hektar fördelat på 1 750 inventeringsområden.

Inventeringen har skett utan kontakter med berörda markägare. Den dialog som minister Bolund pratar om finns alltså inte. Med tanke på de miljonbelopp som man har lagt på inventering kanske ett visst belopp hade kunnat läggas på kommunikation och på att skicka ut information till berörda markägare innan fältinventeringarna genomfördes. Kanske hade det varit med bättre information under hela genomförandet av ett sådant här projekt. Då kanske vi hade fått höra färre arga röster.

Det finns frågor om vad som egentligen gäller. Är den information som markägare redan har fått vid de första mötena bara information om vad som sker, eller är dessa inventerade områden snart eller redan nu belagda med avverkningsrestriktioner? Det borde vara tydligt hur stor andel av de objekt som är identifierade som bedöms komma att påverkas av avverkningsrestriktioner.

Avslutningsvis finns det många frågor om detta med ersättning. Precis som minister Bolund sa är äganderätten befäst i jordabalken. Då vill naturligtvis skogsägarna veta hur möjligheten till ersättning ser ut och när man som skogsägare kan vänta sig att få en eventuell ersättning.

Är det ministerns avsikt att arbetet med att skydda skog ska gå till på det sätt man har gjort i Jämtland? Är det detta minister Bolund menar med att man har gott samförstånd, det vill säga att det sker helt utan kommunikation?

I det specifika fallet som gäller Jämtland, när tror ministern att skogsägare med kalkbarrika skogar kan vänta sig mer kommunikation och information från regeringens förlängda arm, länsstyrelsen?

Jag har också ställt ministern frågan: Om större delen av skogen i Åre, Krokoms och Strömsunds kommuner blir skyddad, hur avser ministern då att ersätta dessa kommuner för bristande skatteintäkter från dem som tidigare arbetat med skogen i de kommunerna? Jag lyssnar och lyssnar, man jag hör faktiskt inga svar på den frågan.

Fru talman! Ett av förslagen i Skogsutredningens betänkande är att regeringen ska tillsätta en nationell samordnare, som ska skapa dialog i stället för strid mellan skogens intressenter. Detta har jag frågat minister Bolund om, men jag får inget svar på det heller. Ska jag tolka det som att ministern struntar i det?

Om man ska skydda mer skog behöver man ha en dialog. Det goda samförstånd som minister Bolund pratar om finns ju i realiteten inte. När kommer det?

Anf. 12 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag välkomnar Alexandra Anstrells frågor och engagemanget i den här debatten. Samtidigt förväntar jag mig att Alexandra Anstrell har respekt för hur frågor hanteras i svensk demokrati. Det vill säga att vi väcker en fråga, tillsätter en utredning och låter den komma med ett förslag, sedan skickar vi det på remiss och inväntar vad remissinstanserna svarar. Vi tar sedan hand om remissvaren och bereder det hela, för att sedan kunna gå fram med politiska förslag. Nu är vi mitt inne i den processen. Då hoppas jag att Alexandra Anstrell har förståelse för att det kan finnas en vits med att vänta tills remissinstanserna kommer in med sina synpunkter på Skogsutredningens förslag.

Prot. 2020/21:97

19 mars

Svar på
interpellationer

Det gäller till exempel förslaget om att ha en institutionsman, en samordningsman, som ska samordna mellan olika intressen i skogspolitiken. Det är ju ett förslag som finns med i Skogsutredningens betänkande och som nu också ligger ute på remiss, och vi väntar på att få in respons på det.

Samtidigt tycker jag att det är viktigt att vi noterar att det finns många olika värden i skogarna som vi behöver väga mot varandra. Som jag sa i mitt svar på interpellationen har vi dubbla mål. Vi har dels ett miljömål, dels ett produktionsmål, och de är jämställda i svensk politik.

Tittar vi på miljömålet kan vi konstatera att det fortfarande finns väldigt stora utmaningar kvar. Vi är inte på väg att nå det nationella miljömål om levande skogar som Sveriges riksdag har ställt sig bakom. Vi gör faktiskt inte de insatser som krävs för att det målet ska kunna uppnås och för att vi ska få en bra situation när det gäller biologisk mångfald i Sverige. Utvecklingen går åt fel håll.

Detta har vi också ett ansvar att möta, men jag hör inga kommentarer från Alexandra Anstrell och Moderaterna om hur vi ska möta den utvecklingen. Tvärtom har vi sett att Moderaterna gör precis motsatsen när de utformar sin ekonomiska politik. Det vill säga att man gör kraftiga nedskärningar på de pengar som avsätts för att just skydda värdefull natur.

Jag delar inte Alexandra Anstrells beskrivning av hur skogsskydd går till i Sverige. Jag följer utvecklingen och arbetet, och jag ser att i de allra flesta fall sker det just i samförstånd och i god dialog mellan markägare och myndigheter. Genom att vi också avsätter resurser i budgeten, så att det finns pengar som våra myndigheter kan använda för att formellt skydda skog och ersätta markägare, finns det just möjligheter att hitta detta samförstånd.

Men när Moderaterna i budget efter budget gör enormt kraftiga nedskärningar i de pengar som finns anslagna för skydd av värdefull natur försvårar man det arbetet. Då gör man det mycket svårare att hitta samförstånd. Det är något som oroar mig. Jag vill gärna höra Alexandra Anstrell förklara hur man ska kunna kombinera mindre resurser för att ersätta markägare med att ha en god dialog och se till att den värdefulla skogen faktiskt skyddas.

Jag delar Alexandra Anstrells syn att kommunikation är viktigt. Det är också något som jag vet att våra myndigheter tar på väldigt stort allvar. Det finns gott om information om hur skydd av värdefull natur sker i Sverige. Det finns en strategi om hur man just prioriterar, vilka områden som prioriteras och hur man formellt går till väga med att skydda mark. Det finns också stora möjligheter för markägare att själva vara aktiva och till exempel frivilligt avsätta markområden, vilket ju också sker, mycket på grund av att man har certifieringar som också ställer krav på att man ska avsätta mark. Man har också möjlighet att själv anmäla mark till myndigheterna om man menar att den har särskilt stora värden. Då kan man inleda en dialog med myndigheten för att se hur den kan skyddas och hur man som markägare kan få ersättning.

Jag tycker att det är fantastiskt att se vilket enormt ansvar som många skogsägare också tar för att värna miljövärdena i sina skogsområden. Det är något som jag gärna vill fortsätta att samverka med Sveriges skogsägare om.

Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! I Haninge, där jag bor, har vi en nationalpark, 21 naturreservat och flera andra skyddade områden, som biotopskyddsområden och naturminnen. Vilken skog är det ministern vill skydda när det är dubbelt så mycket som ska skyddas, och det på frivillig basis?

Rapport efter rapport efterfrågar bättre statistik. Huvuddelen av den natur som länderna i EU redovisar som skyddad är under landskapsskydd, som tillåter jord- och skogsbruk, men i Sverige redovisar man främst skyddsformer där jord- och skogsbruk är förbjudna.

Beslutet om Aichimål nummer 11 från CBD-mötet i Nagoya innebär att världens länder ska bevara 17 procent av land- och sötvattensarealen. Målet lämnar stor flexibilitet i fråga om vad som kan inkluderas i den bevarade naturen.

I Sverige har LRF kommit med en rapport som heter *Svenskt naturskydd ur ett internationellt perspektiv*. Där bedömer man att Sverige skyddar 22,2 procent, enligt regeringens definitioner, exklusive strandskydd. Detta överstiger Nagoyamålet på 17 procent och det nationella målet på 20 procent. Men ändå säger ministern att vi ska skydda dubbelt så mycket skog.

Vilken skog är det då vi ska skydda? På vilka mätningar baserar man det? Ministern hänvisar till en mätning som i sig avslutas med att det behövs bättre statistik. Varför fanns inte uppdraget i Skogsutredningen om att först landa i frågan hur vi mäter andelen skyddad skog som är jämförbar internationellt innan det lades fram att man skulle skydda mer skog? Eller har det hela tiden varit ministerns och Miljöpartiets baktanke att så länge ingen riktigt vet hur vi ska mäta ska vi skynda oss att skydda mer – inte för att det behövs mer biologisk eller genetisk mångfald just där utan för skyddandets skull?

Jag håller med minister Bolund om att miljön måste hanteras rätt, men jag tror att vi har väldigt olika vägar fram. Jag tar mitt ansvar. Frågan är om minister Bolund är beredd att ta sitt ansvar.

Anf. 14 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi har haft den här debatten. Jag tackar Alexandra Anstrell för hennes interpellation. Jag tycker också att den har belyst hur viktigt det är att vi har en bred syn på skogspolitiken och att det är många angelägna målsättningar som måste samsas. Vi måste hitta vägar för att de alla ska kunna uppfyllas.

Från Miljöpartiets och regeringens sida vill vi se ett brukande av svensk skog. Vi tycker att skogen har ett stort värde när det gäller att till exempel kunna ersätta fossila bränslen och fossila produkter och därmed också göra en stor klimatnytta. Vi vet att skogen också är en viktig sänka för koldioxid liksom för att vi ska kunna ta upp koldioxid och minska vår klimatpåverkan.

Men vi har också en väldigt stor utmaning när det gäller den biologiska mångfalden. Vi har en enormt stor utmaning när det gäller de djur- och växtarter som vi delar den här planeten och vår natur med.

Vi är tyvärr på väg åt fel håll. Vi har en utarmning av den biologiska mångfalden, som ju är grunden för vår egen existens och för att vi som människor ska må bra och kunna få det vi behöver. Det är något som jag

hoppas att Alexandra Anstrell också tar på allvar, för det måste vi ta på allvar.

Det är ju fantastiskt att se hur svenska folket nu har varit ute i naturen och upplevt värdet av friluftsliv, att kunna andas frisk luft och njuta av den svenska naturen. Där märker vi också ett stort engagemang från svenska folket när det gäller att skydda de enormt värdefulla områden som vi har. En kraftig majoritet av svenska folket tycker att det är viktigt att skydda värdefull natur, att avsätta resurser till det och att prioritera just arbetet för att värna djur- och växtarter som vi delar den här planeten med.

Jag kan bara beklaga att Moderaterna gör en annan prioritering. I sin ekonomiska politik väljer man att varje gång man har chansen dra ned på pengarna för att skydda värdefull natur. Det är inte sättet att lösa de konflikter som ibland finns på skogsområdet. Där måste vi faktiskt avsätta mer resurser för att värna de naturområden som är mest värdefulla.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:475 om slutförvaret i Östhammar

Anf. 15 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jessika Roswall har frågat mig dels vilka skäl jag anser att regeringen har för att skjuta upp regeringsbeslutet på obestämd tid, dels – om regeringen väljer att inte fatta beslut i närtid – om jag och regeringen har någon annan plan för slutförvar av kärnbränslet då mellanlagret snart är fullt.

Jag vill börja med att upprepa vad som sagts i tidigare fråge- och interpellationssvar angående ansökan om slutförvar för använt kärnbränsle.

Den ansökan som Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB, har lämnat om tillstånd för uppförande, innehav och drift av en kärnteknisk anläggning för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall avser ett sammanhängande system. Systemet omfattar tre delar: en kapacitetsutbyggnad av det centrala mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, en anläggning för inkapsling av det använda kärnbränslet inför slutförvaring, inkapslingsanläggningen, Clink, och själva slutförvaret.

Detta sammanhängande system är en stor och komplex fråga. Ansökan är ett av de största miljöärendena i Sverige någonsin och ett stort infrastrukturprojekt. Regeringens uppgift är att pröva ansökan i dess helhet.

En fråga som har uppkommit i regeringens granskning av ansökan är huruvida den komplettering som SKB gav in med anledning av domstolens yttrande till regeringen avseende bland annat kopparkapselns skyddsförmåga kräver ett kompletterande samråd med andra länder enligt miljöbalken, ett så kallat Esbosamråd. Naturvårdsverket, som är den myndighet som ansvarar för att samråd med andra länder genomförs i enlighet med miljöbalken och den så kallade Esbokonventionen, ombads därför att informera Regeringskansliet om huruvida kompletteringen föranleder ett samråd enligt 6 kap. 33 § miljöbalken. Naturvårdsverkets svar inkom den 12 februari. Myndigheten meddelar i svaret att myndigheten avser att hålla samråd angående inkommen komplettering med Polen och Tyskland.

Strålsäkerhetsmyndigheten har nyligen publicerat sin analys av SKB:s rapport om den forskning som går under namnet long-term test of buffer

materials, de så kallade LOT-försöken. Regeringen kommer nu att ta del av Strålsäkerhetsmyndighetens granskning.

Regeringens granskning av slutförvarsärendena pågår alltså fortfarande. Ärendena enligt båda lagstiftningarna hanteras samlat i Regeringskansliet. Jag vill inte föregripa regeringens beslut och kan inte heller bedöma när ärendet kommer att avgöras, men arbetet är prioriterat.

Anf. 16 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, miljöministern, för svaret!

Man skulle kunna inleda en sådan här debatt om själva ansökan med den metod som SKB valt, för det är av stor betydelse i sakfrågan. Men som alla här vet är det inte första gången slutförvaret debatteras. Frågan är heller inte ny för regeringen. Ansökan gjordes 2011 och har legat på regeringens bord sedan 2018, men som ministern vet är frågan äldre än så. Min poäng är att det inte spelar någon roll att vi har en ny miljöminister på plats, även om det kanske är första gången miljöministern debatterar frågan i en interpellationsdebatt.

Anledningen till att jag ställer denna interpellation nu är att de uttalanden som ministern gjort i medierna ett antal gånger visar att regeringen helt saknar en tidsplan och dessutom ger otydliga besked huruvida man tänker fatta ett beslut. Nu hörde jag att ministern sa att det är prioriterat, vilket är bra, men de uttalanden jag hört oroar mig på riktigt.

Jag ska inte gå in på metoden, men låt mig ändå konstatera att den är utredd, vetenskapligt prövad på längden och tvären, inte bara av SKB utan av Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, och av internationella grupper.

Mark- och miljödomstolen har prövat, SKB har kompletterat, riksdagen har fattat ett beslut om förtydligande vad gäller svaret efter förslutning och SSM har granskat SKB:s LOT-försök, som Per Bolund lyfte upp och som hans företrädare har lyft upp i olika sammanhang. De är klara, och de är också utredda, inte bara på längden och tvären utan också med stor transparens, där flera miljöorganisationer har haft insyn i testerna. SSM har återigen fattat ett beslut där ansökan tillstyrks. Esbosamråd pågår, och det beräknas vara klart om ett par månader.

Jag tolkar svaret som att när Esbosamrådet är klart och vi har resultatet från LOT-försöken är man redo att gå till beslut. Men vad är det som gör att ministern gör dessa uttalanden? Vad är det man väntar på för att kunna fatta ett beslut?

Frågan är större än ett slutförvar i Östhammars kommun. Det handlar om mellanlager i Oskarshamn, Clab, som vi vet kommer att bli fullt. Det är ingen nyhet, utan det har varit känt länge. Det handlar, som ministern sa, om en helhet, absolut! Men det krävs att regeringen fattar beslut före sommaren.

Fru talman! På valdagen 2018 slog Per Bolund på stora trumman och förmedlade att Miljöpartiet minsann är partiet som tänker på framtiden och på kommande generationer, partiet som förlitar sig på forskning och som faktiskt vågar stå upp för miljö och klimat, även när det blåser. Ett uttalande som hörts många gånger från Miljöpartiet, särskilt från Per Bolund, är att vi ska värna om vårt miljöansvar och inte skyffla över det på framtida generationer. Jag tror inte att Per Bolund tycker att han blev felciterad nu.

Men som bekant talar handlingar faktiskt högre än ord, och jag tycker inte att miljöministern lever upp till sina ord vad gäller slutförvaret. Miljö-

Prot. 2020/21:97

19 mars

Svar på
interpellationer

ministern verkar inte vilja fastställa en tidsplan, och han tar inte ansvar när det gäller att inte skyffla över frågan på kommande generationer. För mig är det självklart att den generation som dragit nytta av kärnkraften också ska ta ansvaret. De tekniska lösningarna finns och är vetenskapligt undersökta – omfattande undersökta, med en sträng riskanalys som enligt SSM gör att man med betydande marginal anser att man kan tillstyrka ansökan.

Så, fru talman, min fråga till miljöministern, som många andra också ställt, blir återigen: När kommer regeringen att fatta sitt beslut, och vad är det regeringen väntar på?

Anf. 17 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Med beskedet i oktober från Östhammars kommun finns nu alla underlag på plats för att kunna ta ett regeringsbeslut gällande slutförvar i Forsmark och utbyggd mellanlagring i Oskarshamn.

Den långsiktiga säkerheten är dock den grundläggande frågan. Nu har alla expertheter uttalat sig, och ändå kommer regeringen inte till skott. Är det något som någon expertmyndighet eller domstol har missat?

Detta är såklart en stor och komplex fråga. Det är ett av de största miljöärendena – förmodligen det största – i Sverige någonsin och ett stort infrastrukturförprojekt. Ett positivt beslut skulle alltså bli startskottet för ett av Sveriges största och viktigaste miljöskyddsprojekt och sätta igång investeringar på ungefär 19 miljarder kronor, som genererar cirka 1 500 arbetstillfällen. Det är ganska många arbetstillfällen, speciellt i glesbygd och speciellt nu, mitt i en coronapandemi då många skulle behöva en nystart. Hela Sverige behöver en nystart.

Varje år som går innan beslut tas om att sätta igång kostar SKB 800 miljoner kronor, enligt källor på SKB. Det är 2,2 miljoner kronor om dagen.

Ministern hänvisar till Strålsäkerhetsmyndighetens granskning av LOT, men den är kopplad till SKB:s forskningsverksamhet och ingår inte i prövningen av slutförvaret.

SKB:s forskningsprogram – FUD-programmet – har Strålsäkerhetsmyndigheten granskat och rekommenderat regeringen att godkänna, och regeringen godkände FUD 2019 så sent som i december 2020.

Det är bra att minister Bolund ser frågan som prioriterad, men om man låter tiden gå utan att ge oss någon som helst tidsplan – hur prioriterad är den då? Jag undrar om det någon tidsplan, och hur är tempot i frågan?

Vi vet inte och kan omöjligen veta hur världen ser ut om 100 000 år. Vi kan bara göra något utifrån det vi tror är bäst och riktigt i dag.

Anf. 18 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar Jessika Roswall och Alexandra Anstrell för detta.

Detta är en otroligt stor och viktig miljöfråga. Jag uppskattar att vi kan ha en diskussion om den.

Som konstateras här i debatten är detta kanske det största miljöärende som någonsin har hanterats av en regering. Det förpliktar också. Denna fråga är en stor och komplicerad miljöfråga. Det är en fråga som berör ett av de absolut mest farliga ämnen som människan känner till – högradioaktivt avfall. Vi har genom historien många gånger med ganska stor förskräckelse kunnat konstatera vad som händer om man *inte* tar hand om

sådant material på ett bra sätt. Låt oss inte sätta oss i en situation där detta material riskerar att komma ut och påverka miljö och människors hälsa. Det är en situation som inte någon enskild människa förtjänar att hamna i.

Det är också ett beslut som omfattar helt andra tidsramar än vi i politiken oftast befattar oss med. Vi är vana vid att hantera beslut som har effekter om en vecka, en månad och kanske under en mandatperiod. Ibland kanske det handlar om tio år eller till och med hundra år, till exempel när man pratar om infrastrukturplanering. Detta är ett beslut som omfattar en tidsperiod på åtminstone hundra tusen år. Det är en enorm tidsperiod, och vi har såklart ett ansvar för effekterna under hela denna tidsperiod. Vi kan alltså inte nöja oss med en lösning som fungerar i ett årtionde, ett århundrade eller ett årtusende, utan vi måste kunna säkerställa att denna lösning faktiskt fungerar under hela denna enorma tidsperiod.

Det är ett ansvar att göra denna prövning. Och det är regeringen som enligt den lagstiftning som vi har ska göra denna prövning. Denna prövning tänker vi också ta på det allvar som frågan förtjänar.

Vi har haft en lång process, och den har vi alla kunnat följa. Det är inte ovanligt att vi får in ansökningar om tillstånd till regeringen som har haft långa processer och där man har gjort ett gediget arbete innan. Men det fråntar inte regeringen ansvaret att göra en gedigen prövning och att faktiskt väga alla frågor mot varandra. Det är också det som är regeringens ansvar när det gäller prövning enligt den lagstiftning som vi har. Regeringen kommer att ta denna fråga på det allvar som den förtjänar. Det gör vi också.

Vi har också haft en situation där Mark- och miljööverdomstolen i sitt beslut inte godkände den ansökan som kom in, utan man konstaterade att det behövs ytterligare svar på en hel del helt avgörande frågor. Det är klart att denna typ av analyser och arbete också kräver både stora insatser och att vi låter det ta den tid som det tar för att få de svar som vi faktiskt behöver för att kunna garantera svenska folket det som de förtjänar, det vill säga att vi kan garantera att detta livsfarliga material kan hållas åtskilt från miljön och från människor under åtminstone hundra tusen år.

Där har vi haft processer som har pågått. Vi har bland annat för en ganska kort tid sedan fått ytterligare kompletterande underlag från Strålsäkerhetsmyndigheten. Självklart tar regeringen nu till sig den information som kommer i dessa underlag, precis som vi tar till oss information från alla andra underlag. Men jag tycker inte heller att det är konstigt att vi också behöver lägga ned både tid och resurser på att analysera dessa förslag och också se om det finns ytterligare frågor som behöver besvaras.

Jag tycker att det är oansvarigt att kräva, vilket man ibland hör i denna debatt, att vi ska fatta beslut från regeringen innan handläggningen är avslutad. Ibland kommer det krav på att vi ska fatta beslut innan vi ens har fått in underlag från ansvariga myndigheter. Jag hoppas att de debattörer som finns här i kammaren är beredda att avstå från den typen av hantering.

Anf. 19 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Det som gjorde mig orolig när jag hade min lilla poäng med att vi har en ny miljöminister på plats var precis det som Per Bolund sa om att regeringen kommer att ta ansvar för denna process. Jag menar att utredningen har pågått rätt länge och har legat på regeringens bord. Det som gör mig orolig är när ministern använder dessa ord.

Jag tror och förutsätter att vi ändå är överens om att vi har en lag som säger att de som driver kärnkraftverk är skyldiga att ta hand om avfallet – de är skyldiga att bekosta det – och till det har vi också SKB.

Sedan har vi också lagar och regler om hur prövningen ska gå till. Jag menar att dessa utredningar är prövade på längden och på tvären, som jag sa i mitt första inlägg. Man kan känna sig lite tjugig.

Jag bor i Uppsala län och har följt denna fråga ganska länge. Jag skulle ändå vilja få reda på tydligare vad det är för ytterligare kompletteringar eller annat som regeringen väntar på.

SSM har som sagt gjort omfattande granskningar av ansökningarna och testerna. Man säger att de bekräftar och förstärker tidigare slutsatser att SKB på ett tillförlitligt och tillräckligt sätt har visat att plats och metod uppfyller de mycket högt ställda krav som ställs på slutförvars långsiktiga strålsäkerhet.

Jag delar Per Bolunds uppfattning att detta inte är ett beslut vilket som helst, utan detta förpliktar. Det förtjänar en ordentlig utredning. Detta håller jag såklart med om. Men jag menar att vi också måste lita på vad myndigheterna säger och på de granskningar och tester som de har gjort. Det är, som sagt, ingenting som man har gjort på en kort tid. Detta är utrett och transparent.

Jag saknar fortfarande vad det är ytterligare som man vill höra. Jag upplevde att det första svaret som Per Bolund i dag lämnade handlade om Esbosområdet och utvärderingar av LOT-försöken. Esbosområdet är på väg, och LOT-försöken finns.

Miljöministern säger att det är oansvarigt att inte göra detta grundligt. Så är det absolut, och jag tycker definitivt att det är gjort. Men jag tycker också att det är oansvarigt av en regering att inte kunna tala om vad det är för tidsplan och vad man kräver. Det är också oansvarigt, som jag sa i mitt första inlägg, att inte ta ansvar för sin generations avfall.

Vi ska också vara medvetna om att det inte är klart efter regeringens beslut. Det tillkommer ytterligare tillståndsprocesser. Men de kan inte sättas igång förrän vi har ett beslut från regeringen. Och det brådskar, som vi vet. Detta beslut behöver komma före sommaren för att man ska klara av den helhet som även Per Bolund talar om.

Återigen: Vad är det regeringen väntar på, och när kommer beslutet?

Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Kan det vara så att det som gör att detta ärende drar ut så mycket på tiden är att det helt enkelt också är en obekvämd fråga att bli klar med, att det här med kärnavfall skaver för ministern och Miljöpartiet?

Tidigare har det låtit på regeringen som att man arbetar intensivt med dessa frågor. Nu låter det som att regeringen granskar detta intensivt. Hur är det då, precis som Jessika Roswall var inne på, att lita på expertmyndigheterna i denna fråga när vi ska göra det i så många andra frågor? Har regeringen inte varit noggrann med läsningen tidigare?

Den här frågan har alltså legat på bordet i 47 år, sedan 1973. Det var året innan jag föddes. Under denna tid har det ändå hunnit hända en hel del runt omkring oss.

2,2 miljoner kronor om dagen kostar detta. Hur många 2,2 miljoner kronor ska detta behöva kosta? Men det handlar inte bara om pengar. Det handlar om att vi sitter med detta avfall i knät. Vi har detta ansvar. Det går

liksom inte att trola bort. Vi behöver ta ansvar för att detta avfall ska tas om hand. Det börjar bli fullt. Vad skulle alternativet annars vara? Har minister Bolund något alternativ till detta beslut?

Det spelar ingen roll om man gillar kärnkraft eller inte, eller om man tycker att vi ska ha kärnkraft i framtiden eller inte. Det handlar om att vi behöver ta ansvar här och nu. Det handlar om att ta ett politiskt ansvar för detta avfall, och det ansvaret behöver regeringen ta och åtminstone ge oss en tidsplan för när regeringen ämnar ta detta ansvar.

Anf. 21 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag blir lite förvånad när Jessica Roswall oroas när jag säger att regeringen kommer att ta ansvar. Som riksdagsledamot skulle jag vara mer orolig om regeringen sa att den inte kommer att ta ansvar. Det är självklart, tycker jag, att vi kommer att ta det ansvar som denna fråga verkligen förtjänar. Det är nämligen en oerhört allvarlig fråga som vi pratar om. Det är ett potentiellt väldigt allvarligt miljöproblem om vi inte hanterar detta livsfarliga avfall på bästa möjliga sätt.

Jag står självklart bakom den lagstiftning som Sveriges riksdag har klubbat igenom och som också tydligt säger att det är den generation som har använt sig av kärnkraftselen som också har ett ansvar för att se till att ta hand om det avfall som denna kärnkraftsproduktion har skapat. Det är självklart också på detta sätt som regeringen prövar denna fråga.

Jag vill också verkligen betona, eftersom frågan nu har kommit upp i debatten, att detta är en opolitisk prövning. Det innebär att vi inte väger in politiska ställningstaganden, varken om någon är för eller emot kärnkraft eller andra politiska ställningstaganden. Regeringen har i stället att pröva ansökan enligt den lagstiftning som finns i Sverige och som Sveriges riksdag har ställt sig bakom.

Därför måste jag säga att jag blir lite orolig över inställningen hos Moderaterna. Skulle Moderaterna agera på ett annat sätt? Skulle Moderaterna, eftersom man är för kärnkraft, hantera ansökan på ett annat sätt än vad sittande regering gör? Innebär det att Moderaterna inte ens skulle titta på ansökan eftersom man är för kärnkraft och därför helt enkelt kryssa i rutan utan att ta ställning? Jag hoppas verkligen att så inte är fallet, utan jag hoppas att Moderaterna i motsvarande situation skulle ta frågan på det allvar den förtjänar.

Även om man kan prata vitt och brett om att det har varit 40 år av prövning är detta en teknik och en verksamhet som mänskligheten inte har sett förut. Vi har aldrig genomfört liknande saker, och därför finns det inte heller några erfarenheter som vi kan bygga på eller som gör att vi kan konstatera exakt vad som fungerar eller inte fungerar.

Det är också viktigt att poängtera att ansökan kom in till myndigheter och domstol 2011 och att myndigheterna och domstolen efter det haft ett gediget arbete med att pröva ansökan. När Mark- och miljööverdomstolen sedan prövade frågan konstaterade den att det fortfarande finns stora och viktiga frågeställningar som det inte fanns svar på. I det läget tycker jag att det är direkt oansvarigt att kräva att man ska fatta beslut. Självklart måste vi kunna svara på de frågor som ställs under processens gång.

Ett exempel på en sådan fråga är vem som ansvarar för förvaret efter att man någon gång i framtiden har förslutit det. Det fanns inget svar på den frågan, och det gjorde att vi var tvungna att ta fram en ny lagstiftning

– som också var tvungen att klubbas av Sveriges riksdag. Steg för steg svarar vi alltså på de frågor som kommer upp i prövningen, och jag tycker att det är det sätt som regeringen har ett ansvar att agera på. Jag hoppas att alla regeringar skulle ta motsvarande ansvar i den här processen.

Det är också viktigt att lyssna till alla röster, inte bara till dem som sjunger en visa som passar ens egna syften, och även det gör regeringen i den här prövningen. Vi har till exempel ett kärnavfallsråd, som består av ledande experter som hjälper regeringen att göra prövningen. De har lyft viktiga frågetecken kring exempelvis den kopparkapsel som ska vara en del av skyddet runt detta livsfarliga, högradioaktiva avfall. Kommer kapseln att hålla, eller finns det risk för korrosion? Hur lång tid kommer den att hålla? De har också lyft frågor om den järnneslutning som ligger innanför kopparkapseln samt frågor om försprödning och andra problem. Självklart har vi som regering ett ansvar att lyssna till dessa frågetecken, röster och experter som vi har sagt ska hjälpa oss i den här prövningen.

Miljöpartiet och regeringen prövar självklart frågan enligt den lagstiftning som finns. Vi prioriterar frågan, och vi kommer att göra det som krävs för att vi ska kunna fatta ett beslut som ger trygghet till svenska folket.

Anf. 22 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag avhåller mig från att kommentera ett så oseriöst påhopp som att Moderaterna inte skulle pröva frågan om slutförvaring seriöst. Jag hade högre tankar än så om Per Bolund, ska jag säga. Självklart skulle Moderaterna göra en opolitisk prövning, och just därför hoppades jag att vi på något vis skulle kunna komma överens. Vi vet att vi tycker olika om kärnkraften, men vi har ju ett avfall att ta hand om.

Fru talman! Jag har ytterligare en sak jag skulle vilja lyfta i debatten, och det är något som båda dessa kommuner har lyft upp på ett tydligt sätt när vi har träffat dem i olika sammanhang. Det gäller frågan om förtroende.

Den här frågan är som sagt inte ny utan har tröskats fram och tillbaka i många år, och i de aktuella kommunerna har det byggts upp stor kunskap i sakfrågan. I båda dessa kommuner är förtroendet för såväl mellanlagring som slutförvar stort, för att inte säga mycket stort. Men som kommunalrådet Spangenberg i Östhammar brukar säga är förtroende en färskvara. Slösa inte bort det förtroendet och den breda demokratiska process och förankring som finns i den här frågan! Det är ett råd jag skulle vilja ge.

I grund och botten hoppas jag som sagt att vi är överens om att vi ska ta ansvar för det kärnavfall som finns och som vår generation har producerat. Regeringen måste dock verkligen ta sin del av ansvaret och inte skjuta på detta för att den inte klarar av att ta ett beslut. I mitt första inlägg tog jag upp de olika steg som Per Bolund nu lyfter. Jag är inte på något sätt emot dem, utan jag tycker att de har varit bra. SKB har också gjort de kompletteringar som krävs. Men i den här typen av beslut kommer det alltid att finnas viss osäkerhet, och det går inte att utreda i oändlighet. Tiden är mogen för beslut.

Jag har frågat vilka ytterligare saker regeringen efterfrågar. Esbosamrådet kommer att vara färdigt i närtid, och regeringen borde kunna fatta ett beslut. Jag upprepar återigen min fråga vad det är man väntar på och när vi åtminstone kan få en tidsplan för beslutet.

Anf. 23 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag har lite svårt att förstå upprördheten. Jag ställde en fråga med anledning av Alexandra Anstrells fråga om huruvida vi tog politiska hänsyn i den här prövningen. Mitt konstaterande var att vi inte gör det. Eftersom frågan ställdes från Moderaterna ställde jag frågan tillbaka om Moderaterna skulle ta politiska hänsyn i en sådan prövning. Jag har svårt att förstå den stora upprördheten över det.

Däremot är det så att regeringen gör prövningen enligt konstens alla regler. Vi gör den enligt den lagstiftning som finns på plats och som Sveriges riksdag har ställt sig bakom. Vi gör den också i kommunikation med och respons till inte bara SKB, som har gjort ansökan och där det finns en pågående dialog om prövningen med regeringen och Regeringskansliet, utan även de myndigheter och den domstol som har prövat frågan före oss. Domstolen har ju ställt viktiga och avgörande frågor, och vi har ett ansvar att ge svar på dem.

Vi tar detta steg för steg, och vi tar in även myndigheternas synpunkter. När myndigheternas synpunkter sedan har kommit in analyserar vi dem på det sätt som jag faktiskt tycker att varje regering har ett ansvar att göra. Det är processer som fortfarande pågår, och därför är det inte möjligt att i dag säga exakt när ett beslut kan fattas. Vi behöver invänta myndigheternas rapporter och arbete och därefter göra en sammanvägning av materialet innan vi kan göra ett sådant ställningstagande. Det är otroligt viktigt att vi kan analysera den information som kommer in till Regeringskansliet, för vi har ansvar att göra det enligt den lagstiftning som gäller. Vi tänker ta detta på det allvar det förtjänar.

Jag vill upprepa att det är en oerhört stor miljöprövning vi gör och att det är en oerhört viktig fråga. Detta är ett livsfarligt material, och vår generation har ett ansvar att hålla det separerat från miljö och människor under hundra tusen år. Det är en fråga man inte kan låta sig stressas igenom genom prat om att det kostar pengar eller att vi har andra hänsyn att ta. Vi måste säkerställa att det finns en trygghet i förvaret, och det är det vi gör från regeringens sida.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:454 om kapade bostadsrättsföreningar

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Momodou Malcolm Jallow har frågat statsrådet Märta Stenevi om hon avser att i enlighet med tillkännagivandet från riksdagen agera skyndsamt i fråga om att stärka skyddet för bostadsrättsföreningar, om hon avser att förbättra situationen för bostadsrättsinnehavare utifrån förslagen i betänkandet *Stärkt konsumentskydd på bostadsrättsmarknaden* (SOU 2017:31) samt när hon avser att i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer genomföra en översyn av bestämmelserna i bostadsrättslagen och andra relevanta föreskrifter och återkomma med lagförslag som stärker konsumentskyddet på bostadsrättsmarknaden.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag är medveten om de uppgifter om missförhållanden som har förekommit och ser naturligtvis väldigt allvarligt på dessa. För regeringen är skyddet för bostadsrättshavare en prioriterad fråga och något som vi tar på stort allvar. Det ska vara tryggt att både bo och investera i en bostadsrättslägenhet.

Regeringen har nyligen gjort det lättare för medlemmar att få insyn i bostadsrättsföreningen om de misstänker att det förekommer missförhållanden. En tiondel av medlemmarna kan numera utan krav på att frågan först behandlats på en föreningsstämma begära att Bolagsverket utser en särskild granskare eller en minoritetsrevisor. Den särskilda granskarens oberoende och rätt till insyn har också stärkts.

Regeringen har även gett en utredning i uppdrag att föreslå ett offentligt register över bostadsrättslägenheter. Ett sådant skulle få stor betydelse för tryggheten för bostadsrättshavare och köpare av bostadsrätter.

På regeringens uppdrag har förslag på ett stärkt konsumentskydd lämnats i det betänkande från 2017 som Momodou Malcolm Jallow tar upp. Flera av de förslag som finns i det nämnda betänkandet knyter an till de brister som uppmärksammats av Riksrevisionen och som även omfattas av riksdagens tillkännagivande. På några punkter behöver dock förslagen kompletteras för att ge underlag för att gå fram med ny lagstiftning.

Det pågår ett arbete med att ta fram förslag som stärker konsumentskyddet på bostadsrättsmarknaden. Förslagen i betänkandet från 2017 finns med i det arbetet. Möjligheten att komplettera med nya förslag undersöks. Regeringskansliets planering har emellertid påverkats starkt av pandemiutbrottet, och vissa lagstiftningsprojekt har fått vänta. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen när beredningen är färdig.

Anf. 25 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Tack, Morgan Johansson, för svaret!

För många människor är köpet av en bostadsrätt den största affären i livet. Det måste därför vara tryggt för den enskilde konsumenten att både köpa och bo i en bostadsrätt. I dag finns dock stora brister i konsumentskyddet på bostadsrättsmarknaden; det gäller såväl för befintliga bostadsrättshavare som för köpare av en bostadsrätt.

De senaste åren har åtskilliga avslöjanden gjorts kring bostadsrättsföreningar som kapats och utnyttjats för enskilda individers vinning. Ekonomin har körts i botten, och de boende har fått betala priset genom både vanskötta föreningar och vanskötta fastigheter. Värdet av de enskilda bostäderna har i praktiken helt raderats ut och försäljning av desamma omöjliggjorts.

Ett särskilt uppmärksammat fall är två bostadsrättsföreningar på Rosengård i Malmö som kallas Kinesiska muren. De skuldsatta föreningarna har i en rad uppmärksammande reportage granskats av medier. Kinesiska muren har kommit att illustrera det näst intill laglösa tillstånd som enskilda personer som äger en andel av en bostadsrättsförening kan försättas i.

Fru talman! Efter att föreningarna kapats och dränerats på så mycket pengar att de hotas av konkurs är fastigheterna nu i så katastrofalt skick att Malmö kommun beslutade sig för att göra en samlad orosanmälan för de över hundra barn som bor i de aktuella husen.

Fru talman! För bostadsrättsinnehavarna finns det inte så mycket hopp om en ljusare framtid – inte med dagens lagstiftning, eller snarare brist på sådan. Om det är något som mediernas granskningar har visat är det nämligen just lagens stora brister. Det saknas ansvariga myndigheter när bostadsrättsföreningar kollapsar, och de boende kan inte få hjälp någonstans ifrån. Det är därför jag ställer denna fråga till ansvarig minister.

Vänsterpartiet har ställt sig bakom ett utskottsinitiativ som riksdagen har visat stöd för. Riksdagen ställde sig bakom detta utskottsinitiativ och riktade ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska komma med åtgärder, men ingenting händer.

Vänsterpartiet har också, för inte länge sedan, lämnat in en följdmotion med anledning av regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om konsumentskydd vid köp av nyproducerade bostadsrätter, men ingenting har hänt.

Trots det tillkännagivande från riksdagen som jag nämnde nyss har regeringen ännu inte återkommit med förslag som stärker konsumentskyddet.

Fru talman! Morgan Johansson säger att skyddet för bostadsrättshavare är en prioriterad fråga. Det är svårt att tro.

Morgan Johansson lyfter fram de små lagändringar som regeringen faktiskt har åstadkommit på området efter att medier började uppmärksamma problemen i Kinesiska muren. Det är självklart bra att dessa har genomförts, fru talman, men det är inte detta vi är här för att prata om i dag. Det är ju allt det som regeringen inte har gjort som jag vill prata om i dag – allt det som vi fortfarande väntar på att regeringen ska göra.

Nu har det hunnit gå hela fyra år sedan det presenterades en utredning som faktiskt kunde förbättra situationen. Regeringen har alltså redan berett frågan i fyra år. För fyra år sedan var inte ens problemen i Kinesiska muren nya; redan då hade detta pågått i flera år. I själva verket slog Miljöförvaltningen i Malmö larm om missförhållanden i husen redan 2014.

Jag har varit engagerad i frågan under flera år, och jag undrar vad det är för arbete som Morgan Johansson gör. Hur kan det ta så lång tid att hitta en lösning på det här problemet?

Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Först vill jag säga att det i de allra flesta fall är en väldigt bra ägarform att ha en bostadsrätt och att vara en del av en bostadsrättsförening. Det är en väldigt bra bostadsform. Dessutom är det demokratiskt; fastigheten ägs och förvaltas gemensamt. Jag har själv bott i bostadsrätt i ett par omgångar och även suttit i en bostadsrättsförenings styrelse, så jag tycker nog att jag vet ungefär hur det fungerar. Min erfarenhet – och jag vet att detta också är de allra flestas erfarenhet – är att bostadsrättsföreningar i grunden är bra former att bo i.

Detta är förstås ingen garanti för att man inte kan bli lurad, för det händer i många avseenden och i många fall. Just i det aktuella fallet i Malmö har vi det ovanliga upplägget att en enskild aktör äger eller kontrollerar – har en majoritet – av rösterna i föreningen. Därmed kan denna aktör kontrollera föreningen fullständigt.

Efter att ha läst in mig på detta fall kan jag säga att det finns väldigt mycket som jag ställer mig undrande till när det gäller detta upplägg och

hur det ser ut. Jag läste till exempel att varken årsredovisningar eller skattedeclarationer har lämnats in på flera år. Jag kan inte kommentera detta ytterligare som justitieminister, utan det måste vara en fråga för de rättsvårdande myndigheterna att hantera. Det är upp till dem. Jag konstaterar bara att detta är fallet i det aktuella exemplet.

Vad jag emellertid kan göra är att försöka vidta åtgärder för att förebygga att liknande händelser sker igen. I mitt interpellationssvar pekade jag på att vi sedan den 1 januari i år har en ny lagstiftning på plats som förstärker minoritetens rättigheter i en förening. Sedan den 1 januari kan en tiondel av medlemmarna i en förening begära direkt av Bolagsverket att få en särskild granskare eller en minoritetsrevisor utsedd utan att en föreningsstämma kan stoppa detta.

Tidigare var man tvungen att gå till föreningsstämman, och om det då fanns en aktör som kontrollerade majoriteten på föreningsstämman kunde denna aktör blockera sådana insatser. Sedan den 1 januari kan en tiondel av föreningens medlemmar dock gå direkt till Bolagsverket och begära att få en särskild granskare eller en minoritetsrevisor utsedd. Vi har dessutom förstärkt granskarens rätt till insyn.

På detta sätt kan oegentligheter avslöjas tidigare om man till exempel misstänker att någon av föreningens medlemmar skor sig själv eller försöker att plundra föreningen. Detta är alltså ett sätt att upptäcka det här och slå larm om det i ett tidigare skede.

Nu ska jag inte spekulera för mycket, men om denna lagstiftning hade funnits på plats tidigare – nu har vi den sedan den 1 januari – skulle denna typ av oegentligheter kanske ha upptäckts tidigare. Det bygger dock på att föreningens medlemmar vet om sina rättigheter och vet att de kan använda sig av den här typen av tekniker.

Sedan tidigare är det så att en styrelseledamot som skadar föreningen kan bli skadeståndsskyldig. Det räcker med att en tiondel av medlemmarna inte röstar för ansvarsfrihet för att skadestandsfrågan fortfarande ska vara öppen.

Det finns alltså ett minoritetsskydd, och detta har nyligen stärkts ytterligare.

När det gäller köp av nyproducerade bostadsrätter – detta är den andra delen av Malcolm Jallows interpellation och anknyter till Riksrevisionens rapport – föreslog utredningen från 2017 ett antal åtgärder gällande konsumentskyddet vid så kallade förhandsavtal. Det handlar om rätten att frånträda avtal vid väsentliga förändringar. Det handlar också om att ange en slutkostnad för huset innan man får upplåta lägenheter med bostadsrätt. Dessa förslag arbetar vi med nu, och jag kan säga i dag att vi kommer att kunna gå till riksdagen med dem under den här mandatperioden.

Anf. 27 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Det är glädjande att höra att man kommer att komma med förslag under denna mandatperiod, och självklart välkomnar vi de åtgärder som har vidtagits när det gäller minoritetsskyddet. Men de räcker inte – dessa åtgärder är långt ifrån tillräckliga för att hjälpa de människor som bor i Kinesiska muren i dag.

I sitt svar använde Morgan Johansson coronapandemin som en ursäkt för att det dröjer med lagstiftningen. Ministern sa att Regeringskansliets planering har påverkats starkt av pandemins utbrott och att vissa lagstift-

ningsprojekt har fått vänta. Men för familjerna som bor i Kinesiska muren handlar det inte om ett lagstiftningsprojekt som kan vänta, utan det handlar om deras liv – inget annat.

Min gissning är att pandemins utbrott har varit betydligt tyngre, jobbigare och svårare för familjerna i Kinesiska muren än för regeringens arbete. Om det är något pandemin har lärt oss är det väl att vi kan fatta beslut snabbare än vanligt när det behövs.

Pandemin har visat att regeringar över hela världen kan arbeta chockerande snabbt när det behövs, men för de över hundra barn som bor under bedrövliga förhållanden i Kinesiska muren har förändringen gått alldeles för långsamt.

När, Morgan Johansson, ska vi säga till barnen i Kinesiska muren att en lösning är på väg? Vilka konkreta åtgärder kan vi höra om från ansvarig minister i dag? Vad kan vi säga till dessa barn? När ska vi slippa säga till dessa barn och deras föräldrar att regeringen bereder frågan? Det har vi ju hört många gånger sedan 2017.

Detta lagstiftningsprojekt handlar i själva verket om över hundra barns liv. För mig är detta viktigt, och vi har barnkonventionen som lag i vårt land.

Det handlar om väldigt många barn som lever under katastrofala omständigheter. De har de väldigt dåligt och som vi redan kunde ha hjälpt, tidigare än nu. Men i stället har de år ut och år in tvingats bo i kapade, vanskötta bostäder som saknar värme och ventilation och är angripna av fukt och mögel. Det är ständiga strömavbrott, sönderslagen utemiljö, råttor och så vidare.

Det är mycket allvarligt att över hundra barn bor under så hemska förhållanden utan att regeringen och ansvarig minister vidtar de åtgärder som krävs för att dessa barn ska kunna leva ett drägligt liv.

Att kommunen till och med var tvungen att göra något så drastiskt som en kollektiv orosanmälan till socialtjänsten sänder en signal om att regeringen borde agera direkt. Det handlar inte bara om föräldrarna utan om över hundra barn.

När ska vi kunna säga till dessa barn att det är slut på misären för att regeringen kommer att vidta de åtgärder som behövs? Vilka konkreta åtgärder tänker ansvarig minister Morgan Johansson få på plats?

Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! En bostadsrättsförening är en privatägd fastighet. De som bor i fastigheten äger den tillsammans. Ska fastigheten renoveras, för att få bort till exempel mögel eller annat, måste bostadsrättsföreningens styrelse eller föreningsstämman fatta sådana beslut och finansiera dessa beslut. Det får göras via banklån av föreningen eller via privata lån. Så fungerar allt ägande.

Samhället har inget grundläggande ansvar för hur privat egendom förvaltas eller missköts, utan det är de som äger fastigheten och ingår i föreningen som ansvarar för sin egendom.

Just här är sakförhållandet sådant att en enskild aktör tydligen har kunnat kontrollera föreningen fullständigt. Precis som jag sa finns det mycket att undra över. Hur har detta kunnat gå till, och varför har ingen reagerat på att det inte har lämnats in årsredovisningar och skattedeklarationer på

flera år? Men det måste vara upp till de rättsvårdande myndigheterna att undersöka detta.

Vad kan jag göra? Jag kan försöka ändra lagstiftningen så att detta inte händer igen, och en sådan förändring har vi precis gjort. Från den 1 januari 2021 har vi gett minoriteten möjlighet att begära granskning av en särskild granskare eller minoritetsrevisor för att gå igenom ekonomin och kanske upptäcka om en enskild aktör missbrukar sin ställning, fuskar, fifflar eller plundrar föreningen. Nu kan man i tid upptäcka sådant här så att det inte händer igen.

Hade de regler vi har i dag funnits på plats när detta rullades upp, vilket är länge sedan, långt innan vi hade ansvar för detta, hade detta kanske kunnat undvikas. Men nu har vi det på plats sedan den 1 januari, och det gör risken för att detta ska hända i andra föreningar mindre. Det kräver dock att man känner till sina rättigheter och använder sig av dem.

Det var frågan om hur man upptäcker missförhållanden och vad man gör när enskilda aktörer missbrukar sin ställning.

Momodou Malcolm Jallows andra fråga handlar om Riksrevisionens rapport och 2017 års utredning. Den tar framför allt sikte på det man kallar förhandsavtal och gäller nyproducerade bostadsrätter, alltså där man lägger in en del pengar i en bostadsrätt medan byggprojektet pågår. Vilka rättigheter har jag om bygget till exempel drar ut på tiden eller blir mycket dyrare än vad det var sagt? Det handlar om konsumenträttigheter i det läget.

Det gäller förslag om att kunna frånträda ett avtal om det blir väsentliga förändringar under byggtidens gång och att man i tid ska få besked om vad fastigheten egentligen ska kosta. Reglerna behöver stramas upp, och det har vi jobbat med sedan utredningen kom. Vi kommer att kunna gå till riksdagen med detta lagförslag under denna mandatperiod.

Momodou Malcolm Jallow frågar varför det har tagit så lång tid och varför jag tar upp pandemin. Jo, för att det här är ett av många lagstiftningsprojekt som vi har fått skjuta på. Men om Vänsterpartiet anslår mer pengar till Regeringskansliet framöver, och det hoppas jag att Vänsterpartiet vill, kommer vi att kunna få fram lagförslag snabbare. Vi får väl se hur det blir med det i Vänsterpartiets budget.

Anf. 29 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Man har vidtagit några åtgärder, till exempel minoritetsskydd, och det är bra.

Morgan Johansson säger att bostadsrättsföreningar är privatägda föreningar och att samhället inte har något grundläggande ansvar. Jag håller inte med. Samhället har ett grundläggande ansvar för dem som bor i dessa bostadsrättsföreningar; de är ju människor.

Notera att Morgan Johansson inte nämnde något om de barn som bor där och som jag har pratat om. Dessa barn lider och bor under fruktansvärda förhållanden. De är viktiga i ekvationen. I Sverige har vi en tradition av att agera snabbt när barn far illa. Vad är det som gör att vi inte agerar nu? Det handlar om över hundra barn. Det är viktigt att ta detta i beaktande. Att säga att detta är privatägt och därför agerar vi inte – jag köper inte det, Morgan Johansson.

Det är viktigt att vi här gör de ställningstaganden vi alltid gjort när det gäller barn, framför allt eftersom vi har barnkonventionen som lag.

Om det hade varit en hyresfastighet hade den kunnat tvångsförvaltas. Men det kan man inte med en bostadsrättsförening. Därför är det viktigt att se över möjligheten att tvångsförvalta på något sätt om en bostadsrättsförening vansköts. De människor som har investerat alla sina besparingar ska inte behöva lida på grund av vanskötsel eller bristande lagstiftning när det gäller att skydda deras rättigheter.

Jag hoppas att Morgan Johansson kommer att agera snabbt denna gång.

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! I grunden har man ansvar för sin egen egendom. Äger man en bostadsrätt är det ens egendom, och så förvaltar man den tillsammans med de andra som bor i den bostadsrättsföreningen.

Barnen har föräldrar, och föräldrarna har ansvar för sin egendom och för att med andra föräldrar i bostadsrättsföreningen se till att egendomen förvaltas på ett bra sätt.

Det här är ett specialfall där en enskild aktör har kunnat kontrollera hela föreningen och haft 76 procent av rösterna på föreningsstämman. Det har även funnits kopplingar mellan dem som sitter i styrelsen och dem som utför förvaltningsuppgifter åt styrelsen. Det har dessutom inte lämnats in någon årsredovisning eller skattedeklaration på flera år. Det tecknar en bakgrund till vad detta specialfall egentligen handlar om.

I grunden har man dock ansvar för sin egendom och att den sköts på ett bra sätt.

Nu har vi ökat möjligheterna för att avslöja sådana oegentligheter i tid. Minoriteten har fått ett starkare skydd genom att man kan få till stånd en granskning och en revision av ekonomin i de här föreningarna. Det är en viktig åtgärd. Vi går vidare när det gäller frågan om nyproducerade bostadsrätter.

Jag utesluter inte att vi kan behöva göra mer för att strama upp reglerna för hur stadgar i sådana föreningar egentligen får skrivas, det vill säga om man över huvud taget ska ha en ordning som innebär att man kan överlåta en majoritet till en enskild aktör. Erfarenheterna från det vi ser med Kinesiska muren visar helt enkelt att det kan leda fullständigt fel. Jag utesluter alltså inte att vi behöver vidta ytterligare åtgärder. Det är också en diskussion som vi har fört med centralorganisationerna för bostadsrättsföreningar. Den diskussionen kommer vi att fortsätta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:468 om kriminalisering av oskuldsintyg och oskuldoperationer

Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig om jag och regeringen är beredda att tillsätta en utredning för att kartlägga omfattningen av utfärdandet av så kallade oskuldsbevis och utförandet av så kallade oskuldoperationer. Hon har även frågat mig om jag och regeringen i så fall är beredda

att ge en sådan utredning i direktiv att föreslå ny lagstiftning som också kan inkludera en kriminalisering av utfärdandet och utförandet av så kallade oskultsbevis och oskultskontroller.

Som jag och mina kollegor tidigare betonat är alla former av hedersrelaterat våld och förtryck oacceptabla i det svenska samhället. Av den anledningen har regeringen vidtagit flera åtgärder för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. En del av dessa åtgärder är straffrättsliga, såsom ett särskilt barnäktenskapsbrott, en straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv och ett utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnäktenskap eller könsstympas.

I Hedersbrottsutredningens betänkande föreslås dessutom att det ska införas ett särskilt hedersbrott. Betänkandet har remitterats, och förslagen bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Det räcker dock inte med straffrättsliga åtgärder, utan en viktig del av bekämpandet av hedersrelaterat våld och förtryck är att se till att kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck finns inom såväl rättsväsendets myndigheter som hälso- och sjukvården.

Som jag tidigare har lyft fram har man därför inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten tagit fram nya och uppdaterade metodstöd om hedersrelaterad brottslighet. Vidare har man genomfört kompetenshöjande insatser för förundersökningsledare och andra beslutsfattare inom Polismyndigheten. Numera har dessutom varje allmän åklagarkammare särskilda hedersåklagare.

Regeringen har också gett Socialstyrelsen i uppdrag att ge socialtjänsten och hälso- och sjukvården fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympning. Som Amineh Kakabaveh nämner tog Socialstyrelsen 2018 även fram ett meddelandeblad som tydliggör att oskultskontroller och oskultsintyg är oförenliga med svensk lag.

Bland annat för att förhindra att privata kliniker utför så kallade oskultsoperationer lämnade regeringen i december 2020 över propositionen *Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar* till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen en ny lag som innebär en kraftig skärpning av bestämmelserna genom att läkare som utför intimkirurgi och inte lever upp till patientsäkerhetslagens krav på vetenskap och beprövad erfarenhet riskerar att få sin yrkeslegitimation återkallad.

När det gäller frågan om jag och regeringen är beredda att tillsätta en utredning för att kartlägga omfattningen av utfärdandet av oskultsbevis och utförandet av oskultsoperationer vill jag framhålla följande: Som dåvarande jämställdhetsministern framhöll i januari i år måste regeringen vara öppen för att överväga ny lagstiftning i arbetet för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, däribland oskultskontroller och oskultsoperationer. Därför överväger Regeringskansliet nu om det finns skäl för att göra en översyn, i någon form, avseende förekomsten av oskultskontroller, oskultsoperationer och oskultsbevis. I samband med en sådan översyn kan det i så fall också övervägas om det finns behov av ny lagstiftning avseende utförandet av oskultskontroller och oskultsoperationer samt utfärdandet av oskultsbevis.

Varje flicka och kvinna har rätt att bestämma över sin kropp och sitt liv. Vi kan aldrig acceptera att hedersnormer som dessa får fäste i det svenska samhället. Hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas, och detta kommer att fortsätta att vara en högt prioriterad fråga för regeringen.

Anf. 32 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack, justitieminister Morgan Johansson, för svaret!

Det är glädjande att regeringen nu är öppen för att vidare utreda utbredningen av så kallade oskuldskontroller och oskuldsoperationer. Anledningen till debatten är att det som jag i många år har lyft upp i den här kammaren, dels hedersnormer, dels hedersbrott i det kollektiva, har brett ut sig och har i dag kommit till vissa institutioner, myndigheter och hälso- och sjukvården. Många privata kliniker tjänar också ganska mycket pengar på detta.

Det handlar om brott mot mänskliga rättigheter. En kvinnas kropp måste ägas av henne själv och inte av släktingar eller andra. Jag menar att det för dem som gör sådana ingrepp i mångt och mycket kan handla om medbrottslighet.

Den kommande propositionen om estetiska kirurgiska ingrepp som statsrådet hänvisar till handlar om andra saker. Också den verksamheten vill jag ska regleras. Ett starkt patientskydd måste finnas. Men jag anser att denna lag kommer att lämna ett stort tolkningsutrymme. Det handlar om så kallade mödomshinneoperationer, oskuldskontroller och intyg som jag vill ska förbjudas enligt lag.

När det gäller oskuldskontroller och oskuldsintyg menar jag att det svenska samhället ska ha nolltolerans. Hedersförtryck, hederskultur och normer handlar inte om intimkirurgi och inte om estetiska ingrepp. Det handlar om brutala kollektiva och förtryckande strukturer och mekanismer. Det ska synas och poängteras i lagstiftningen. Det borde ingå som en del av den brottsrubricering som ministern nämner i sitt svar och som jag så länge har krävt. Men tyvärr är så inte fallet i dag. Den som utför så kallade oskuldsoperationer och utfärdar oskuldsintyg medverkar till att upprätthålla detta och är i viss mån medbrottsling till hedersbrott.

Föreställningen om kvinnors oskuld och kyskhet är kärnan i den hederskultur som finns i det svenska samhället. Den måste vi bekämpa. Vi måste vara väldigt tydliga med att äldre patriarkala strukturer och mekanismer ska bort.

Ministerns svar är bra och omfattande. Det är glädjande att regeringen de senaste åren har kämpat och tagit fram olika lagstiftningsförslag, som också har röstats igenom i riksdagen. Men den här frågan är väldigt viktig. Jag vill veta vad justitieministern tycker. Kan ministern förklara hur en sådan lagstiftning skulle fungera? Kommer det verkligen att vara samma? Jämställs utfärdandet av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer med estetiska kirurgiska ingrepp? Så ska det inte vara.

Anf. 33 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Regeringen delar sannerligen Amineh Kakabavehs engagemang för den här frågan. Det är en av våra högst prioriterade frågor. Det visar inte minst de straffrättsliga förändringar som vi har gjort på senare år. Förra året drev vi igenom en straffskärpningsgrund för hedersbrott. Vi

drev igenom möjligheten att utfärda utreseförbud för flickor och kvinnor som riskerar att föras utomlands för att giftas bort eller könsstympas. Bara ett par månader efter att utreseförbudet trädde i kraft hade det redan tillämpats 14 gånger. Det har alltså haft effekt och är väldigt viktigt.

Vi skärpte och höjde också grunden för kriminalisering av barnnäringsbrott och sänkte trösklarna där. Det blir nu lättare än tidigare att döma för barnnäringsbrott.

När det gäller oskuldskontroller vill jag börja med att klara ut själva straffrätten. En så kallad oskuldskontroll kan mycket väl utgöra ett sexuellt övergrepp i lagens mening. Det är i så fall en våldtäkt vi talar om. Att göra en sådan kontroll på en flicka under 15 år skulle mycket väl kunna bedömas som våldtäkt mot barn. Ett barn kan inte lämna samtycke till sexuella handlingar. Högsta domstolen har också slagit fast att avsikten med en handling inte behöver vara sexuell för att det ändå ska vara en sexuell kränkning. Det kan till exempel handla om att föra in fingrar eller föremål i en flickas underliv. Även om det inte finns ett sexuellt syfte med det räcker det alltså för att det ska vara att betrakta som ett sexuellt övergrepp. Därmed kan man dömas för till exempel våldtäkt mot barn. Det är viktigt att säga.

Om man är över 15 år kan man visserligen formellt sett lämna sitt samtycke till en sådan här kontroll. Men om man befinner sig i en särskilt utsatt situation i lagens mening, till exempel för att man är under stark press från sina föräldrar eller från omgivningen att göra detta, kan det faktiskt också röra sig om ett sexuellt övergrepp i lagens mening. De som utför en sådan typ av kontroll kan i så fall dömas för våldtäkt. Föräldrarna skulle i en sådan situation som medgärningsmän kunna dömas för medhjälp till att utföra det här brottet.

Det är viktigt att säga detta. Det är en viktig signal både till de vuxna som upprätthåller den här typen av hedersförtryck och till de barn och ungdomar som vill göra sig fria från detta förtryck – det här är det som gäller. Ingen har rätt att tvinga någon till oskuldskontroll, och de som ändå gör det kan dömas till långvariga fängelsestraff, för då rör det sig om ett allvarligt sexuellt övergrepp i lagens mening. Det är viktigt att klara ut att det är så straffrätten ser ut för den här typen av kontroller.

Utöver detta vill jag framhålla det lagförslag som regeringen lämnade till riksdagen i december om att kraftigt skärpa reglerna för de privatpraktiserande läkare som utför intimkirurgi. Det är inte för att vi jämställer intimkirurgi med sexuella övergrepp eller någonting sådant, utan det handlar helt enkelt om att det ska bli lättare att dra in läkarlegitimationen för de företag som utför den här typen av kontroller. Det är naturligtvis alldeles tydligt att sådana kontroller inte lever upp till patientsäkerhetens krav på vetenskap och beprövad erfarenhet och att de är oförenliga med svensk lagstiftning. Då måste det också bli lättare att dra in legitimationerna för dem som utför kontrollerna. De nya reglerna träder i kraft den 1 juli efter behandling här i riksdagen.

Detta är vad vi har gjort och är på väg att göra. Men jag utesluter inte att vi behöver göra ytterligare saker för att komma åt dem som ägnar sig åt detta och pressar flickor och kvinnor till den här typen av kontroller. Jag ser gärna vidare på frågan, även straffrättsligt.

Anf. 34 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Jag tackar ministern för förklaringen. Vi är eniga om att det inte ska finnas något utrymme för någon läkare eller någon annan inom sjukvården att utnyttja luckor i lagen och tjäna pengar på utsatthet. Det är ju flickornas utsatthet man utnyttjar. Men jag har en farhåga gällande vilket tolkningsutrymme som kommer att finnas i lagen. Ännu har ingen blivit fälld för att ha begått en sexuell handling eller ett sexualbrott i samband med oskuldskontroller och så kallade mödomshinneoperationer.

När det gäller samtycke finns det också problem med tolkningsutrymmet. Jag har själv gett stöd till många tjejer som vänt sig till mig och sagt: Vad tycker du, Amineh, ska jag göra det här? Nej, säger jag. Läkaren borde anmäla din familj direkt, för detta är utpressning. Det kan handla om en flicka som är 20 år och säger: Både min familj och min mans familj vill att jag ska ge bevis. Det är det enda sättet för mig att bli fri, och då måste jag samtycka.

Här handlar det verkligen om mycket mer än att tala om att det är ett sexuellt övergrepp. Men det är sant att det är det, och jag vill att det ska vara så enligt lag, för inga föräldrar ska kunna göra detta. Jag vill också att vi på riktigt bekämpar alla de samfund och föreningar som upprätthåller detta. Man ska inte försöka legitimera dem med skattemedel. Till exempel var det i ett fall så att en präst och prästens fru hjälpte till och sa att det här är viktigt för att upprätthålla kulturen.

Detta är så mycket mer än bara att det här sker. Samtyckesaspekten kommer alltid att finnas. Finns det samtycke kommer man att se till att öppna mycket i lagen. IVO har inte haft något enda bekräftat fall där läkarlegitimation dragits in eller böter utdömts. Därför menar jag att det gäller att vara väldigt tydlig, precis som ministern är inne på.

Jag tror faktiskt att utredningen som kommer är väldigt viktig när det gäller intimkirurgin för minderåriga. Detta ska verkligen bestraffas, och det ska finnas regleringar. Det är jag helt med på. Men det här är en helt annan aspekt och en helt annan lagstiftning. Det finns helt andra strukturer där hederskontexten råder. Det är väldigt bra om man är tydlig i den kommande utredningen. Som ministern säger ska det ses som sexuella övergrepp i lagens mening. Läkaren ska få böter, fängelse eller indragen legitimation. Det är väldigt viktigt. Presidenten i Frankrike har också kommit med ett sådant förslag.

Anf. 35 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det stämmer, som Amineh Kakabaveh säger, att inget av de här fallen ännu har prövats av Högsta domstolen. Däremot har man prövat andra fall där man dragit slutsatsen att det inte behöver vara ett sexuellt syfte för att det ska betraktas som en sexuell kränkning. Det är det vi vet om rättsläget så här långt. Av det kan man dra slutsatsen att det mycket väl kan komma att betraktas som våldtäkt mot barn om man till exempel gör det här utan samtycke mot en flicka som är under 15 år, det vill säga mot hennes vilja. Om det är en vuxen person som är i en särskilt utsatt situation, till exempel pressas av sin omgivning, av sin släkt eller av sina föräldrar att göra detta, kan det faktiskt också röra sig om ett sexuellt övergrepp och därmed dömas som våldtäkt. Det är precis det jag säger.

Som justitieminister vill jag inte gå händelserna alltför långt i förväg; jag vet att just de här fallen inte är prövade. Men enligt det vi vet om rättsläget så här långt skulle det kunna betraktas som ett sexuellt övergrepp. Jag tycker att det är viktigt i sig att signalera detta, som jag var inne på tidigare. Varje flicka eller ung kvinna ska veta att ingen har rätt att pressa henne till detta. Ingen har rätt att göra detta mot hennes vilja. Och det är inte bara den som gör kontrollen som kan dömas för övergrepp, utan de som tvingar till det kan vara medgärningsmän. Detta är en viktig signal både till dem som riskerar att utsättas, så att de vet sina rättigheter, och till dem som eventuellt står i bakgrunden och pressar på, så att de vet att de blir medgärningsmän till ett övergrepp.

Så långt straffrätten! Men vi följer det här nog, och det kan mycket väl vara så att vi behöver nya myndighetsuppdrag och fortsatt översyn av straffrätten på området för att se till att det verkligen blir helt glasklart vad som gäller. Jag utesluter inte det. Men det är den här inriktningen vi måste ha.

När det gäller kontrollen av de här läkarna och intymkirurgerna – det är framför allt privatpraktiserande läkare – är innebörden i den lagstiftning som nu ligger på riksdagens bord att det från den 1 juli ska bli lättare att dra in läkarlegitimationen för de läkare som låter låna sig till den här typen av kontroller.

Det tror jag också är en viktig signal om att det här är någonting som vi absolut inte ska tillåta. Sedan kommer allt annat framöver. Jag berättade om det vi gjorde förra året med straffskärpningsgrund för hedersbrott, utreseförbudet och barnäktenskapsbrottet.

Det vi jobbar med nu är att tillskapa ett särskilt hedersbrott med en egen brottsrubricering. Då vill vi arbeta på samma sätt som vi gjorde med kvinnofridslagstiftningen för 20 år sedan.

Man skulle kunna lägga ihop en rad brott som kanske var för sig inte ger så höga straff. Men när de utförs systematiskt och är en del i en kränkning av en person ska man kunna lägga ihop det och de som utfört det dömas för ett särskilt hedersbrott och då med en särskilt strängare straffskala.

Det gjorde vi med kvinnofridslagstiftningen för 20 år sedan. Det innebär att vi fick upp straffskalorna rejält för mäns våld mot kvinnor i förhållande till hur det var på 90-talet. Där har vi nu mycket strängare straffskalor för de brotten.

Jag hoppas att vi ska se precis samma utveckling när vi nu introducerar hedersbrottet med en egen straffskala och en egen brottsrubricering och går fram med det. Där kommer vi med förslag till lagstiftning först till Lagrådet och sedan till riksdagen, hoppas vi, under året.

Anf. 36 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack så jättemycket, ministern, för svaret och redogörelsen!

Beträffande hedersrubriceringen har jag varit en av instanserna som har skrivit remissvar. Det säger inte så mycket att det är en mängd lagstiftning som kommer att samlas i samma låda. Det kommer inte att hjälpa någon av de här flickorna eller de enskilda fall som är utsatta.

Jag vill återigen betona skillnaden mellan estetiska operationer och så kallade oskuldoperationer. Det är inte samma sak. Jag vill inte att det ska

finnas patientsäkerhet för dem. Jag vill få bort dem helt. Det är två helt olika saker vi menar.

Vi kommer aldrig att få bort alla skönhetsoperationer. Men jag vill få bort alla oskuldskontroller och oskuldsmekanismer. Jag tror att jag och ministern är helt eniga om detta.

Jag välkomnar alla steg och alla initiativ när det gäller de här frågorna. Mitt problem är att tolkningen av lagen handlar om samtycke. Det är inte så lätt att tolka om det finns samtycke när man har kollektiv kontroll.

Det handlar om de flickor som jag själv har varit i kontakt med. Om det hade varit någon annan som inte känt till mekanismerna skulle de säga: Vad är det för fel med det? Det är ju bra. Hon är ju trygg.

Det ska vi inte ha. Jag hoppas att det kommer att beaktas och att man inte ska likställa det. Jag är glad för att det finns en öppning för att ha en annan utredning och göra en vidare utredning i den här frågan. Jag hoppas att ministern kan lova att det blir så fort som möjligt.

Anf. 37 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag delar absolut den ambitionen. Det gäller inte minst dem som utför sådana här kontroller. Amineh Kakabaveh säger att vi vill få bort dem totalt. Det är klart att vi vill. Det vill sannerligen också jag.

Jag menar att den lagstiftning som nu ligger på riksdagens bord gör det möjligt att ta läkarlegitimationer från dem som utför den här typen av kontroller. Det är trots allt viktigt.

Amineh Kakabaveh nämner frågan om den kommande lagstiftningen med hedersbrottsrubricering. Vi jobbar med den nu. Där tar vi från remissinstanserna in synpunkter på hur den i slutändan ska se ut.

Vår ambition är att den ska få samma effekt som kvinnofridslagstiftningen fick för 20 år sedan. Vi fick då upp straffskalorna rejält när det gäller mäns våld mot kvinnor. Jag inte bara hoppas utan vill att det ska bli så också när det gäller den här delen. Det är en viktig signal utåt att det är brott som vi ser på med mycket stort allvar.

Det är ändå viktigt att säga att ingen kan tvinga någon annan att göra sådana kontroller. Gör man det kan den som utför kontrollen göra sig skyldig till ett allvarligt sexuellt övergrepp. Den som tvingar någon annan att göra en sådan kontroll kan bli medgärningsman för ett allvarligt sexuellt övergrepp.

I båda fallen rör det sig om brott med rejäla straffskalor. Det tycker jag är viktigt att säga till alla som Amineh Kakabaveh talar med. Det är faktiskt så straffrätten ser ut och kan tolkas. Sedan har Högsta domstolen inte prövat en sådan situation. Men allt vi vet om rättsreglerna och rättsläget just nu är att det mycket väl kan röra sig om handlingar som man kan ådömas mycket stränga straff för. Det är viktigt att säga.

Sedan ser jag gärna över detta, och jag följer den här frågan noga fortsättningsvis. Det kan bli aktuellt med ytterligare uppdrag till myndigheter i detta fall.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2020/21:97
19 mars

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:489 om europeiska miniminivåer

Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jonas Andersson i Skellefteå har frågat mig om jag anser att Sverige har befunnit sig på europeiska miniminivåer sedan krisen och om jag annars vidtar några åtgärder för att förändra detta.

År 2016 infördes den tillfälliga migrationslagen som innebar att lagstiftningen skärptes i syfte att anpassa den till den miniminivå som bland annat gäller enligt EU-rätten. Bakgrunden var att antalet asylsökande som sökte sig till Sverige under 2015 var rekordhögt. Påfrestningarna på det svenska asylsystemet var stora, och även andra centrala samhällsfunktioner utsattes för en stor belastning. Den tillfälliga lagen var en av flera åtgärder som syftade till att ta kontroll över situationen och kraftigt minska antalet asylsökande till Sverige och samtidigt förbättra bland annat kapaciteten i mottagandet. Därutöver infördes bland annat gränskontroller vid inre gräns och id-kontroller.

Sammantaget bidrog åtgärderna till att färre asylsökande kom till Sverige under de kommande åren. Antalet asylsökande sjönk kraftigt åren efter flyktingkrisen och har till följd av pandemin sjunkit ytterligare. Under 2020 hade Sverige det lägsta asylmottagandet på 20 år.

När det gäller antalet beviljade uppehållstillstånd till anhöriga till före detta asylsökande har det antalet också minskat och uppgick 2020 till 5 500, vilket var det lägsta antalet sedan 2011.

Inom Regeringskansliet pågår nu ett arbete med att ta fram de regler som ska vara på plats när den tillfälliga lagen löper ut i juli i år. Utgångspunkten för det arbetet utgörs av Migrationskommitténs betänkande *En långsiktig hållbar migrationspolitik* och de kompletterande förslagen till detta. Inom ramen för det arbetet verkar jag för att värna asylrätten och för att säkerställa en framtida effektiv, rättssäker, långsiktig hållbar och human migrationspolitik.

Anf. 39 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för detta något rumphuggna svar!

Det är ingen hemlighet att coronapandemin har haft världsomspännande konsekvenser och att rörligheten av människor mellan länder har minskat kraftigt i hela världen. Att antalet asylsökande under 2020 var det lägsta på 20 år stämmer. Men vi vet alla att anledningen stavas corona, någonting som minister Johansson själv har erkänt tidigare.

Vi är också alla väl medvetna om att EU har betalat mångmiljardbelopp till Turkiets despot för att han ska stoppa flödet. Vi känner till hindren längs Ungerns och Kroatiens gränser. Vi har sett bilderna av den befästa grekiska gränsen, och vi har hört om hur den italienska regeringen har gjort allt för att stoppa illegala migranter som kommer över Medelhavet.

Det är då kanske inte konstigt att färre asylsökande i dag når hela vägen till Sverige. Men hur hänger det ihop med svensk migrationspolitik? Det kanske man frågar sig. Svaret är: Det gör det förstås inte alls.

Skulle andra länder vara lika oansvariga som den svenska regeringen så skulle vi stå där med byxorna nere igen. Faktum är att den svenska regeringen inte har vidtagit en enda åtgärd för att minska den asylrelaterade

invandringen sedan man gråtande i panik införde den tillfälliga lagen för fem år sedan.

Tvärtom har den tillfälliga lagen liberaliserats vid flera tillfällen. Man har skapat undantag och specialbestämmelser för personer utan skyddsskäl. Man har minskat försörjningskraven. Gränskontrollerna har nästan försvunnit, och id-kontrollerna löpte ut i december 2018.

Den rödgröna regeringen har sedan kämpat hårt under sommaren och hösten för att Migrationskommittén skulle nå ett riktigt urvattnat resultat, och det lyckades man ganska bra med. Det blev ännu fler undantag från försörjningskraven. Fler ska få PUT direkt, fler ska få stanna på grund av ömmande omständigheter och fler lagliga vägar ska öppnas så att fler kan invandra till Sverige.

Under vintern har man spött på med nya förslag i samma riktning: Det ska bli lättare att ta hit partner som man aldrig har haft ett ordentligt förhållande med, ännu fler ska få undantag från försörjningskraven och i princip alla som har väntat länge på beslut ska få stanna av humanitära skäl.

Den enda logiska slutsats som går att dra av detta, fru ålderspresident, är att när pandemin äntligen börjar vara över och när människor börjar röra sig över gränsen igen kommer det här i högsta grad att gälla även Sverige. Det finns absolut ingenting som pekar på att Sverige kommer att ligga kvar på förra årets nivåer när det gäller asylrelaterad invandring.

Sanningen är att Sverige till skillnad från övriga EU-länder fortfarande är precis lika öppet som det har varit tidigare. Vi har fortfarande beviljat kring 100 000 uppehållstillstånd om året sedan krisen, precis som vi gjorde åren före 2015. Alldeles före pandemin var Sverige det femte största mottagarlandet i Europa för asylsökande.

Fru ålderspresident! Nu börjar vi närma oss det som interpellationen de facto gäller och det som ministern faktiskt helt har undvikit att svara på, nämligen frågan om europeiska miniminivåer.

I ett svar på en skriftlig fråga den 3 mars menar ministern att regeringen inte har påstått att invandringen ligger på EU:s miniminivå men att lagen skärptes 2016 i syfte att anpassa den till den miniminivå som gäller enligt bland annat EU-rätten.

Det här gör mig ärligt talat lite fundersam. Betyder det att ministern är nöjd med att anpassa lagen men sedan struntar i utfallet? Vad vill regeringen egentligen?

Personligen tycker jag nog att europeisk miniminivå på volymerna på dem som de facto kommer till Sverige är det viktigaste. Anser ministern verkligen att regeringen har vidtagit alla åtgärder som går att vidta för att ligga på de miniminivåer som EU-rätten medger?

Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Det fanns så mycket i det här inlägget som bara är rakt uppåt väggarna.

Till att börja med säger Jonas Andersson rakt ut: Gränskontrollerna har nästan försvunnit. Kan han stå för det i sitt nästa inlägg? Åk ned till Lernacken vid Öresund och fråga poliserna som står där och gör kontroller om gränskontrollerna nästan har försvunnit! Så är det inte alls. Vi har haft gränskontrollerna sedan 2015. Vi har gränskontroller nu också. Vi har till och med förstärkt gränskontrollerna i anledning av pandemin. Vi avvisar

Prot. 2020/21:97
19 mars

Svar på
interpellationer

ett stort antal människor varenda vecka som inte får lov att resa in i Sverige.

Står Jonas Andersson för detta i sitt nästa inlägg – att gränskontrollerna nästan har försvunnit? I så fall är det en parallell verklighet som Jonas Andersson lever i.

Sedan säger han att den humanitära grunden ska innebära att den som har väntat länge på beslut ändå får stanna av humanitära skäl. Så är det inte alls! Den humanitära grunden omfattar inte dem som har lagakraftvunna avslag. Den omfattar inte heller dem som är här illegalt, utan den omfattar dem som har haft uppehållstillstånd här under väldigt lång tid och har fått en särskild anknytning till Sverige. De kanske har varit här i åtta tio år, de jobbar, de betalar skatt och de har familj här i Sverige. Vi säger att de ska kunna få förlängt tillfälligt uppehållstillstånd. Men det handlar inte om att man har fått vänta länge på beslut. Det är också fullständigt fel.

Vi anpassade migrationslagstiftningen ned till EU:s miniminivå 2016. Det var en av våra åtgärder. Varför gjorde vi då det? Jo, för att ta kontrollen över situationen. Vi hade ett läge 2015 då det kom 163 000. Det kom 10 000 i veckan. Det var omöjligt att hantera.

Då införde vi id-kontrollerna, och då införde vi gränskontrollerna – det var den 12 november 2015, det minns jag så väl – och de har som sagt inte försvunnit. Då införde vi också den tillfälliga lagen, som vi har haft på plats sedan dess. Bakgrunden och lärdomen var förstås att man inte kan ha en lagstiftning som i alltför stor utsträckning avviker från övriga EU.

Jonas Andersson säger vidare att jag inte bryr mig om utfallet. Men herregud – titta på utfallet och hur det blev! Antalet asylsökande har sedan dess minskat med över 90 procent. Och det är inte bara en följd av pandemin, för antalet asylsökande föll kraftigt redan 2016. Det låg sedan kvar på låga nivåer 2017, 2018 och 2019. Sedan föll det ytterligare 2020 till följd av pandemin så att vi nu har det lägsta antalet på 20 år. Men redan 2016 föll antalet asylsökande väldigt kraftigt.

Vad är då minimiregler, och hur ser Sveriges regler ut i förhållande till övriga EU? Det är ibland svårt att jämföra med övriga EU, men jag kan bara konstatera att Sverige har betydligt strängare regler än vad de allra flesta andra länder har just när det gäller migrationspolitiken.

Ta bara uppehållstillståndens längd! De är i Sverige tre år för flyktingar. Vi behöver inte gå särskilt långt ut i Europa för att hitta mycket mer generösa regler. Fem år har Belgien, Bulgarien, Storbritannien, Italien, Spanien, Portugal och Tjeckien. De har alltså femåriga uppehållstillstånd. Frankrike har tioåriga uppehållstillstånd. Ungern, som ju brukar vara Sverigedemokraternas favoritland, har tre år för alternativt skyddsbehövande. I Sverige har vi 13 månader. Ungern har alltså generösare regler för de alternativt skyddsbehövande än vad Sverige har.

Jag står för att vi tog ned lagstiftningen och anpassade den till EU:s miniminivå och till de internationella konventioner som fanns just för att kunna hantera och klara av situationen.

Fru ålderspresident! Jonas Andersson ska inte stå och sprida något slags bild av att detta inte har fått någon effekt, för det är fullständigt fel. Sverige ligger nu på en nivå och är i en situation där vi klarar av att hantera detta. Ingenting pekar heller på att vi kommer att hamna i någon ny flyktingkris, utan snarare tvärtom.

Anf. 41 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):
Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret!

Det är jättebra att Morgan Johansson vill ha kontroll över situationen. Då borde det också vara ganska enkelt att svara på en rak fråga. När Morgan Johansson pratar om Europas miniminivåer – är det då regeringens ambition att Sverige ska ligga på Europas miniminivåer även vad gäller utfallet, alltså volymerna? Det är en fråga som jag tycker att ministern kan ta med sig nu.

Faktum är att varken lagstiftning eller utfall just nu ligger i närheten av några europeiska miniminivåer. Det är ganska lätt att bevisa genom att titta på de siffror som finns. Låt oss därför titta på utfallet och inte på intentionerna.

Det stämmer, som tidigare nämnts, att antalet asylsökande i Sverige har minskat. Men tittar man på siffrorna i Europa ser man att grundorsaken ligger där, och inte här. Antalet båtmigranter har minskat med nästan 95 procent i Italien och med nästan 93 procent i Grekland. Vi har alltså Italiens kustbevakning och Greklands hårda gränsbevakning att tacka för våra siffror.

Men jämfört med grannländerna då – kan vi hålla deras nivåer? Det vore väl rimligt, även om Sveriges integrationsskuld är skyhögt jämfört med deras och räntan dagligen betalas i form av utanförskap, trångboddhet, vikande skolresultat, skjutningar, sprängningar, förnedringsrån, moralpoliser, ett växande skuggsamhälle etcetera. Siffrorna borde vara mycket lägre för oss än för våra nordiska grannländer. Men nej, så är det inte.

Förra året tog Sverige emot dubbelt så många asylsökande som hela resten av Norden tillsammans. Vi tog emot sex gånger fler per capita än Danmark, där Morgan Johanssons socialdemokratiska systerparti i regeringen nu har beslutat att målet är noll asylsökande.

I Danmark pratar man nu i stället om att kraftigt utöka repatrieringsinsatserna och att det börjar vara dags för syrier att återvända till säkra delar av landet. Danmark ligger nog på Europas lägstanivåer, fru ålderspresident. Det gör inte Sverige, oavsett vad ministern tycker eller känner.

Även när det gäller övrig invandring ligger Sverige i topp inom EU. Faktum är att Sverige aldrig under de senaste tio åren har varit utan medalj när det gäller anhöriginvandringen. År 2019 fick vi silver, med mer än tre gånger så många utdelade tillstånd per capita för anhöriginvandring som Danmark. År 2018 vann vi guld, liksom 2017. Siffrorna för 2020 har ännu inte kommit från Eurostat, men tror ministern verkligen att Sverige för första gången på de här åren inte ligger på topplistan? Ministern har ju, precis som jag nämnde, skapat fler undantag från försörjningskraven.

Faktum är att den enda typ av invandring där Sverige ligger under EU-genomsnittet är arbetskraftsinvandringen, med underbetalda pizzabagare och taxichaffisar som ska överleva på 13 000 kronor i månaden.

Man kan även titta på en annan grundbult inom migrationspolitiken, nämligen medborgarskapet. Sedan den rödgröna regeringen grep makten 2014 har antalet utlänningar som blivit svenska medborgare ökat kraftigt. Förra året var det över 80 000 personer som upptogs till svenska medborgare, i princip utan några krav alls.

Regeringen har suttit vid makten i sju år, och inte en enda förändring har gjorts för att skärpa kraven. Hur tror ministern att möjligheten att snabbt och enkelt få ett svenskt pass påverkar miniminivåerna?

För återvändandeärenden är utvecklingen närmast tragikomisk. Riksrevisionen visade förra året att kostnaderna har ökat med 40 procent samtidigt som antalet avslutade ärenden har minskat. Det saknas styrning, lagstiftning och resurser, samtidigt som regeringens alla amnestier och kryphål i stället skapar nya målkonflikter och uppmuntrar migranter att bli en del av skuggsamhället.

Hur bra rimmar det med att anpassa lagarna till den miniminivå som gäller enligt bland annat EU-rätten?

Anf. 42 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag noterar att Jonas Andersson i det här inlägget inte vågade stå för det han sa i sitt första inlägg, det vill säga att gränskontrollerna i praktiken inte fanns längre. Alla vet att det är precis tvärtom: Gränskontrollerna finns kvar, och de har snarare stärkts på senare år.

Sedan kom det en massa andra saker i hans andra inlägg som man bara undrar över. Nej, Sverige ligger inte i topp i fråga om asylinvandringen i EU. Vi gjorde det en gång. När jag tillträdde 2014 tog Sverige emot 12 procent av alla asylsökande som kom till EU. I dag är den siffran 3 procent. Vi tar alltså emot 3 procent av de asylsökande som kommer till EU. Sveriges befolkning är ungefär 2 procent av EU:s, och vår bnp ligger på knappt 3 procent. Vi tar alltså emot ungefär den andel som vi ska ta emot, det vill säga den andel som motsvarar vårt lands storlek. Vi gör vår del, och det tycker jag är bra.

Jonas Andersson lyfter fram Danmark. Ja, de har lägre tal när det gäller antalet asylsökande, men de har inte lägre tal när det gäller andelen som beviljas uppehållstillstånd. Det är snarare tvärtom. I Danmark beviljar man 35 procent uppehållstillstånd av dem som söker. I Finland är siffran 38 procent. Vet Jonas Andersson vad siffran är i Sverige? Den ligger på 24 procent. Andelen som beviljas uppehållstillstånd är alltså högre i Danmark än vad den är i Sverige.

Det kan bero på många olika saker. Det kan bero på lagstiftning, men det kan också bero på vilka grupper som söker sig till respektive land. Men den bild som Jonas Andersson försöker föra ut av att vår lagstiftning är mycket mer generös än andra länders är helt enkelt felaktig.

Det var därför, för att kunna kontrollera detta, som vi anpassade vår lagstiftning ned mot EU:s miniminivå.

Sedan finns det ju ett annat perspektiv här. För Sverigedemokraterna är invandrare alltid ett problem, någonting som vi inte ska ha i Sverige. De ska bara ut från Sverige – det är Sverigedemokraternas grundinställning. Och det spelar ingen roll hur många det kommer. Om det kommer 1 000, om det kommer 10 000 eller om det kommer 50 000 spelar ingen roll för Sverigedemokraterna. Genom alla tider har det varit Sverigedemokraternas ständiga ingång i diskussionen att utlänningar ska hållas borta från Sverige. De ska inte få komma till Sverige. Det är i grunden en rasistisk syn. Vi vet att detta finns i Sverigedemokraternas dna, och det kommer fram hela tiden.

Jag påstår att man också måste se till helheten i detta. När Sverigedemokraterna ständigt lyfter fram de problem som kan finnas med invandringen måste jag påpeka att det finns oerhört mycket som berikar vårt land i invandringens följd.

Just de här tiderna påminns vi om det. 34 procent av alla läkare som jobbar i Sverige under pandemin är födda utomlands. 39 procent av alla undersköterskor som jobbar i vår sjukvård är födda utomlands. Över 1 miljon löntagare är födda utomlands, människor som jobbar i industrin, på byggen, i handeln och i välfärden. Sverige skulle inte klara en endaste dag utan de invandrare som går till jobbet varenda dag för att slita för ditt land och för mitt land tillsammans.

Det är precis detta som är skillnaden i perspektiv. Medan Sverigedemokraterna aldrig missar ett tillfälle att racka ned på och ifrågasätta invandrare som grupp påstår jag att man, för att behålla något slags anständighet i debatten och inte peka ut grupper på det sätt som Sverigedemokraterna ständigt gör, också måste vara beredd att säga att alla de människor som har en annan etnisk bakgrund än den svenska och som jobbar och sliter för vårt gemensamma land är välkomna här och är en del av Sverige.

Anf. 43 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru ålderspresident! Jag vet inte om Morgan Johansson är rätt person att prata om anständighet i någon debatt över huvud taget. Men vi kan väl släppa den biten så att Morgan Johansson i stället kan förklara sin politik.

Jag vill höra regeringens syn på saken: Ligger vi på en miniminivå, ska vi ned på en miniminivå eller bryr sig regeringen inte alls i frågan? Vad menar Morgan Johansson när han pratar om miniminivåer och volymer? Det kan inte vara så svårt att förklara.

Till skillnad från regeringspartierna är Sverigedemokraterna raka och tydliga med vad vi vill: Vi ska ha Europas lägsta nivåer, både vad gäller anpassning till EU-rätten och vad gäller själva mottagandet.

Jag kan ge Morgan Johansson några tips på vad han skulle kunna göra för att på riktigt anpassa migrationslagen till den miniminivå som gäller enligt EU-rätten.

Asylinvandringen ska ned till så nära noll som möjligt. Dörren måste stängas för alla som vill asylshoppa. Sverige måste helt enkelt bli oattraktivt som slutdestination för människor som har passerat tiotals säkra länder.

Försörjningskraven på anhöriginvandring måste skärpas över hela linjen. Ingen ska invandra på skattebetalarnas bekostnad för att landa i fattigdom och utanförskap.

Arbetskraftsinvandringen måste reformeras. Vi kan inte längre dela ut arbetstillstånd till pizzabagare och servitriser som jobbar för 13 000 kronor i månaden.

Medborgarskapet måste uppvärderas. Det måste finnas ordentliga språkkrav och samhällskunskapskrav men också vandelskrav, försörjningskrav och krav på lång hemvist i Sverige.

Återvändandet måste prioriteras. Alla som får avslag ska utvisas så fort det bara är möjligt enligt internationella konventioner. Fler försvarsplatser, mer elektronisk övervakning och sanktioner mot trilskande tredjeländer som inte vill ta emot sina egna medborgare måste till.

Återvandringen måste uppmuntras, som i Danmark. Det är bra att Morgan Johansson också vill prata om Danmark, för där har vi jättegod exempel att hämta.

Det är den politiken som måste till för att vi ska kunna prata om europeiska miniminivåer på riktigt.

Anf. 44 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag tror att skillnaderna framträder ganska klart här i debatten. Jonas Andersson vill alltid och i alla avseenden dels inte ta emot några invandrare, dels köra ut så många invandrare ur Sverige som man över huvud taget kan. Det är Sverigedemokraternas ingång. Jag står för en annan politik, nämligen en politik där vi upprätthåller asylrätten.

En av slutsatserna som var viktiga efter andra världskriget var just att världens länder åtog sig att, om det utbryter krig och konflikt någonstans, ta hand om de flyktingar som flyr från de konflikterna. Jag är i grunden stolt över att Sverige under de senaste åren har kunnat ge skydd och stöd åt 180 000 syrier som flytt det kriget. Det är män, kvinnor och barn som annars mycket lätt hade kunnat gå under i någon bombkrevad i Homs eller Aleppo. Det är bara så, och jag är i grunden stolt över att vi har kunnat göra det.

Sedan måste det naturligtvis göras på ett sådant sätt att de kan komma in i samhället på ett bra sätt, få utbildning och integreras i det svenska samhället. Men asylrätten viker jag inte från. Asylrätten står fast, och den är viktig att hålla på. Den handlar i grunden om att i ett läge där vi har kanske 80 miljoner flyktingar i världen måste alla länder som inte präglas av dessa konflikter ta ett gemensamt ansvar för dessa män, dessa kvinnor och dessa barn.

Detta, fru ålderspresident, är i grunden en fråga om solidaritet och medmänsklighet. Jag vet inte om det är obekanta begrepp för Jonas Andersson. När jag honom i talarstolen verkar det så.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:493 om kortare straff för brottslingar som förlorar jobbet

Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Christian Carlsson har frågat mig om jag anser att det är rättvist att våldtäktsmän kan få kortare fängelsestraff om de på grund av brottet riskerar att förlora jobbet, eller om jag är beredd att vidta åtgärder för att avskaffa 29 kap. 5 § 7 brottsbalken. Han har också frågat mig om jag anser att det finns några andra billighetsskäl i 29 kap. 5 § brottsbalken som skulle behöva avskaffas. Han har slutligen frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att revidera 29 kap. 5 § brottsbalken.

Utgångspunkten för påföljdsbestämningen är hur allvarlig eller klandervärd den brottslighet som den tilltalade döms för är. Straff ska alltså bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Vissa försvårande och förmildrande omständigheter som kan höja eller sänka straffvärdet anges uttryckligen i lagtexten.

Vissa omständigheter påverkar inte hur allvarligt själva brottet är men kan ändå få genomslag när straffet bestäms. Återfall i brott kan i viss utsträckning medföra ett högre straff än vad straffvärdet motsvarar. Omständigheter hänförliga till den tilltalades person eller handlande efter brottet, så kallade billighetshänsyn, kan i stället medföra strafflindring.

Bestämmelsen om strafflindring, som Christian Carlsson tar upp, innehåller flera omständigheter som domstolen i skälig omfattning ska beakta. De tre första punkterna innefattar omständigheter som gärningsmannen inte har kontroll över, till exempel att den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada. De två omständigheter som därefter räknas upp grundar sig på att gärningsmannen genom någon form av frivilligt handlande efter brottet gett uttryck för ett avståndstagande från den brottsliga handlingen och därigenom framstår som mindre klandervärd.

Innehållet i de tre därpå följande punkterna tar sikte på det som kallas sanktionskumulation, det vill säga de fall då den tilltalade utöver straffet också drabbas av andra sanktioner till följd av den brottsliga gärningen, till exempel avskedande eller uppsägning. Vidare finns en allmänt hållen punkt som ger domstolen möjlighet att beakta även andra omständigheter än de uppräknade.

Bestämmelsen om strafflindring ska enligt förarbetena tillämpas med viss restriktivitet. Det krävs således att billighetsskäl är av viss tyngd för att strafflindring ska medges.

Ett avskedande eller en uppsägning ska enligt bestämmelsen förorsaka den tilltalade men för att kunna leda till strafflindring. Om ett antagande om avskedande eller uppsägning visat sig felaktigt kan domstolen under vissa förutsättningar undanröja påföljden och döma till ny påföljd för brottet.

Inom Regeringskansliet pågår för närvarande inget arbete som syftar till att avskaffa någon av omständigheterna i 29 kap. 5 § brottsbalken. I sammanhanget kan noteras att riksdagen 2019 avslog ett motionsyrkande av Christian Carlsson om att reducera möjligheterna att beakta omständigheter enligt bestämmelsen med motiveringen att regleringen är väl avvägd.

Jag vill betona att regeringen bedriver ett mycket aktivt arbete på det straffrättsliga området. Exempelvis har på regeringens initiativ straffskalorna skärpts för en rad brott, bland annat grov våldtäkt, grovt rån, grov misshandel, grov utpressning, grovt olaga tvång, grovt olaga hot och grovt vapenbrott.

Vidare har regeringen reformerat sexualbrottslagstiftningen, och Sverige har nu den strängaste lagstiftningen vi någonsin haft. Men det behövs ytterligare åtgärder för att stärka lagstiftningen när det gäller sexualbrotten. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att bland annat se över straffskalorna för sexualbrotten och lämna förslag på de förändringar som kan behövas för att dessa i tillräcklig mån ska spegla brottens allvar.

Anf. 46 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru ålderspresident! Sverige behöver en rättspolitik som sätter människors trygghet och rättvisan i fokus. En man dömdes nyligen i tingsrätten för att ha våldtagit en kvinna under en massagebehandling vid ett svenskt spa, men eftersom han förlorat jobbet på grund av brottet och förmodligen

inte kan jobba som massör igen valde hovrätten att sänka straffet med tre månader.

Dagens Juridik har rapporterat om fallet som tydliggör en sedan tidigare uppenbar och allvarlig brist inom svensk straffrätt. I brottsbalkens 29 kap. 5 § nämns en rad omständigheter, så kallade billighetsskäl, som gör att domstolen har rätt att döma till ett lindrigare straff än vad som annars är föreskrivet för brottet. Det är alltså en av punkterna i den här bestämmelsen som gör att kriminella här i landet kan få kortare straff, eller en lindrigare påföljd, om de blir av med jobbet på grund av sin egen brottslighet.

Frågan är om det är rimligt. Ska vi verkligen behöva ha det så? Sverige är nu ett av länderna med värst våldtäktsstatistik, enligt World Population Review. Jag är väl medveten om att våldtäktsstatistiken av flera skäl inte kan jämföras rakt av, men samtidigt har de anmälda våldtäkterna i Sverige ökat med 44 procent, enligt Brottsförebyggande rådet.

I flera av våra förorter är varannan kvinna otrygg när hon rör sig i sitt eget bostadsområde. Jag känner själv flera tjejer som berättat hur de går med nycklarna mellan knogarna och mobilen fastklistrad vid örat av rädsla för att utsättas för brott. Våldtäktsmännen och andra brottslingar får därmed sänkta straff om de förlorar jobbet på grund av övergrepp som de själva har begått. Var finns brottsofferperspektivet i detta? Och hur står det till med rättvisan i Sverige?

Det är mot denna bakgrund som jag har frågat justitieminister Morgan Johansson om han anser att det är rättvist att våldtäktsmän kan få kortare fängelsestraff om de på grund av sitt brott riskerar att förlora jobbet. Av ministrarnas svar att döma verkar regeringen dessvärre anse att det här är rättvist. Jag hör i alla fall inte att regeringen är beredd att göra något åt orättvisorna i 29 kap. 5 § brottsbalken. Det tycker jag är djupt beklagligt.

Anf. 47 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Man kan alltid diskutera straffrättsystemets utformning. Det finns strafflindringskunder och det finns också ett stort antal straffskärpningskunder. Men det viktiga är själva utgångspunkten för straffrätten, det vill säga att påföljden står i proportion till brottets allvar. Det ska man alltid ha som utgångspunkt, och det är det som domstolar alltid väger in i de enskilda fallen. Det är det man har att utgå från.

Jag kan inte gå in i enskilda ärenden, men jag kan konstatera att riksdagen står bakom hur straffrätten är utformad på den här punkten. Riksdagen har ju behandlat en motion av Christian Carlsson, och den motionen föll. Jag har inget annat att utgå från än att man anser att den här regleringen som vi har nu är väl avvägd.

Sedan handlar det här naturligtvis om hur straffrätten kring sexualbrotten ser ut totalt sett. Jag kan då konstatera att Sverige nu har en sexualbrottslagstiftning som är strängare än någonsin tidigare. Jag blir lite besviken på Christian Carlsson när han säger att vi ligger väldigt illa till och jämför våldtäktsstatistik med övriga länder. Han säger att vi skulle ha värst våldtäktsstatistik och så vidare. Det där har man gått igenom på de seriösa nyhetssajterna för att bedöma vad det är som påverkar statistiken i Sverige.

En viktig del i detta är att vi har en mycket bredare lagstiftning i Sverige. Vi har kriminalisering av våldtäkt inom äktenskapet. Det är det inte alla länder som har – vi fick det inte förrän 1965 – och jämför du då med länder som inte har den kriminaliseringen får du en mycket högre statistik här. Efter samtyckeslagens genomförande har vi också en bredare definition av våldtäkt, och därmed blir det också fler som faller inom den ramen, vilket påverkar statistiken för vår del.

Jag har sett att bland annat Brottsförebyggande rådet har gått igenom det här och jämfört, och vi ligger ungefär vid EU-genomsnittet, skulle jag vilja säga, när det gäller sexualbrottsstatistiken.

För oss är det här en viktig fråga att fortsätta arbeta med. Jag drev igenom samtyckeslagstiftningen 2018 efter nästan 20 år av lång, lång diskussion. Alliansregeringen utredde den här frågan men vågade inte gå vidare med den utan lade ett förslag som ni var på väg fram med i papperskorgen. Jag plockade upp den frågan igen och såg till att få en samtyckeslagstiftning på plats 2018 som bara den har lett till att antalet fällande domar för våldtäkt har ökat med 75 procent, vilket en utvärdering har visat. Antalet åtal ökade med 80 procent och antalet fällande domar ökade med 75 procent efter den reformen. Den är jag väldigt stolt över. Den är nog vår viktigaste straffrättsliga reform som vi gjorde under förra mandatperioden därför att den talar ett tydligt språk om att sex bygger på frivillighet. Är det inte frivilligt handlar det om ett övergrepp som du kan bli dömd för, och då är det rejäla straffskalor som du i så fall möter.

Vi skärpte också straffet för grov våldtäkt, vi införde ett oaktsamhetsbrott, vi införde bättre stöd i form av målsägandebiträden för den som utsatts för sexualbrott och mycket annat.

Sedan är jag beredd att gå vidare i straffrätten när det gäller sexualbrotten. Jag har bett en utredare att titta på frågan om sexuellt ofredande och straffskalorna som sådana. Jag anser att det finns skäl att också höja straffet för våldtäkt av normalgraden, som det heter på juristsvenska, det vill säga det som inte är den grova våldtäkten utan våldtäkten där under och den som vi pratar om här. Jag är beredd att också skärpa straffen i den delen.

Jag kommer att få ett betänkande under våren, och så får vi se vad utredaren har kommit fram till.

Anf. 48 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru ålderspresident! Min första fråga i interpellationen är inte särskilt svår att besvara. Den handlar om rättvisa. Antingen är det rättvist att våldtäktsmän och andra brottslingar kan få kortare straff om de riskerar att förlora jobbet eller så är det orättvist. Om det är orättvist borde regeringen också vara beredd att förändra brottsbalken.

En rättspolitik som fokuserar mer på brottslingen än på att säkerställa att straffen som utdöms i våra domstolar är rättvisa och faktiskt ger brottsoffret upprättelse är ärligt talat inte mycket till rättspolitik. Rättvisa handlar ju i grunden om att respektera andra människor och deras rättigheter – rättigheter som följer av alla människors lika värde.

Den som väljer att begå brott i stället för att behandla sina medmänniskor med respekt, den som stjälar, slår eller våldtar, den som förtrycker och på så vis är beredd att sätta sig själv över andra skapar en moralisk skuld i

förhållande till brottsoffer och samhälle som måste betalas tillbaka för att rättvisans vågskål ska väga jämnt.

I och med straffet upprättas brottsoffret, och det är också genom att avtjäna ett rättvist straff som brottslingen sonar sin skuld. På så vis kan brottslingen förtjäna en andra chans – en chans att ångra sig, en chans att bättra sig. Men det är först när skulden betalas tillbaka genom ett rättvist straff som rättvisa skipas.

Självklart ska det finnas både förmildrande och försvårande omständigheter. Ett rättvist billighetsskäl kan exempelvis vara om gärningsmannen frivilligt angett sig eller försökt att begränsa skadan av sitt brott. Varje omständighet som riksdagen säger får användas i våra domstolar måste dock påverka straffet på ett sätt som är rättvist. I dag finns det en massa omoraliska straffrabatter och orättvisa billighetsskäl som ger brottslingar kortare straff och som inte går att motivera.

Om en rånare spränger sig in i en bank och skadas i samband med sprängningen, om ett gäng överfaller en ung man och någon i gänget själv skadas eller om ett brottsoffer av någon anledning har dröjt med sin anmälan kan detta kan leda till flera månader eller flera år kortare fängelsestraff. Det är inte rättvist i förhållande till brottsoffret, och det är därför som det behövs en utredning för att revidera 29 kap. 5 §. Jag menar att justitieministern borde vara beredd att stödja Kristdemokraterna i detta.

Anf. 49 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag menar nog att reglerna är väl avvägda här, och det har också riksdagens majoritet menat. Det är därför som det här förslaget har fallit i riksdagen.

Det viktiga är, tycker jag, att om man vill få upp straffskalorna och se till att fler gärningsmän blir dömda ska man gå på minimistraffet kring varje brott, vilket vi nu har gjort. Vi har skärpt minimistraffet för så gott som alla de grova våldsbrotten: grov misshandel, grovt rån, grovt olaga hot och grovt tvång. Det gjorde vi den förra mandatperioden. Grovt vapenbrott skärpte vi nyligen straffet för. Grov våldtäkt skärpte vi också minimistraffet för från fyra till fem års fängelse, som jag nämnde tidigare.

Det är så man får upp straffskalorna. Då får man effekt.

Har det här betytt någonting på riktigt? Ja, det har det faktiskt. År 2019 dömde svenska domstolar ut sammanlagt över 10 000 fängelseår. Man talar om den samlade straffmassan. Svenska domstolar dömde alltså sammanlagt ut över 10 000 fängelseår 2019, vilket var en ökning med nästan 30 procent på bara två år. Svenska domstolar dömer alltså ut både fler och längre fängelsestraff än vad de gjorde tidigare. En ökning på 30 procent på två år är en mycket kraftig ökning.

Jag ser det också i kriminalvården, fru ålderspresident. Vi har 1 000 fler frihetsberövade i dag än vad vi hade för två år sedan. Vi har 100 procents beläggning på både häkten och anstalter, och vi arbetar nu med att bygga ut häkten och anstalter.

Bilden man försöker sätta av att straffskärpningarna inte får någon effekt eller inte betyder någonting är därför fel. Det ser vi mycket, mycket konkret både när det gäller domstolsstatistiken och kriminalvården.

Jag kan väl säga att där har Kristdemokraterna inte precis underlättat för regeringen. Under de här sex åren har det funnits ett enda tillfälle då

Kristdemokraterna har haft något riktigt inflytande. Det var när ni hösten 2018, när vi hade en övergångsregering, lyckade trumfa igenom en budget här i riksdagen enligt eget huvud.

Då sänkte ni skatten med 20 miljarder, men det värsta var att ni underfinansierade Kriminalvården med nästan 300 miljoner kronor. Det första jag fick göra när jag kom tillbaka som justitieministern i januari 2019 var därför att hålla in ytterligare en halv miljard till Kriminalvården för att man skulle kunna lösa sin uppgift.

Min poäng är alltså att det inte duger att stå här och kräva hårdare straff stup i kvarten för att sedan, när det verkligen betyder någonting och man får besluta om det här, skära ned på Kriminalvården som ju just ska lösa den uppgift som hårdare straff leder till. Det duger inte. Här har Kristdemokraterna inte visat något ansvarstagande över huvud taget.

Som jag sa i mitt tidigare inlägg gjorde inte Kristdemokraterna det när det gäller sexualbrotten heller. Den tidigare alliansregering som Kristdemokraterna satt i utredde ju samtyckeslagstiftningen och fick 2010 ett betänkande som man sedan inte vågade gå vidare med utan kastade i papperskorgen. Tack vare ett utskottsinitiativ som jag tog när jag var ordförande i justitieutskottet under våra oppositionsår lyckades vi starta en sådan process igen. Sedan kunde vi driva igenom samtyckeslagstiftningen från och med 2018, en av våra viktigaste straffrättsliga reformer som bara den alltså har lett till att antalet våldtäktsdomar nu har ökat med 75 procent i förhållande till hur det var tidigare. Det är jag faktiskt väldigt stolt och glad över.

Vi kommer att fortsätta med detta, och vi kommer att behöva skärpa lagstiftningen ytterligare för att bekämpa den här typen av brott.

Anf. 50 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru ålderspresident! Tack, justitieminister Morgan Johansson, för debatten!

Jag konstaterar att i Sverige kan våldtäktsmän och andra kriminella få kortare straff om de på grund av brottet blir av med jobbet. Det tycker Morgan Johansson är rättvist. Han är inte beredd att göra någonting åt detta.

Men det är inte rättvist. Det saknar brottsofferperspektiv och är inte moraliskt försvarbart. För att rättvisa ska kunna skipas i våra domstolar behöver straffen i stället stå i proportion till brottets allvar och kränkningen av brottsoffret.

Frågor som justitieminister Morgan Johansson behöver ställa sig är därför: Blir en våldtäkt mot en kvinna mindre allvarlig för att våldtäktsmannen förlorar jobbet eller behöver byta bransch? Blir ett förnedringsrån mot en ung kille mindre allvarligt för att rånaren själv skadar sig i samband med brottet? Blir våld i hemmet mindre allvarligt för att mamman som misshandlats dröjer med sin anmälan?

Det entydiga svaret på dessa frågor borde förstås vara nej. Därför ska inte heller den sortens omständigheter kunna resultera i kortare straff för gärningsmannen.

Vi behöver säkerställa att rättvisa straff kan utdömas i våra domstolar. Det är bra att regeringen har höjt minimistraffen för sexualbrotten, men i stället för att gömma sig bakom riksdagsmajoriteten är justitieminister Morgan Johansson välkommen att opinionsbilda för förändring tillsam-

mans med Kristdemokraterna. Det verkar dock som att det krävs en ny regering för att vi ska få en svensk straffrättsreform som prioriterar människors trygghet och syftar till rättvisa.

Anf. 51 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Förra gången vi hade en borgerlig regering kastade man samtyckeslagstiftningen i papperskorgen. Den ville man inte gå vidare med. Det var tack vare ett utskottsinitiativ som vi socialdemokrater tog under våra oppositionsår som vi lyckades återstarta den processen och få en ordning så att vi nu har den strängaste sexualbrottslagstiftningen någonsin.

Jag återkommer till frågan som Christian Carlsson inte svarar på, nämligen varför ni blockerade alla reformer på det här området under alla era åtta regeringsår. Den frågan har vi inte fått något svar på. Vi får väl återkomma till den under en senare debatt.

I den här diskussionen vill jag framhålla att om man ska få en effekt på riktigt är det inte straffskärpningsgrunderna och strafflindringsgrunderna man ska gå på, utan då är det minimistrafpen för de enskilda brotten som är viktiga. Vi har skärpt minimistrafpen för så gott som alla de grova våldsbrotten, de grova vapenbrotten, de allvarliga narkotikabrotten och även för sexualbrottet grov våldtäkt.

Jag är beredd att gå fram med ytterligare straffskärpningar just när det gäller minimistrafpen för att komma åt annan brottslighet. Jag nämnde straffskärpning för våldtäkt, men det gäller också rån, som ju Christian Carlsson har diskuterat. Det finns en sittande utredning som ser över straffrätten i den delen. Det handlar bland annat om att kunna häkta fler som begår de allvarliga brotten så att de inte kommer ut på gatorna igen.

Det viktiga är att om straffnivåerna ska höjas måste man gå på minimistrafpen, men då måste man också se till att det finns polisiära möjligheter att utreda brotten. Där har vi också gjort stora satsningar.

Men kom inte och säg att våra straffskärpningar inte har fått effekt. Det har de fått. Domstolarna dömer till längre fängelsestraff och till hårdare fängelsestraff än tidigare, och det syns i kriminalvården.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:536 om avtal för allhjuldrivna lastbilar

Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru ålderspresident! Mikael Oscarsson har frågat mig om jag anser att det är försvarbart att inköpsavtalet med Rheinmetall MAN Military Vehicles avseende allhjuldrivna lastbilar förlängdes 2018 med ytterligare fem år trots kraftiga förseningar och skenande kostnader, bland annat för anpassningar av de utländska tillverkade fordonen. Han har också frågat varför detta avtal ska fortlöpa när vi står inför de samhällsutmaningar vi gör, då Sverige endast har köpt ett antal hundra fordon medan Norge har köpt ett mindre antal. Vidare har han frågat mig om jag anser, mot bak-

grund av att de svenska tillverkarna, inte minst under coronakrisen, visat hur snabbt de kunnat bistå samhället med kompetens, fordon, förare och omställning av produktion till skyddsmateriel, att fördelarna med det så kallade Norgeavtalet fortfarande överväger och kommer att leda till ytterligare förlängningar av avtalet. Slutligen har han frågat om jag är beredd att säga upp det rådande avtalet och göra en ny upphandling som även tar hänsyn till behovet av försörjningstrygghet.

Jag vill inledningsvis påminna om de grundläggande förhållanden som gäller i fråga om förvaltningens självständighet. Ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommun, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpning av lag. Det är Försvarets materielverk i samverkan med sin norska motsvarighet som ansvarar för upphandlingen och den kommersiella relationen med leverantören. Ett statsråd är således förhindrad att ingripa i upphandlingen.

Den anskaffning som Mikael Oscarsson frågar om inleddes för mer än tio år sedan. Efter bemyndigande av regeringen ingick Försvarets materielverk i mars 2010 avtal med sin norska motsvarighet om att upphandla utveckling och produktion av en fordonsflotta allhjulsdrivna lastbilar. Efter upphandling i konkurrens tilldelades i december 2013 den tyska fordons-tillverkaren Rheinmetall MAN Military Vehicles, RMMV, kontraktet.

Sverige har hittills beställt 330 fordon och 24 släp för stridsvagnstransport, varav 221 fordon är levererade. Totalt har fyra avrop gjorts från ramavtalet. Det första avropet drabbades av förseningar, men senare avrop följer leveranstidsplanerna. Enligt Försvarets materielverk fungerar ramavtalet väl och tillgodoser Försvarets materielverks nuvarande behov av militäranpassade allhjulsdrivna lastbilar. Jag noterar i detta sammanhang att avtalet har varit av stor betydelse för anskaffningen av de bärare som behövs för det nya medelräckviddiga luftvärnssystemet 103 Patriot. Vidare är lastbilen ett möjligt alternativ som bärare till artillerisystemet Archer.

Avtalet med RMMV löper till utgången av 2023. Med utgångspunkt i den fastställda investeringsplanen kommer Försvarets materielverk inför detta att analysera vilka typer av fordon, till vilka krigsforband som fordon behövs och i vilken ordning fordon ska upphandlas. Ett eventuellt avslutande i förtid av avtalet är en fråga för Försvarets materielverk. Vad jag förstår kan de verksamhetsmässiga, upphandlingsrättsliga och diplomatiska konsekvenserna av att i förtid avsluta ett giltigt ramavtal och avbryta lagda beställningar med det tyska företaget och därmed samarbetsavtalet med Norge i dag inte överblickas. En omedelbar risk torde vara att den svenska staten blir ersättningsskyldig för företagets upparbetade kostnader och förlorade intäkter.

Jag kan slutligen konstatera att de svenska lastbilstillverkarna Scania och Volvo, genom både tidigare och pågående beställningar, är betydelsefulla leverantörer till det svenska försvaret. Sedan 2019 har Försvarets materielverk beställt över 370 lastbilar från företagen. Försvarsbeslutet 2020, som innebär en fortsatt utveckling av det nationella försvaret och en förstärkning av Försvarets materielverks krigsorganisation, kommer även att kräva omfattande tillväxt i Försvarets materielverks transportresurser, underhållstjänst och andra stödfunktioner.

Anf. 53 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Bakgrunden till denna interpellationsdebatt är avtalet för allhjulsdrivna lastbilar.

Låt oss först konstatera att historiskt har Scania och Volvo levererat tusentals fordon till Försvarsmakten. Vi kan lära oss mycket av historien och inte göra om misstagen.

Vi ska inte sticka under stol med att avtalet skrevs 2013–2014, men det skulle vara intressant att få höra hur Peter Hultqvist tänkte när han förlängde avtalet. Det visade sig ju att mellan 2 ½ och 5 procent av fordonen levererades, men från början var det sagt att det skulle röra sig om 2 000–4 000 fordon.

Jag är säker på att försvarsministern har besökt regementena, och då har han sett att fordonen inte fungerar särskilt bra. Vi kan titta på exemplet med en lastbil. Svenska folket vet att man ska kunna sätta ett släp efter lastbilen. Men vad händer? Jo, lastbilen och släpet blir så klumpigt att man knappt kommer igenom en svensk rondell, och man kan inte vända inne på kasernområdet. Det är inte tillfredsställande.

Det norska samarbetet lyftes fram. Men hur är det egentligen, försvarsministern? Har Norge betalat något för att man bröt avtalet och inte gick vidare med Archer? Det kan vara intressant för kammaren att få höra. Varför ska Sverige hålla fast vid ett avtal när det inte fungerar som det var tänkt?

Vi ska nu öka försörjningstryggheten och tänka på totalförsvaret. Vi vet att logistiken är blodomloppet i ekonomin, och det gäller i fredstid, kris, höjd beredskap och krig. Vi vet vidare att varor, läkemedel och livsmedel måste nå invånarna. Ytterst sett handlar det om överlevnad.

Volvo och Scania är djupt engagerade i arbetet med förstärkt försörjningsberedskap, men de får alltså inte leverera i det här fallet. Varifrån kommer egentligen tanken att ge monopol till en leverantör? Det är ju inte ett modernt sätt att arbeta på. Varför förlängdes avtalet?

Det är också viktigt att titta på vad Volvo och Scania har gjort under pandemin.

De har donerat eget skyddsmaterial. De har köpt in ett antal hundra tusen skyddsmasker, handskar och ansiktsvisir från marknaden och donerat till regioner och stat. De har ställt om sin produktion och producerat flera hundra tusen skyddsvisir och skänkt till sjukvården och regioner och kommuner. De har producerat ett par hundra tusen skyddsförkläden. De har stöttat Försvarsmakten med transportkapacitet, med fordon och frivilliga, vid transport av medicinsk materiel och annan utrustning – utan kostnad. Och de har hjälpt andra företag att skala upp produktionen av respiratorer och skyddsmaterial och stöttat dem för att kunna skänka till sjukvården.

Jag vill ge statsrådet en ny chans att svara. Vad ligger egentligen bakom att han, nästan nio månader innan det ens behövdes, förlängde det här avtalet?

Anf. 54 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru ålderspresident! Det är ju bra att vi har klarat ut historien i det här och att det skedde rätt långt tillbaka i tiden.

Det är viktigt att man har klart för sig att oavsett vad man tycker om det här avtalet och oavsett vad man tycker om att det är myndigheten som

har ansvaret för det är det där ansvaret ligger och där det ska hanteras. Det är liksom grundförhållandet.

Det här är också en upphandling som har granskats av Konkurrensverket, som har konstaterat att man inte har någon anledning att utreda saken vidare och avskrivit ärendet.

Jag vill också påminna om att avtalet tidigare har överprövats. Scania har ansökt om överprövning hos Förvaltningsrätten i Stockholm. Den ansökan har återkallats.

Det kan finnas många synpunkter och funderingar kring enskildheter i det här sammanhanget. Det är ändå myndighetens bedömning att efter inledande problem löper avtalet i dag på ett tillfredsställande sätt.

Det första avropet omfattade 232 fordon, varav 188 är levererade. Där var det problem.

I det andra avropet handlade det om 40 fordon, och där är det ingen befarad försening.

I det tredje avropet är det 58 fordon, varav 33 nu är levererade – en del före kontrakterad leveranstid.

I det fjärde avropet är det 24 trailrar med avtalad leverans -21 och -22, och där är det ingen befarad försening.

Det man har pekat på från myndighetssidan är att det är problem i det första avropet. Det är där vi befinner oss i dag.

Sedan vill jag understryka att det inte är så enkelt här i livet som att det bara är att säga upp det här avtalet. Jag får frågan om att göra det eller att myndigheten ska ta det steget.

Man ska ha klart för sig att här är både Tyskland och Norge inblandade, och det får naturligtvis både verksamhetsmässiga och upphandlingsrättsliga men också diplomatiska konsekvenser att i förtid avsluta ett giltigt ramavtal och avbryta lagda beställningar. Det här är konsekvenser som i dag är svåra att överblicka, och oavsett om man vill betala någon ersättning eller inte kommer frågan om ersättningsskyldighet naturligtvis upp.

När det gäller Archerfrågan, som jag inte anser hör till den här debatten, har jag inga kommentarer i nuläget.

Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Det är ju också så att Norge, som hade lead i det här, bara har beställt mellan 80 och 100 fordon.

Det finns en del paralleller här, tycker jag, för när det här avtalet gjordes upp var det i samarbete mellan Sverige och Norge. Man diskuterade Archer, och man debatterade frågan om transportfordon.

I Norge var de inte nöjda i det ena fallet utan sa upp det. Vad jag förstår har det inte blivit några diplomatiska konsekvenser av det. Frågan är om det ens har kostat något – det kan statsrådet komma tillbaka och berätta en annan gång.

Faktum kvarstår att det här lämnar mycket övrigt att önska. Först var det en modell som hette HX som skulle tas fram. Där blev det förseningar. Sedan tog man fram en annan, enklare modell som hette TG. Då passade man på att höja priset i ramavtalet med 1 ½ miljard.

Överprövningen lades ned efter att Scania hade tagit tillbaka sin anmälan, men frågetecknen finns likväl kvar.

Jag tror, fru ålderspresident, att man skulle behöva göra en vitbok om det här för att lära sig hur man inte ska göra. Hur kom man över huvud taget på tanken att ge monopol till en leverantör?

Tittar man på detta ser man att det här är funktioner som efterfrågas. Nu levereras en del av Scania och Volvo, men det är standardfordon. Pratar man med Försvarsmakten om vad som behövs vid en kris eller i värsta fall ett krig säger de att det är de här allhjulsdrivna fordonen.

Det här är viktigt också ur ett skattebetalarperspektiv, för det sas ju i samband med försvarsuppgörelsen att det skulle beställas tusentals fordon. Då vill det till att vi gör rätt framöver och inte gör som man gjorde senast, 2018, då man förlängde avtalet innan man ens behövde det.

Det handlar också om att förstärka försörjningsberedskapen. När vi nu ska göra just det måste det finnas all anledning att se över detta.

Det ju inte för inte som det finns verkstäder för de världsledande svenska tillverkarna på Gotland, runt om i Norrland och så vidare. Det är inte oväsentligt att det är på det viset. Vi brukar påpeka i andra sammanhang att om inte Sverige köper fordonen, hur ska då företagen lyckas på exportmarknaden? Ofta är ju förutsättningen för det att man lyckas på sin hemmamarknad.

När vi tittar framåt är frågan hur viktig statsrådet anser att logistiken är, såväl i fredstid som i kris. Anser statsrådet att försörjningsberedskapen kan förbättras, och vilken roll anser han att de svenska företagen kan ta i uppbyggnaden av totalförsvaret?

Det är ju det det handlar om nu – att återskapa. Vi lever i en allt tuffare omvärld. I går fick vi årsrapporterna från Säpo och FRA. Läget är det värsta sedan kalla kriget. Då kommer kärnfrågan: Hur agerar vi för att se till att vi har ett försvar som fungerar och använder våra resurser och våra skattepengar på bästa sätt?

Anf. 56 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru ålderspresident! Det är väl så att Oscarsson befinner sig i den positionen att han kan spekulera om juridiska processer som inte har ägt rum och som inte kommer att äga rum. Jag befinner mig tyvärr inte i den bekväma positionen. Därför spekulerar inte jag om den typen av process eller vad som skulle kunna bli det eventuella utfallet. Jag vill bara ha det sagt.

Sedan har jag ingen möjlighet att hoppa bock över det som gäller när det gäller förvaltningars självständighet och vilka befogenheter som ett statsråd har.

Jag har heller ingen möjlighet att ge Försvarets materielverk något utrymme att åsidosätta de regler som finns.

Det här bör man ha klart för sig. Sedan får väl olika parter värdera vad det är för typ av debatt vi för och vad som är substansen i det hela.

Jag kan i alla fall säga att Sverige hittills har beställt 330 fordon och 24 släp, varav 221 är levererade. Jag har redogjort för hur det ser ut på leveranssidan, med problemet med det första avropet och bedömningen när det gäller de tre ytterligare avropen. FMV:s uppfattning är att detta numera löper på acceptabelt.

När det gäller ordervärdet uppgår det i sammanhanget till totalt 160 miljoner euro, varav 28 miljoner euro utgör den svenska delen av de utvecklingskostnader som omfattades av det ramavtal som är finansierat tillsammans med Norge.

Vi beställer från de svenska tillverkarna. Sedan 2019 har Materielverket beställt över 370 lastbilar från Scania och Volvo. Det är alltså inte noll som har beställts. Enligt det försvarsbeslut som ligger kommer det att beställas ytterligare lastbilar. Det skulle förvåna mig väldigt mycket om inte Volvo och Scania skulle kunna hävda sig i de sammanhangen.

I andra sammanhang talas det om hur viktigt det är att vi samarbetar med andra länder också kring materiel. Men Oscarsson får väl redogöra för om han anser att vi ska ha någon form av materielprotektionism eller inte. Han får fundera på vad han egentligen har för uppfattning om detta.

När det sedan gäller försörjningsfrågorna kan jag säga att vi har en utredare som ska redovisa en strategi som på ett uthålligt och kostnads-effektivt sätt ska bidra till det militära försvarets behov av materiel, teknikutveckling och tjänster i fred, kris och krig. Vi ska klarlägga materieförsörjningen, analysera försvarsmarknaden och utveckla statens relation till försvarsföretagen. Detta känner Oscarsson till; det diskuterades i Försvarsberedningen. Betänkandet överlämnas i maj nästa år.

Anf. 57 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Jag undrar om statsrådet inte är överens med mig. När han är ute på regementena och förbanden, framgår det inte att det är de allhjulsdrivna fordonen som behövs vid kris och krig? Standardfordon i all ära, men vi har ju sagt att vi inte kan utesluta att Sverige kan angripas militärt. Då måste vi se till att det kan fungera även då.

Får statsrådet när han är ute på regementena höra att man när man sätter på släpet knappt kommer runt i rondeller och inte kan vända på kasernen, att fordonen är klumpiga och tunga och att man har problem med reservdelar och med dokumentationen så att FMV fick behålla dem ett år extra? Detta är kantat av problem. Hur kommer man i Herrens år 2021 över huvudet på tanken att ge monopol till ett bolag, allrahelst som vi har två världsledande företag i Sverige?

Bästföredatumet har för länge sedan passerats när det gäller detta avtal. Det finns all anledning att säga upp det. Och det finns sannerligen anledning att åtminstone se till att klargöra så att misstaget inte sker igen.

Detta tycksoreflekterat; det är det intryck jag får av försvarsministern. Han kan utveckla det. Var detta något han reflekterade över när han fortsatte det här trots att det hade kommit så lite ur kranen, att så lite hade levererats och att detta missnöje fanns? Varför fortsatte han på den här vägen? Man brukar ju försöka vända om ifall det inte fungerar. När det gäller något så viktigt som Sveriges försvar och transporter måste vi få bättre svar än så här.

Anf. 58 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru ålderspresident! Jag har redogjort för de fyra avropen och för hur leveranserna ser ut. Det är det faktiska läget. Sedan kan Oscarsson naturligtvis ha en massa synpunkter på detta och dra sina slutsatser. Men detta är fyra grundläggande faktaförhållanden när det gäller hur dessa avrop faller ut.

Jag har även redogjort för ekonomin i detta och för Materielverkets bedömning av hur avtalet fungerar. Jag har redogjort för konsekvenserna av att säga upp det eller frångå det.

Det är klart att man kan tänka bort denna del av verkligheten när man inte själv är i den position att man måste tänka in den. Detta är inte så enkelt som Oscarsson säger.

Det är klart att det finns många bedömningar av hur man kan använda mängder av materiel inom Försvarsmakten och effekterna av detta. Det är också en diskussion man kan föra i all oändlighet. Men i grunden är det Försvarsmakten som utifrån de politiska direktiven ansvarar för materielen, och Försvarets materielverk ansvarar för inköpen. Det är i det härade detta måste hanteras.

Jag är försvarsminister, inte inköpsminister på Försvarets materielverk. Man måste ha respekt för vem som har ansvar för vad i de olika leden i detta sammanhang.

Sedan kan man föra en diskussion om allhjulsdrivna fordon. Det är klart att vi ska ha allhjulsdrivna fordon. Det är väl ingen politisk fråga som vi behöver ha någon stor träta kring, som om jag inte skulle begripa den typen av perspektiv. Men Oscarsson måste också begripa att det finns en del regelverk som även han kanske rimligen måste respektera.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:535 om återinförande av amorteringskraven

Anf. 59 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Ola Johansson har frågat mig på vilka grunder jag skulle vara villig att agera vad gäller ett eventuellt återinförande av amorteringskravet per den 31 augusti 2021.

Hushållens skulder har under en längre period stigit i förhållande till deras samlade inkomster. För att stärka hushållens motståndskraft och minska de risker som är förknippade med hushållens skuldsättning har Finansinspektionen, som är ansvarig myndighet för makrotillsynen, vidtagit flera åtgärder, däribland de två amorteringskraven. Amorteringskraven har bidragit till att nya bolånetagare lånar mindre och amorterar mer än om åtgärderna inte hade genomförts.

I de föreskrifter som reglerar amorteringskraven finns möjligheter att tillfälligt ge hushåll undantag från kraven på att amortera. Detta har sedan använts mer generellt i samband med den ekonomiska osäkerhet som följt av spridningen av sjukdomen covid-19. Som vi kunnat se har detta gett hushållen en större trygghet i att kunna hantera sina utgifter även om inkomsterna skulle minska. Ett tillfälligt undantag har dessutom kunnat frigöra konsumtionsutrymme.

Regeringen har välkomnat att Finansinspektionen genom allmänna råd har förtydligat hur möjligheten till undantag kan tillämpas i den allvarliga situation som uppstått till följd av spridningen av sjukdomen covid-19. Finansinspektionen har dock varit tydlig med att åtgärden är tillfällig.

Regeringen anser att amorteringskraven har fungerat väl. Både nationella och internationella expertmyndigheter, som IMF, OECD och EU-kommissionen, har bedömt att amorteringskraven varit väl motiverade och minskat riskerna förknippade med hushållens skuldsättning.

Det är dock viktigt att utvärdera genomförda åtgärder, och vi har gett Finansinspektionen i uppdrag att under 2021 genomföra en samlad utvärdering av de genomförda makrotillsynsåtgärderna. I utvärderingen ingår bland annat att se vilka effekter åtgärderna har haft på hushållens skuldsättning, hur utvecklingen har påverkat riskerna kopplade till skuldsättningen och hur åtgärderna har påverkat möjligheterna för hushåll att ta sig in på marknaden för ägda bostäder. Utvärderingen ska slutredovisas senast den 30 juni 2021.

När det gäller förstagångsköparens möjligheter att ta sig in på bostadsmarknaden tillsatte regeringen i december 2020 en utredning som ska ge förslag på åtgärder som ska underlätta för förstagångsköpare att ta sig in på bostadsmarknaden.

Anf. 60 OLA JOHANSSON (C):

Fru ålderspresident! ”Ska verkliga amorteringskraven komma tillbaka, trots att de saknar påvisbar samhällsnytta?” säger den tidigare riksbankschefen Lars E O Svensson, och andra namnkunniga ekonomer säger detsamma.

Kravet är skadligt och ökar sårbarheten för hela ekonomin och i synnerhet för dem som redan lever på små marginaler. Med amorteringskravet tvingas de till ett tvångssparande som gör deras ekonomier mindre flexibla och därmed mycket känsliga om det händer något – tvärtemot vad som angavs som skäl för att införa det.

Amorteringskraven försvårar att köpa en egen bostad, särskilt för de unga som saknar hög inkomst, egen förmögenhet eller rika föräldrar. Det är bara 20 procent av 25–29-åringarna i Stockholm som har tillräcklig inkomst för att köpa sig en etta. Amorteringarna uppgår då till hela 6 000 kronor i månaden.

Dessa människor lever på små marginaler och ska inte skuldsätta sig, tycks regeringen mena då den så troget ställer sig bakom varje åtgärd som Finansinspektionen tar till, liksom, som det verkar nu, ett återinförande av amorteringskravet, som pausats sedan den 14 april till följd av pandemin.

Min fråga på vilka grunder Åsa Lindhagen skulle agera för att inte återinföra amorteringskravet besvaras inte. Om inte statsrådet vill svara måste ju jag göra det.

Amorteringskraven har bidragit till att nya bolånetagare lånar mindre och amorterar mer än om åtgärderna inte skulle ha genomförts, säger Lindhagen. Det hon menar tycks vara att en bra bolånetagare är en som inte lånar. Det är alltså en person som har sålt en bostad, har en förmögenhet att ta av eller kan ta hjälp av sina föräldrar. Många avstår från att genomföra bostadsköpet, bor kvar och fortsätter att uppehålla en hyreslägenhet som någon annan hade behövt.

Behöver jag säga till Lindhagen att amorteringskravet ställer till problem på bostadsmarknaden och samtidigt bidrar till att öka klyftorna mellan de rikaste och dem med normala inkomster? Det vore uppseendeväckande om statsrådet inte höll med mig om det.

Den kritik som ledande ekonomer i Sverige riktar mot amorteringskravet viftas bort med hjälp av IMF, OECD och EU-kommissionen. Miljöpartisten Åsa Lindhagens tilltro till EU är i det här fallet näst intill religiös.

Många menar att mer utlåning är bra för ekonomin. Om jag vill göra en investering i en bostad och banken lånar ut köpeskillingen till mig, kommer de företag, snickare och andra jag betalar för att bygga att kunna låna in. Så fungerar ekonomin: Krediter, speciellt sådana som används för att investera långsiktigt, är till nytta för konsumtionen.

Vi kan bara konstatera att hushållens sparande är högt: 15 procent. Skuldökningen, som har legat på 1,8 procent, är heller inget problem så länge räntornas andel av hushållens inkomster är på all time low. Problemet är i stället de stigande bostadspriserna, och då framför allt de i storstäderna. Medan insiders som fått en värdeutveckling kan tillgodoräkna sig ränteavdrag kommer outsiders att påläggas ett tvångssparande, samtidigt som deras risktagande blir högre eftersom bostadspriser kan falla.

Åsa Lindhagens företrädare Per Bolund satt på två stolar, då han också var bostadsminister. Att både säga sig främja ett byggande och samtidigt försvara kreditrestriktioner visade sig vara ohållbart. Nu är det en annan person som ansvarar för bostadspolitiken.

Jag undrar om de båda miljöpartiministrarna som tillhör olika departement talar med varandra om amorteringskraven och till exempel lyssnar in vad tillverkare av serietillverkade trähus tycker om dem.

Anf. 61 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru ålderspresident! När det andra amorteringskravet infördes vilade det på två ben, kan man säga.

Det ena var att man sa att finansiella kriser ofta föregås av en kreditexpansion till hushåll, företag eller stater. Det är en sanning med modifiering. Om vi tar finanskrisen 2008 som exempel kan vi se att det var så kallade subprimelån till hushåll med dokumenterat dålig kredithistorik och dålig betalningsförmåga som drev fram krisen i kombination med en aktiv bolånekanal. Det vill säga att hushållen ökade sin skuldsättning för att finansiera en överkonsumtion, och när bostadspriserna sedan föll kunde överkonsumtionen inte upprätthållas. Därmed fördjupades också bnp-svackan.

Så ser det inte ut i Sverige. Vi har ingen aktiv bolånekanal. Vi har inga subprimelån i Sverige, även om man tar bort det andra amorteringskravet ur ekvationen.

Det andra var att man sa att det skulle ha en prisdämpande effekt när det gäller bostäder. Men hur ser det ut i realiteten? Faktum är ju att det inte har haft någon påvisbar signifikant effekt på priserna. Bevis på det ser vi också om vi öppnar dagens tidning, där vi ser rubriker som: Bostadspriserna fortsätter att stiga – slår nytt rekord. All time high.

Min fråga till ministern är i all enkelhet: Hur ser statsrådet på att de båda ben som det andra amorteringskravet vilade på har slagits undan och att amorteringskravet nu har fallit platt?

Anf. 62 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Jag kan börja med att titta på konsekvenserna, alltså vad som har hänt sedan det första amorteringskravet infördes 2016. Det vi ser är att varken antalet eller andelen unga i åldrarna 18–30 år som har lånat pengar har förändrats. Det är ungefär detsamma. Det har inte varit någon drastisk minskning i siffrorna.

Ett av dagens största samhällsproblem är att människor har svårt att få ett tryggt boende. Det beror dels på de höga priserna på bostadsmarknaden, som ju föregående talare tog upp, och på bristen på hyresrätter som människor har råd att bo i.

Vi löser inte de problem som finns på bostadsmarknaden genom att ta bort amorteringskraven. Om vi tittar på till exempel Danmark, som har gjort den resan, ser vi att priserna på bostäder steg ytterligare efter att man tog bort amorteringskravet. Skuldsättningen ökade, och det är inte något som gynnar människor som ska ta första klivet in på bostadsmarknaden och köpa en bostad.

Vi kan också se att många aktörer – IMF, EU-kommissionen, OECD, Europeiska systemrisknämnden, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret och Riksbanken – har pekat på riskerna med hushållens skuldsättning i Sverige. Här stack Sverige ut innan amorteringskraven infördes, för vi amorterade väldigt lite.

Det finns stora risker med en hög skuldsättning i ett land. Det handlar om risken för den enskilda människan, till exempel det som kan drabba en om man har höga lån och det sker stora prisfall på marknaden i en ekonomisk kris. Man kanske samtidigt blir av med sitt arbete och tvingas sälja, men försäljningspriset täcker inte de lån man har. Sådant har vi sett i andra länder och också i Sverige. Det drabbar människor oerhört hårt.

För ekonomin i stort är hushållens ekonomi avgörande för hur väl man kan klara en ekonomisk kris. Får hushållen det svårt riskerar krisen att förvärras för alla. Man drar ned på konsumtionen, kanske inte besöker den lokala restaurangen, kanske inte klipper håret och så vidare, och sysselsättningen drabbas. Studier visar att finansiella kriser som föregås av en kraftigt ökande skuldsättning tenderar att få djupare och varaktigare konsekvenser. Detta är alltså viktigt även för att värna stabiliteten i ett land vid risker som uppstår vid ekonomiska kriser, där en hög skuldsättning innebär en hög risk.

Min fråga är då varför man anser att vi i Sverige ska amortera mindre än man gör i många jämförbara länder? Varför ska vi tillbaka dit? Och hur ser riksdagsledamöterna på riskerna med en hög skuldsättning hos hushållen? Om man ser sådana risker, vad kan vi i så fall göra åt dessa risker?

Anf. 63 OLA JOHANSSON (C):

Fru ålderspresident! Som nämns i slutet av Lindhagens svar planeras förslag som underlättar för förstagångsköpare. Detta välkomnar vi såklart. Men det som ger snabbast effekt om man vill underlätta för förstagångsköpare är att avstå från att återinföra det amorteringskrav som har pausats under pandemin.

Finansinspektionens tes tycks vara en oro för hushållens motståndskraft vid kriser. Under pandemins värsta tid, då motståndskraften förväntas vara ännu lägre, väljer man att pausa amorteringskraven. Analogt med detta skulle det bästa, om man vill förbättra hushållens motståndskraft om och när pandemin klingar av, vara att aldrig återinföra det.

Men Lindhagen låter oss veta att Finansinspektionen under året, efter ett tillkännagivande i riksdagen, ska göra en samlad utvärdering av sig själv. Den ger jag inte mycket för. Det uppdraget borde gå till någon annan som är utomstående och oberoende.

Man kan fråga sig om just amorteringskravet är lösningen på problemet med hushållens skuldsättning. Många delar inte den uppfattningen. Att möjligheterna för hushåll att ta sig in på marknaden för ägda bostäder har påverkats negativt säger sig självt. Frågan är om det har påverkat utbudet. Ett minskande utbud av bostäder är det som driver upp priserna, och vi behöver sannerligen fler bostäder.

Men det är fler unga nu än tidigare som tar bostadslån, invänder Lindhagen, men detta beror på att utbudet av alternativ minskar. I våra storstäder är det inte ovanligt att behöva vänta tio år eller mer på att ta sig längst fram i bostadskön. Och många fastighetsägare ställer dessutom krav på ekonomin i form av inkomstkrav. Då försöker man hellre köpa något, trots att det kommer att kosta 6 000 kronor i månaden att amortera. Det är en glädjande utveckling att människor gärna vill äga sitt boende, men ännu bättre vore det om fler gavs denna möjlighet.

Utan kreditrestriktionerna skulle 50 procent av 25–29-åringarna haft en tillräcklig inkomst, sa jag i mitt första anförande. Det är möjligt att de resterande 30 procenten fortfarande måste hållas utanför bostadsmarknaden, men till vilken nytta? Då är det bra med rika föräldrar, fru ålderspresident, och det är ännu bättre om det är de som tar lånet eller köper bostaden. Andelen unga med en minst 18 år äldre medlåntagare lär ha ökat från 15 procent 2016 till 24 procent 2018. Två av tre unga tjänstemän i Stockholm tog hjälp av sina föräldrar, men alla har inte den förmånen.

Att hänvisa till IMF, OECD med flera är missvisande. Man påstår till exempel att bostäder i Sverige skulle vara övervärderade med 20–60 procent. Det förekommer säkert, men det tillhör undantagen. Man tar heller inte hänsyn till räntorna, som har fallit trendmässigt under lång tid.

Fru ålderspresident! Varningsklockorna ringer, men på felaktig grund, medan Lindhagen reflexmässigt trycker på sin egen larmknapp utan att själv ifrågasätta varför.

Vår debatt är kanske på väg mot sitt slut, så min fråga till Lindhagen är om hon lyssnar till andra studier än dem hon räknade upp inledningsvis. Är det Finansinspektionens utvärdering av sig själva som ska vägleda henne i hennes stöd för deras linje, eller är hon beredd att tillsätta egna och oberoende experter som granskar och utvärderar kreditrestriktionerna?

Det har ställts frågor till mig och meddebattören, men jag avvaktar med att besvara dem tills Åsa Lindhagen besvarar min ursprungliga fråga om vilka skäl som skulle få henne och regeringen att ifrågasätta ett återinförande av amorteringskravet den 31 augusti.

Anf. 64 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru ålderspresident! Som jag sa i mitt inlägg har det konstaterats – och det råder det ingen tveksamhet kring – att det var subprimelån, så kallade dåliga lån, som drev finanskrisen 2008 i kombination med en aktiv bolånekanal. Det har vi inte i Sverige, även om vi tar bort det andra amorteringskravet ur ekvationen. Det är inte så att det andra amorteringskravet är någon sorts universallösning som skyddar mot finansiella kriser.

På temat dåliga lån ställde ministern frågan till mig om jag ser någon risk med skuldsättningen. Den vanligaste orsaken i dag till att man tar så kallade blacolån, det vill säga lån utan säkerhet mot hög ränta, är att man vill delfinansiera kontantinsatsen. Varför behöver man då delfinansiera

kontantinsatsen? Ett: för att priserna har gått upp. Två: för att man vill undvika det andra amorteringskravet.

Det är alltså inte bara det att det andra amorteringskravet inte har någon statistiskt signifikant effekt på prisutvecklingen för bostäder, utan det pushar dessutom ut unga vuxna mot dåliga lån. Det är alltså direkt kontra-produktivt. Jag skulle vilja ha en kommentar om det.

Något annat som jag önskar lyfta upp är ett citat från Fastighetstidningen daterat den 12 januari 2021 och författat av Socialdemokraternas bostadspolitiska talesperson. Han skrev så här: ”Vi menar att det är rimligt att se över amorteringskraven. ... Men alla de pålagor som skett under det senaste decenniet är med största sannolikhet inte motiverade. ... Unga och förstagångsköpare stängs ute eftersom amorteringarna är som tyngst i början av ett låns löptid. ... Ett mer välvägt amorteringskrav för unga och förstagångsköpare vore önskvärt.”

Det låter som att åtminstone Miljöpartiets regeringspartner Socialdemokraterna är på väg att svänga. Jag undrar: Håller finansmarknadsministern med sitt regeringsparti?

Anf. 65 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Jag fick höra att jag reflexmässigt slänger mig med åsikter här. Som ingenjör i grunden är jag ganska intresserad av siffror, så en av de frågor jag ställde mig när jag kom in som ny i detta uppdrag var bland annat hur det har påverkat antalet unga och förstagångsköpare att amorteringskrav införts och om vi kan se någon drastisk minskning av bolån för dem som ska ta steget in på bostadsmarknaden. Det svar jag har fått är att det inte alla har skett någon stor, drastisk minskning på grund av amorteringskravet.

Jag tror att det som Ola Johansson lyfter upp är en del av svaret – att det är oerhört svårt att komma in på bostadsmarknaden, där en del kanske kan tänka sig hyresrätt, om möjlighet finns. Jag delar helt bilden av den problematiska bostadssituation som finns i Sverige i dag och hur hårt den slår mot människor, inte minst mot de människor som har väldigt lite pengar. De kommer inte att bli hjälpta av att vi avskaffar amorteringskraven, för de kommer inte att kunna köpa en bostad i alla fall.

Vi måste se till att vi har fler hyresrätter som människor har råd att bo i. Sedan tar jag förstås intryck till exempel av konsekvenserna i Danmark av att i princip avskaffa amorteringskraven. Priserna steg ytterligare. Vi har redan väldigt höga priser i Sverige. Skuldsättningen ökade, vilket snarare försvårade för unga att komma in på bostadsmarknaden.

De problem vi har kommer inte att försvinna för att vi tar bort amorteringskraven. Jag fick frågan om vad som skulle kunna få mig att vilja lätta på kraven. Det är självfallet om vi ser att det finns goda effekter för de människor som bor i detta land och om jag blir övertygad om att det är rätt steg för människor för att lösa den svåra bostadskris som vi befinner oss i. Då ska vi givetvis inte tveka att göra det.

Jag tycker att det är bra att utvärderingen görs. Finansinspektionen har tillgång till en hel del data som jag tror är viktiga i utvärderingen. Det är förstås också bra att lyssna till forskning som tittar på dessa frågor och ta hjälp av det.

Jag tror att vi alla är ense om att så som situationen ser ut i dag är det väldigt tufft för människor på bostadsmarknaden. Men det är heller inte rimligt att just Sverige ska sticka ut så som vi har gjort tidigare genom att inte amortera. Det har också varit en fördel i den kris som vi befinner oss i just nu att kunna lätta på amorteringskraven. Det skapade ett ökat utrymme för hushåll som hade det behovet, kanske ett hushåll med två vuxna som båda har förlorat arbetet och befinner sig i en jättesvår situation.

Att i det läget kunna ha en dialog med sin bank för att se hur man i detta läge kan göra med sina lån och att amorteringskravet lyfts bort kan göra att just den familjen klarar sig bättre och kan ta sig fram i tillvaron. Trots att man befinner sig i en svår ekonomisk situation kan man ta sig igenom den och sedan resa sig på nytt.

Där var det en stor fördel att kunna skapa ett ökat utrymme för hushåll som har fått det tufft ekonomiskt. När det gäller amorteringskraven finns det också i vanliga fall ett utrymme att ha en dialog med bankerna om möjligheterna att lyfta bort amorteringskravet om man har hamnat i en svår situation.

Det var några reflektioner från min sida. Jag är fortfarande nyfiken på hur riksdagsledamöterna ser på riskerna med skuldsättningen och vad man kan göra åt dem.

Anf. 66 OLA JOHANSSON (C):

Fru ålderspresident! Det torde vara självklart att man som riksdagsledamot också tar ett ansvar för skuldsättningen. Den fråga som vi diskuterar här och nu är huruvida just amorteringskravet är lösningen på det problemet. Där har vi olika uppfattningar.

Det är positivt att Åsa Lindhagen öppnar för att åtminstone resonera kring vad som skulle kunna få henne att ändra uppfattning. Det är i så fall om vi får en lösning på bostadskrisen som innebär att amorteringskravet skulle vara obehövt.

Sedan återkommer hon till Finansinspektionens uppdrag till sig själv att utvärdera amorteringskravet. Men det ingår inte i Finansinspektionens uppdrag i utvärderingen att över huvud taget gå in på effekterna på bostadsmarknaden. Man har helt och hållet fokus på skuldsättningsfrågan.

Det är glädjande att vi har haft flera infallsvinklar i denna debatt. Dennis Dioukarev och även Åsa Lindhagen har kanske gått in på de mer finansiella effekterna och orsakerna till skuldsättningen. Det är bra att detta blir belyst från olika håll. Jag har huvudsakligen fokuserat på bostadsbristen och amorteringskravets effekter på bostadsbyggandet.

Jag vill återkomma till tipset att ta en diskussion med Märta Stenevi i ärendet, eftersom hon ansvarar för bostadspolitik i dag, och att lyssna till de husfabrikanter som är mycket kritiska och oroliga för vad detta innebär.

Jag har efterlyst en analys av vad amorteringskravet betyder för bostadsmarknaden och av vilka skäl statsrådet skulle vilja utvärdera det och avstå från att återinföra det. Jag har delvis fått ett svar på det.

Åsa Lindhagen kommer på slutet in på att antalet bolån inte har minskat utan tvärtom kanske har ökat lite grann. Jag har angett orsaken till det, och det är bristen på alternativa bostäder. Jag har också beskrivit att många personer som lyckas ta lån gör det därför att de har stöd av rika föräldrar,

har en egen förmögenhet eller har en hög inkomst. Övriga personer gör sig icke besvär.

Prot. 2020/21:97
19 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 67 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Jag tackar Ola Johansson för att han har lyft fram väldigt viktiga frågor här i kammaren, till exempel frågan om den svåra bostadsbrist som vi har i Sverige. Vi behöver inte minst fler hyresrätter. Jag delar helt uppfattningen att en del tvingas göra vad de kan för att köpa en bostad. Många vill äga en bostad. Men man ska också kunna ha valfrihet. Är det ett väldigt svårt läge är det inte alltid så det ser ut i praktiken.

Jag delar också bilden att vissa människor i samhället har möjlighet att köpa en bostad. Men det är också många människor som inte har den möjligheten. Detta ska vara ett land för alla. Därför vill jag tacka för de väldigt viktiga reflektionerna kring den situation som vi befinner oss i.

Skuldsättningen i Sverige har stuckit ut. Det är flera aktörer internationellt och i Sverige som har pekat på riskerna med den, både för ekonomin i stort och för enskilda människor. Man kan drabbas av detta. Vi såg till exempel förstagångsköpare i Irland som under den ekonomiska krisen drabbades av att vara tvungna att sälja och inte kunna täcka sina egna lån. Det är förstås en väldigt svår situation för människor.

Lösningen är då inte amorteringskraven. Men jag skulle ändå kunna säga att en del av lösningen ligger där. Vi ser att människor, inte minst unga och förstagångsköpare, lånar lite mindre, köper lite billigare lägenheter och kommer att vara mer motståndskraftiga både för egen del och för ekonomin i stort. Det är viktigt om man hamnar i en ekonomisk kris.

Det är alltså viktigt att vrida och vända på dessa frågor om skuldsättningen och om den svåra bostadssituationen. Där tror jag att amorteringskraven har haft en stor betydelse också för att öka motståndskraften mot ekonomiska kriser.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:539 om Finansinspektionens tillsyn över de noterade tillväxtföretagen

Anf. 68 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Mattias Karlsson i Luleå har frågat mig dels vilka åtgärder jag planerar att vidta för att Finansinspektionen ska ge mer vägledning och föra dialog med värdepappersmarknadens aktörer, dels hur jag ska arbeta för att upprätta ett gott konsumentskydd utan att Finansinspektionen genom sanktioner försvårar tillväxtföretagens möjlighet att få tillgång till kapital.

Jag vill först säga att jag delar Mattias Karlssons bild av de noterade tillväxtföretagens betydelse för svensk sysselsättning och framtid. Många av dessa företag spelar även en avgörande roll för att vi ska lyckas med den gröna omställningen till en hållbar ekonomi. Mot den bakgrunden är det viktigt att vi värnar och utvecklar den kapitalmarknad där dessa företag finner kapital för att finansiera sin verksamhet och omställningen av vårt samhälle.

Sverige har överlag ett gott investeringsklimat med flera tillgängliga handelsplatser för just små och medelstora tillväxtföretag. Det återspeglas bland annat i det stora antalet företag som noteras i Sverige, och det lyfts ofta fram att Sverige i en europeisk kontext överlag har ett gott investeringsklimat som gynnar små och medelstora företag. Ett stort förtroende för kapitalmarknaden är avgörande för att investerare ska vara beredda att göra investeringar. Detta gäller kanske särskilt för investeringar i tillväxtföretag. Finansinspektionen och handelsplatserna bidrar genom sin tillsyn och övervakning till att upprätthålla det förtroendet.

Finansinspektionen agerar, liksom alla andra myndigheter, självständigt utifrån gällande lagstiftning. Enligt Europeiska värdepappers- och marknadsmyndighetens – Esma – rapport stod Finansinspektionen under 2019 visserligen för cirka 50 procent av de inrapporterade administrativa sanktionerna inom EU men endast för 2 procent av det totala sanktionsbeloppet. Som Mattias Karlsson lyfter fram i sin fråga bidrar Finansinspektionen genom sin tillsyn till att förtroendet för kapitalmarknaden upprätthålls och bidrar därigenom till väl fungerande marknader.

Däremot är regelverket omfattande, och jag kan ha förståelse för att det kan uppfattas som krävande, särskilt för små och medelstora företag. Detta är självklart en fråga vi noga följer för att värna ett fortsatt gott noteringsklimat. Här kan nämnas att det inom kort träder i kraft nya EU-regler som ska minska noterade företags administrativa bördor vid kapitalanskaffningar samt främja små och medelstora bankers utlåning till bland annat företag. Vi kan i detta sammanhang även konstatera att EU:s handlingsplan för kapitalmarknadsunionen innehåller åtgärder för att ytterligare främja tillväxtmarknader för små och medelstora företag, förenkla nuvarande regler för notering och skapa en mer proportionerlig behandling av små och medelstora företag.

Anf. 69 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Riksdagens utredningstjänst har på uppdrag av mig tagit fram en rapport och redovisat Finansinspektionens tillsyn av de noterade tillväxtföretagen.

För tillväxtbolag finns i Sverige bland annat en infrastruktur för kapitalförsörjning via de tre marknadsplatserna Nordic SME, Spotlight Stock Market och Nasdaq First North.

Företagen på dessa tre marknadsplatser har cirka 25 000 anställda. Om man därtill lägger indirekta effekter på sysselsättning och tillväxt i form av forskning och inköp av olika kringtjänster blir tillväxtföretagens betydelse ännu större.

Enligt forskning på området är denna infrastruktur för tillväxtfinansiering en viktig anledning till att Sverige har lyckats få fram en stor mängd växande uppskalningsföretag inom flera branscher. Av ett underlag framtaget av Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten, Esma, framgår att Sverige har den största tillväxtmarknaden för små och medelstora företag i Europa. Det råder alltså inget tvivel om hur viktiga dessa företag är för framtida tillväxt och sysselsättning i vårt land.

Det finns all anledning att vara stolt över våra tillväxtföretag och deras bidrag till tillväxt och sysselsättning. Men tyvärr finns det problem, och det handlar om hur den ansvariga myndigheten – Finansinspektionen –

agerar. Enligt Esma står svenska Finansinspektionen för cirka 50 procent av de inrapporterade administrativa sanktioner som utfärdades i medlemsländerna. Det tycker jag tyder på att Finansinspektionen är överdrivet nitisk.

Om så är fallet är det allvarligt, för det skulle få en rad mycket negativa konsekvenser. Det skulle bli svårare att attrahera riskkapital till rimliga kostnader, vilket skulle begränsa potentialen för dessa utvecklingsföretag. Kostnaderna för regelefterlevnad skulle bli större i Sverige än på jämförbara marknader. Det skulle bli svårare att rekrytera styrelseledamöter när ansvaret för den enskilda ledamoten riskerar att bli orimligt stort. Antalet noterade bolag skulle bli mindre, och redan noterade bolag kanske skulle avnoteras.

Statsrådet säger i sitt svar att regelverket är omfattande och att hon kan ha förståelse för att det kan uppfattas som krävande, särskilt för små och medelstora företag. Men låt mig vara väldigt tydlig: Det är inte lagstiftningen i sig som är problemet, utan det är Finansinspektionens tolkning och tillämpning som försvårar för företagen.

Anf. 70 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Jag instämmer helt i Mattias Karlssons hyllning till våra tillväxtföretag. De är förstås någonting fantastiskt för Sverige.

Det är också väldigt glädjande att ta del av siffror när det gäller små och medelstora företag. Vi kan se att 42 procent, alltså nästan hälften, av de företag i EU som har aktier noterade på handelsplatser inriktade mot små och medelstora företag är noterade i Sverige. Det är någonting vi ska vara mycket stolta över. De bidrar till att stärka vårt land, de skapar innovation och de förverkligar människors drömmar. De ger oss välförstånd.

Jag tänker göra några reflektioner här. Vi har en lagstiftning, marknadsmissbruksförordningen, som är en EU-förordning. Den måste Sverige förstås följa. Det kommer nu att göras en översyn av den här förordningen för att se om det går att förenkla reglerna, inte minst för små och medelstora företag och tillväxtföretag, och om det finns saker vi behöver förbättra. En sådan översyn tänker jag är viktig att välkomna; vi ska ju alltid fungera över vad mer vi kan göra för att underlätta för inte minst företag att stärka vårt land.

Finansinspektionen har naturligtvis ett uppdrag att bedriva tillsyn utifrån den lagstiftning som finns. De har en snabb process när det gäller sanktionsförelägganden. Det är klart att man kan tycka att det vore bättre om Finansinspektionen inte var så effektiv i sin tillsyn – eller mindre nitisk, för att använda riksdagsledamotens ord. Men det här är ju en självständig myndighet, och den styr förstås sitt arbete själv. Generellt när det gäller lagstiftning kan jag också tänka att det faktiskt måste få konsekvenser om någon gör fel. Det måste vara lite ordning och reda.

När det gäller den stora andelen sanktioner handlar det inte om några stora konsekvenser, för det är inte allvarliga brott som har begåtts. Det handlar i stället om sanktionsförelägganden, och det är inget som Ekobrottsmyndigheten hanterar. Det ligger på Finansinspektionen – men också delvis på de handelsplatser där företagen finns noterade, beroende på vad det handlar om.

Prot. 2020/21:97

19 mars

Svar på
interpellationer

Ur mitt perspektiv är det mer rimligt att ställa sig frågan om det finns saker vi kan göra för att underlätta när det gäller regelverket. En myndighet agerar självständigt och ska förstås utgå från de lagar som finns i Sverige. Bedriver myndigheten tillsyn är uppdraget förstås att göra just det. Man kan förstås tänka att myndigheten kunde vara mindre effektiv eller kanske avstå från att ingripa när felaktigheter har begåtts. En sådan uppfattning kan man ha, men från ett politiskt perspektiv tror jag att det ansvar vi som politiker har snarare ligger i att se hur lagstiftningen ser ut. Där har vi ett ansvar. Vi kan förstås även ha samtal om vikten av förebyggande åtgärder, vilket också är något som riksdagsledamoten har nämnt. Det är givetvis viktigt. Vad kan vi göra för att underlätta ett sådant arbete? De bästa felen är förstås de fel som inte begås.

Men, återigen: Finansinspektionen är en självständig myndighet, och den agerar utifrån den lagstiftning som finns.

Anf. 71 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag tycker att den här diskussionen är oerhört viktig att ha. Man ska nämligen komma ihåg att systemet med en tillsynsmyndighet naturligtvis är i grunden bra. Enligt min bedömning råder det konsensus bland marknadens aktörer om att relevant vägledning och förutsägbarhet är centrala faktorer för att det ska gå att göra rätt, så att förtroendet för marknaden vidmakthålls. En sådan ordning gynnar samtliga marknadens aktörer, och här har Finansinspektionen naturligtvis en väldigt viktig roll att spela.

På grund av Finansinspektionens förhållningssätt går dock utvecklingen i vissa delar i motsatt riktning, det vill säga att man är reaktiv och inriktad på sanktioner. Enligt den rapport jag tidigare hänvisade till upplever marknaden att Finansinspektionen i alltför stor utsträckning undviker vägledning och dialog och i stället föredrar en roll där aktörerna först får göra fel, vilket är till men för förtroendet för marknaden, så att Finansinspektionen sedan får fokusera på sanktionsuppgiften. Samtidigt ökar riskerna efter att Finansinspektionen har valt att ändra rådande praxis på flera områden, utan tydlig motivering. I synnerhet drabbar detta mindre tillväxtbolag eftersom Finansinspektionen i sin tillämpning inte tar hänsyn till bolagets storlek. Detta gör att tillväxtbolag drabbas oproportionerligt hårt medan konsekvenserna för större företag inte är lika stora.

Att en sådan nitiskhet inte är nödvändig framkommer tydligt vid en läsning av rapporten. Riksdagens utredningstjänst har i arbetet med sin rapport varit i kontakt med en rad andra länder och konstaterat att man i dessa länder upplever att tillsynen har fungerat bra och att den inte har negativt påverkat tillväxtföretagens tillgång till kapital. I dag styr enligt min mening Finansinspektionen genom att först låta företagen göra fel och sedan bestraffa dem.

Delar statsrådet min uppfattning att det vore både lämpligare och rimligare om Finansinspektionen fokuserade mer på att styra genom vägledning åt och dialog med marknadens olika aktörer?

Anf. 72 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! Finansinspektionen är som sagt en självständig myndighet och har ett uppdrag som de ska utföra.

Generellt tycker jag att förebyggande arbete är väldigt viktigt inom en rad olika politiska områden. Jag har tidigare haft ansvar bland annat för diskrimineringsarbetet och diskrimineringslagstiftningen, och det är förstås oerhört viktigt att vi gör vad vi kan för att förebygga diskriminering. I det här fallet handlar det om att förebygga att fel begås. Jag tycker att det alltid är viktigt att ha ett sådant perspektiv med sig.

Jag tänkte ta ett exempel. En del av sanktionerna handlar om marknadsmissbruk, där personer har handlat med olika instrument. Där har Finansinspektionen gjort ett arbete tillsammans med banker och mäklarfirmor för att se hur man kan minska riskerna för att sådana felaktigheter begås. Bland annat är det, för att vara väldigt konkret, flera som nu har lagt in begränsningar i sina system för att hindra småsparare från att lägga avvikande ordrar, vilket kan utgöra marknadsmanipulation. Det är ett konkret exempel där man i själva systemen förhindrar att felaktigheter begås. Jag tänker att det förstås är positivt när man kan arbeta på det sättet.

En stor del av detta består ju också av insynsrapporteringen, det vill säga att ledande personer i företaget ska rapportera. Om det är så att man till exempel har handlat med aktier och förändrat sitt innehav ska detta rapporteras. Det rapporteras ibland för sent eller inte alls, och då kan man få ett sanktionsföreläggande.

Man kan alltid ha med sig hur man på olika sätt kan minska dessa felaktigheter. På alla politiska områden och när det gäller all lagstiftning är min tydliga utgångspunkt dock att det måste få konsekvenser att inte göra rätt.

Att man vet att det är ordning och reda, att vi har ett regelverk, att det finns en effektiv tillsyn och att det får konsekvenser att göra fel är viktigt för att upprätthålla förtroendet för marknaden. Detta är i sin tur viktigt för att kunna attrahera kapital och för att investerare ska känna sig trygga med att investera. Där är förtroendet oerhört viktigt.

Finansinspektionen har en snabb process när det gäller sanktionsförelägganden. Generellt är det dock förstås en väldigt viktig fråga som Mattias Karlsson tar upp gällande hur man kan se till att felaktigheter över huvud taget inte begås.

Jag har en sista reflektion när det gäller detta. Det är ju så att nästan hälften av företagen som detta handlar om är noterade i Sverige på en av våra tre handelsplatser. Då kan det vara så att det inte är lika uppseendeväckande att en hel del av de inrapporterade sanktionerna härrör från Sverige. Det skulle kunna vara mer uppseendeväckande om vi hade en väldigt liten andel av företagen men ändå hade många sanktioner, vilket i och för sig skulle kunna tyda på en väldigt effektiv tillsyn. Det här är någonting som jag har reflekterat över.

Detta var några reflektioner från min sida. Jag välkomnar också den översyn som nu görs av den EU-förordning som vi har att följa.

Anf. 73 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru ålderspresident! Jag vill först och främst tacka för den viktiga diskussion som vi haft. Jag är ganska övertygad om att vi i mångt och mycket har samsyn i fråga om hur viktigt det är att tillväxtföretagen får ett rimligt regelverk att följa.

Som framgår av utredningen som riksdagens utredningstjänst tagit fram sticker Finansinspektionen ut i Europa och väljer att göra särutredningar som man sällan har legal grund för. Ofta löser dessa heller inte något reellt problem. Jag tycker att detta är anmärkningsvärt, och jag tror att det skulle behöva utredas av regeringen.

Finansinspektionen tycks också vara påtagligt inriktad på sanktioner i stället för att arbeta med vägledning och verkar inte alls jobba proaktivt med dessa frågor. Detta gör det oerhört svårt för marknadens aktörer att veta hur de ska agera. Det är inte en kommunikativ tillsyn.

Frågan som har debatterats nu gäller inte huruvida Finansinspektionen har att tillämpa den lagstiftning som finns, utan den gäller hur Finansinspektionen väljer att tolka och tillämpa lagstiftningen. Ambitionen för Finansinspektionen måste ju vara att få marknaden att följa lagen men att också agera på ett sätt som gör att Sverige kan utvecklas väl. Så blir det när investerare, bolag och alla andra intressenter har förtroende för systemet och dess tillämpning.

Anf. 74 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Fru ålderspresident! De allra flesta av dessa sanktioner rör ledande företrädare för företag, eller deras närstående, som inte har rapporterat in transaktioner med värdepapper eller som har rapporterat för sent. Det är förstås viktigt att detta får konsekvenser, men det handlar heller inte om allvarliga brott som Ekobrottsmyndigheten utreder.

Detta är ett regelverk vi har för att man ska kunna känna sig trygg till exempel med att människor inte har handlat när de har haft icke offentliggjord information som kan ge fördelar. Den som tittar på vad sanktionerna berör ser att detta är vad det i allra största utsträckning handlar om.

Det är klart att det alltid är viktigt att se hur vi kan underlätta för företag, och jag uppskattar den konstruktiva diskussion som vi har haft här i kammaren i dag. Jag vill också påpeka vikten av att vi hela tiden har med oss hur vi kan stimulera nya företag som kan växa och som kan skapa möjligheter för människor i vårt land. Jag vill rikta ett stort tack till riksdagsledamoten för detta.

Vi har ett gott investeringsklimat, men det måste vi också värna. Från politikens sida kan vi alltid fundera på hur vi kan bli ännu bättre och hur vi bättre kan understödja företag som gör vårt land starkare och bättre.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:401 om det svenska arbetsmiljöarbetet

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru ålderspresident! Cicie Weidby har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att vända den negativa utvecklingen med allt färre skyddsombud inom LO-förbunden, vilka åtgärder jag avser att vidta för att värna och utveckla det nuvarande systemet med regionala skyddsombud samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka antalet arbetsmiljöinspektörer i linje med ILO:s riktlinjer.

Den svenska arbetsmiljölögstiftningen bygger på att arbetsgivaren samverkar med arbetstagarna i syfte att åstadkomma en bra arbetsmiljö. Skyddsombudet är arbetstagarnas representant och företräder arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor. Skyddsombudens verksamhet är av stor betydelse för att det systematiska arbetsmiljöarbetet på landets arbetsplatser ska fungera. Skyddsombud utses av lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren.

Regeringen anser att det är viktigt att det finns skyddsombud på alla arbetsplatser och att arbetsmarknadens parter inom ramen för den svenska modellen tar ansvar för att säkerställa detta. Det är även angeläget att skyddsombuden får rätt förutsättningar och den utbildning som krävs för att kunna genomföra sitt uppdrag.

Ett regionalt skyddsombud har samma befogenheter som ett lokalt skyddsombud och har en grundläggande uppgift i att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet och främja det systematiska arbetsmiljöarbetet. De regionala skyddsombuden har också en viktig roll i att uppmärksamma arbetsmiljörisker på arbetsställen som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete.

Regeringens proposition rörande en utvidgning av tillträdesrätten för regionala skyddsombud, som riksdagen avtog, hade som syfte att komma till rätta med de problem som uppstått på en förändrad arbetsmarknad genom att stärka arbetsmiljöarbetet på arbetsställen som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete och därigenom förebygga ohälsa och olyckor i arbetet.

Riksdagen tillkännagav vad arbetsmarknadsutskottet anförde om att regeringen ska tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet. Ärendet bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen avser alltså att återkomma i denna fråga.

Arbetsmiljöinspektörer utses av Arbetsmiljöverket, och verksamheten hör till kärnverksamheten. Inspektörerna når genom stickprovskontroller årligen mellan 3 och 5 procent av alla arbetsställen i landet. Därtill arbetar Arbetsmiljöverket med insatser inom information och kommunikation, och genom dessa nås betydligt fler arbetsställen. Tyvärr kommer vi aldrig att kunna vare sig reglera eller inspektera bort alla risker och brister i arbetsmiljön.

Arbetsmiljöverkets arbete med att analysera bakomliggande orsaker och att informera om både regelverk och resultatet av inspektioner, i syfte att öka både motivation och kunskap om hur samverkansarbetet ska bedrivas, är av stor betydelse för det svenska arbetsmiljöarbetet.

Mellan 2015 och 2018 ökade regeringen Arbetsmiljöverkets anslag med cirka 110 miljoner kronor för att myndigheten skulle kunna anställa fler inspektörer och öka närvaron på arbetsplatserna. Under de senaste åren har fler inspektörer anställts, och 2019 gjorde Arbetsmiljöverket nästan 10 000 fler inspektioner jämfört med 2016.

I augusti 2020 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att göra en analys av Arbetsmiljöverket, bland annat i syfte att få ett fördjupat underlag om hur satsningarna har fallit ut. Regeringen har också sett över Arbetsmiljöverkets instruktion och infört vissa ändringar som trädde i kraft den 1 januari 2018.

En av ändringarna var att myndighetens tillsyn över arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen ska planeras främst med utgångspunkt i analyser

av arbetsmiljörisker och risk för att aktörer medvetet bryter mot regelverket.

Under 2021 förstärks Arbetsmiljöverkets anslag med ytterligare 30 miljoner kronor i syfte att utöka inspektionerna mot företag som misstänks för att medvetet bryta mot arbetsmiljoregler eller lagar i syfte att få konkurrensfördelar.

Anf. 76 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag tackar Eva Nordmark för svaret.

Det är jättebra att regeringen precis som vi anser att det ska finnas skyddsombud på alla arbetsplatser inom ramen för den svenska modellen. Det är också bra att regeringen tycker att det är angeläget att skyddsombuden får rätt förutsättningar och den utbildning som krävs för att de ska kunna utföra sitt uppdrag.

Men Eva Nordmark svarar inte riktigt på frågan om vilka åtgärder ministern vill vidta för att vända den negativa utvecklingen med allt färre skyddsombud.

Företrädare från LO-förbunden lyfter fram trakasserier från arbetsgivare och fler otrygga anställningar som möjliga orsaker till utvecklingen. Andra förklaringar till att antalet skyddsombud minskar kan vara att antalet företag med få anställda ökar och att företagets verksamheter blir alltmer slimmade. En tredje orsak är att skyddsombuden upplever att de inte får tillräckligt stöd från Arbetsmiljöverket.

Skyddsombudens roll och uppgift är tänkt att gynna även företaget och arbetsköparen, men om arbetsköparen inte vet vad skyddsombud är eller vad de gör och saknar kunskap om arbetsmiljörätt finns ju inga förutsättningar för ett gott arbetsmiljöarbete.

Fru talman! I debatten läggs ofta fokus på arbetsplatsolyckor och dödsolyckor, och det är jätteviktigt. Men de långsiktiga effekterna av en dålig arbetsmiljö uppmärksammas inte lika ofta trots att dålig arbetsmiljö ofta leder till sämre hälsa och i förlängningen kortare liv.

Inom LO-kollektivet får kvinnor allt kortare livslängd. En undersköterska faller ju inte död ned från en byggställning, som en byggarbetare kan göra, men år av tunga lyft och dåliga arbetsvillkor ger sämre hälsa och kortare liv.

För att vända denna utveckling krävs politiska åtgärder. Det räcker inte med att förlita sig på att arbetsmarknadens parter ska lösa det.

Skyddsombudens ställning måste stärkas. Skyddsombudsutbildningens längd måste regleras i arbetsmiljölagen och uppgå till minst fem dagar. De måste också få lagstadgad rätt till vidareutbildning.

Anställningstryggheten måste stärkas så att skyddsombuden vågar stå upp för en god arbetsmiljö utan att behöva vara rädda att förlora jobbet.

Givetvis måste också anslagen till Arbetsmiljöverket höjas kraftigt så att myndigheten kan ge det stöd som skyddsombuden efterfrågar.

Att tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet är knappast detsamma som att värna nuvarande system. Det riskerar snarare att öppna dörren för att avskaffa systemet och ersätta de regionala skyddsombuden med så kallade oberoende arbetsmiljörådgivare, som högern och Svenskt Näringsliv vill.

Fru talman! Under den här mandatperioden har den S-ledda regeringen vikit ned sig i ganska många viktiga frågor som Socialdemokraterna traditionellt tagit strid för, till exempel arbetsrätten och hyressättningssystemet.

Kommer regeringen att vika ned sig även när det gäller det nuvarande systemet med regionala skyddsombud? Eller kommer ni att vidta åtgärder för att värna och utveckla systemet?

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Har regeringen vikt ned sig? Svaret är nej. Vi kommer aldrig att vika ned oss när det gäller skyddsombudens och de regionala skyddsombudens viktiga roll för att säkerställa en trygg, god och säker arbetsmiljö.

Vi visste nog inför omröstningen i riksdagen att det inte var helt säkert att vi skulle få igenom den utökade tillträdesrätten för de regionala skyddsombuden, men för mig och regeringen var det så viktigt att ändå ta fajten, även om vi inte lyckades hela vägen in i mål. Vi kommer givetvis på alla sätt i vårt fortsatta arbete att göra allt vi kan för att stärka skyddsombudens och de regionala skyddsombudens roll och värna den och inte minst se till att vi skapar en tryggare och bättre arbetsmarknad.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet är själva grunden för en god arbetsmiljö. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete handlar om samverkan och att se till att det blir en naturlig del i det dagliga arbetet på alla arbetsplatser i hela Sverige.

Det är lokalt på arbetsplatsen, i dialog mellan arbetsgivare och skyddsombud, man vet bäst hur arbetet bör organiseras på ett sätt som både förstärker de positiva faktorerna i jobbet och eliminerar riskerna.

Arbetsmarknadens parter har här en samlad kompetens och branschkunskap för att på bästa sätt kunna företräda dem som ska tillämpa lagstiftningen.

Om det saknas förutsättningar för samverkan om arbetsmiljön lokalt på arbetsplatsen är det riktigt illa, så vi behöver verkligen se till att det finns möjlighet att ha en väl fungerande skyddsorganisation på alla arbetsplatser.

Vi vet att risken för både ohälsa och olyckor är större på arbetsplatser där det saknas skyddsombud. Detta drabbar inte bara den enskilde, utan det får också negativa konsekvenser för företagets produktivitet och konkurrenskraft. Det är alltså också mycket viktigt utifrån arbetsgivarnas perspektiv, precis som riksdagsledamoten var inne på i sitt anförande.

Det finns en samsyn mellan parterna, arbetsgivarna och fackföreningarna, och staten om att vi behöver jobba för att förstärka de faktorer som underlättar samverkan lokalt om arbetsmiljön för att få det att fungera på allra bästa sätt.

Parterna behöver ta ett stort ansvar när det gäller att rekrytera och behålla skyddsombud. I enlighet med den svenska modellen är det parterna som ska säkerställa att det finns skyddsombud och att både skyddsombud och arbetsgivare har den utbildning, kunskap och kompetens som behövs för att kunna just säkerställa arbetet längst ut på varje arbetsplats.

Staten och myndigheterna måste ta ansvar för att arbetsmiljöregelverket är utformat på ett sådant sätt att det funkar i relation till den svenska partsmodellen.

I den arbetsmiljöstrategi som jag presenterade för ungefär en månad sedan står just trepartsarbetet i fokus. Vi behöver säkerställa att statens och myndigheternas insatser liras med det som är parternas viktigaste uppdrag här, både arbetsgivarnas ansvar och fackens och skyddsombudens viktiga roll.

Jag beklagar att majoriteten i Sveriges riksdag fällde förslaget om utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden. Jag tror att vi behöver fortsätta att arbeta för att säkerställa att detta kan ske i framtiden.

Anf. 78 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Tack, Eva Nordmark! Det finns absolut en samsyn mellan oss i flera olika frågor som rör just arbetsmiljöarbete.

Jag noterade att ministern i sitt svar redogjorde för de anslagshöjningar till Arbetsmiljöverket som genomfördes under förra mandatperioden, när regeringen hade ett budgetsamarbete med Vänsterpartiet. Utan oss hade alltså den satsningen blivit betydligt mindre.

Sett till antalet sysselsatta satsar vi i Sverige betydligt mindre på arbetsmiljön än våra nordiska grannländer gör. FN:s arbetsmarknadsorgan ILO anser att det bör finnas en inspektör per 10 000 arbetstagare. Sverige bör alltså med sina 5,1 miljoner sysselsatta ha omkring 510 arbetsmiljöinspektörer. I fjol hade vi 258. Det kan jämföras med till exempel Danmark där man har omkring 3 miljoner sysselsatta men ändå har fler inspektörer än Sverige. I Danmark genomförs dessutom många fler inspektioner än i Sverige.

Trots att regeringen vill se större ambitioner från Arbetsmiljöverket ser jag inte att man tillför mer anslag för det. Regeringens mål om att ha 300 inspektörer på plats i slutet av 2020 misslyckades. Och i år planeras enbart för nyrekryteringar för att ersätta pensionsavgångar och andra avslutade tjänster.

Arbetet gjorde en granskning. Den visar sammantaget på allvarliga problem och brister inom det svenska arbetsmiljöarbetet. Som vi har sagt tidigare hotar det i förlängningen arbetstagares liv och hälsa. Det krävs kraftfulla åtgärder från regeringen för att ta tag i det.

Det finns risk för att jag låter lite tjugig, men Eva Nordmark svarar inte på frågan: Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att öka antalet arbetsmiljöinspektörer i linje med ILO:s riktlinjer?

Det är jättebra att regeringen förstärker Arbetsmiljöverkets anslag. Men är ministern beredd att verka för att skjuta till mer resurser? Om hon inte är beredd att skjuta till mer resurser, när tänker sig ministern att Sverige ska uppnå ILO:s riktlinjer om en inspektör per 10 000 arbetstagare – 2030, 2040 eller 2050?

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Regeringen har förstärkt resurserna till Arbetsmiljöverket. Vi gjorde det under förra mandatperioden, och vi förstärker nu med ytterligare 30 miljoner för att säkra att vi kan komma åt arbetslivskriminaliteten, som har vuxit sig allt större på svensk arbetsmarknad. Förra året satsade vi också 2 miljoner extra på regionala skyddsombuds utbildningsmöjligheter.

Mitt svar på interpellantens fråga är: Ja, jag ser också behovet av att fortsätta förstärka inspektionsverksamheten. Den är helt central, och den bidrar till regelefterlevnaden på svensk arbetsmarknad.

Nu, mitt i en pandemi, ser vi hur viktiga Arbetsmiljöverkets inspektioner är. För bara några veckor sedan gav regeringen myndigheten ett uppdrag att inspektera särskilt riskutsatta branscher. Det är ett arbete som nu har kommit igång. Det kommer att vara ungefär 2 000 inspektioner som såklart är otroligt viktiga, inte minst för dem som nu är på en arbetsplats där man riskerar att smittas av covid-19.

Jag vill samtidigt säga att de nästan 30 000 arbetsplatsinspektioner som Arbetsmiljöverket gör varje år inte kan ersätta det arbete som skyddsombuden gör. Vi har en superkraft på svensk arbetsmarknad när det gäller säkerhet och trygghet på våra arbetsplatser. Det är våra skyddsombud. De är superkraften i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Våra nästan 100 000 skyddsombud – de behöver bli fler – finns runt om i landet och utför varje dag ett livsviktigt arbete. De ska ha de bästa förutsättningarna. De gör ett arbete som inte ens 10 000 arbetsmiljöinspektörer kan ersätta. Det är viktigt att klargöra det. Jag är orolig över att en del politiska krafter börjar ifrågasätta skyddsombudens roll och betydelse.

Vi behöver se till att vi har en myndighet som har resurser och att vi har arbetsplatsinspektörer och resurser till inspektionsverksamhet, men vi behöver också säkerställa skyddsombudens viktiga roll och att vi har regionala skyddsombud som kan aktivera skyddsverksamheten ute på arbetsplatserna.

Som tidigare facklig ledare har jag sett hur det fungerar i andra länder. Det går aldrig att ersätta skyddsombudsverksamheten, det lokala arbetet och det systematiska arbetet, med någon myndighet. Det är viktigt. Det är också en del av den svenska modellen. Jag tror att det skulle vara en utveckling som ingen av oss, vare sig politiskt eller parterna, skulle vilja se.

Jag vill försäkra Ciczie Weidby om att jag som socialdemokratisk arbetsmarknadsminister outtröttligt kommer att fortsätta kämpa både för att vi ska ha en myndighet med goda förutsättningar att utföra sitt viktiga jobb och för att vi ska fortsätta ha en skyddsombudsverksamhet på alla platser runt om i Sverige. Det är av avgörande betydelse för människor som arbetar i vårt land men också för Sverige och vårt välstånd.

Anf. 80 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Tack, Eva Nordmark, för debatten! Jag tror att det finns all anledning att återkomma till denna.

Jag upplever tyvärr inte att alla ministrarnas svar är särskilt utförliga. Jag anar också en viss passivitet och lite brist på visioner. Om vi ska vända den dåliga utvecklingen med färre skyddsombud och värna det här systemet krävs det åtgärder. Skyddsombudens ställning måste stärkas, anställningstryggheten måste stärkas, RSO-systemet måste utvecklas – inte avvecklas – och Arbetsmiljöverket behöver mer resurser.

Regeringens nya arbetsmiljöstrategi ger en helt annan bild av regeringens ambitioner på arbetsmiljöområdet. Det är en ambitiös strategi med högt ställda mål. Om regeringen menar allvar med sin strategi måste man visa det i handling. Det krävs politiska åtgärder nu. Alla människor har rätt att arbeta i en trygg och säker arbetsmiljö. Men i dag har många en arbets-

miljö som präglas av stress, låg bemanning, tunga lyft och monotona arbetsuppgifter.

Visa att ni menar allvar med er arbetsmiljöstrategi! Låt inte era nyliberala samarbetspartier diktera villkoren för den här politiken! Stå upp för arbetstagarna, och satsa på arbetsmiljön!

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Tack, Ciczie Weidby!

Jag är övertygad om att vi håller med varandra i sak i stora delar när vi diskuterar arbetsmiljöfrågorna. Som jag har beskrivit är möjligheten för våra skyddsombud att varje dag utföra sitt livsviktiga arbete ute på arbetsplatserna centrala också i regeringens nya arbetsmiljöstrategi.

Jag ser mycket fram emot att förverkliga den strategin. Det är en ambitionshöjning för arbetsmiljöpolitiken. Jag är stolt över strategin. Nu krävs det hårt arbete för att regeringen tillsammans med våra myndigheter och tillsammans med parterna ska förverkliga detta.

Vi lär säkert återkomma till debatten om arbetsmiljöfrågorna framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2020/21:403 om organiserad brottslighet hos Arbetsförmedlingen

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Magnus Persson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att säkerställa att personer med brottsligt uppsåt inte anställs på Arbetsförmedlingen, där det redan är klarlagt att problematiken finns.

Brotten mot välfärden är, i vilken form eller skepnad de än visar sig, oacceptabla. Det är viktigt att Arbetsförmedlingen arbetar för att minska riskerna för att personer med brottsligt uppsåt anställs.

Den arbetsgivarpolitiska delegeringen innebär att ansvaret för myndighetens medarbetare ligger på myndighetsnivå, och ytterst är myndighetens chef ansvarig. Ett omfattande regelverk finns på plats som verktyg för att kunna säkerställa att myndighetens medarbetare följer gällande regler och rutiner. Säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen, bestämmelser om jäv i förvaltningslagen, brottsbalkens straffbestämmelser om tjänstefel och brott mot tystnadsplikt och arbetsrättsliga åtgärder som avsked, uppsägning, varning eller löneavdrag enligt lagen om offentlig anställning är några exempel.

Arbetsförmedlingen har en skyldighet att förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter i enlighet med förordning om intern styrning och kontroll. Arbetsförmedlingen ska dessutom utifrån förordning med instruktion för Arbetsförmedlingen dels säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott samt i detta arbete samverka med berörda parter, dels delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. När Arbetsförmedlingen reformeras i enlighet med januariavtalet ska kvalitet och kontroll vara styrande. För att stärka de stats-

anställda i deras tjänstemannaroll fortsätter regeringen att utveckla arbetet för en god förvaltningskultur och har bland annat tagit fram en handlingsplan mot korruption.

Jag har förtroende för att ledningen för Arbetsförmedlingen har förmåga att informera och föra dialog med chefer och anställda och vid behov använda de mer ingripande verktyg som lagstiftningen ger. Regeringen kommer fortsatt att följa utvecklingen noga.

Anf. 83 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

I september 2020 kunde vi ta del av en rapport från en enhetschef på Arbetsförmedlingen, där det tydligt flaggades för att myndigheten utnyttjades cyniskt av organiserad brottslighet på flera sätt. Det handlade bland annat om felaktiga lönebidrag, upphandlade förmedlingstjänster, stöd och matchning och – värst av allt – utnyttjande av personer med nedsatt arbetsförmåga.

Fru talman! Enligt myndigheten själv har man vid flera tillfällen identifierat anställda inom Arbetsförmedlingen som fungerat som infiltratörer åt kriminella nätverk. Omfattningen verkar man inte ha koll på, men det man har noterat är att fusket är väldigt öppet och att man endast har sett toppen på isberget.

Fru talman! När man läser arbetsmarknadsministerns svar kan man konstatera att hon anser att ansvaret vilar helt på myndighetens chef samt att problemen ska hanteras i samband med reformeringen. Men regeringen kan inte blunda för sitt ansvar i denna fråga, då regeringen har det högsta ansvaret för sina myndigheter.

Den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet inleddes 2009 i samverkan mellan polisen och flera myndigheter, bland annat Arbetsförmedlingen. Man flaggade tidigt för dessa brott och utvecklingen av dem. Denna välfärdsbrottslighet kan alltså inte ha kommit som en överraskning. Frågan är, fru talman, om regeringen varit naiv och godtrogen likt tidigare regeringar i denna fråga, då detta inte är något nytt fenomen som har uppkommit under denna mandatperiod utan har funnits i många år. Är det då generösa tolkningar av lagar som har öppnat för denna kriminalitet? Jag skulle gärna vilja höra vad arbetsmarknadsministern har att säga om det.

Anf. 84 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi här i Sveriges riksdag utgår från det regelverk som finns. Den arbetsgivarpolitiska delegeringen innebär som sagt att ansvaret för myndigheten och dess medarbetare ligger på myndighetsnivå; det är myndighetens chefs ansvar.

Det pågår, precis som Magnus Persson säger, ett omfattande arbete med myndighetssamverkan för att bekämpa välfärdsbrottsligheten. Vi har också under senare tid förstärkt arbetet mot arbetslivskriminalitet. Jag har alldeles nyligen även gett ett uppdrag till Arbetsmiljöverket för att se till att skapa en varaktig samverkan mellan myndigheterna. Utöver det har det fattats beslut om en handlingsplan mot korruption, som statsrådet Micko presenterade före nyåret. Vi vet också att det pågår ett gediget arbete för att säkerställa att det inte sker felaktiga utbetalningar.

På område efter område har regeringen vidtagit en rad olika åtgärder för att se till att vi inte ska ha vare sig korruption eller någon sorts välfärdsbrottslighet. Detta ska bekämpas med alla till buds stående medel. Det finns också ett väldigt omfattande regelverk på plats som verktyg för att kunna säkerställa att myndighetens medarbetare följer gällande rutiner och regler. Jag beskrev flera av dem i mitt inledande anförande.

Det är viktigt i sådana här frågor att myndigheten tar ansvar och att myndighetsledningen även fortsatt för en dialog med chefer och medarbetare inom Arbetsförmedlingen samt vid behov använder de mer ingripande verktyg som finns. Jag kan givetvis inte utgå från en artikel i en tidning, men om myndigheten framför eventuella behov av lag- eller förordningsändringar till regeringen kommer jag givetvis att lyssna in det. Jag förutsätter att myndigheten återkommer till regeringen om man ser behov av den typen av förändringar.

Brott mot välfärd är helt oacceptabla, oavsett i vilken form eller skepnad de visar sig. Regeringen kommer självklart att följa utvecklingen vidare.

Anf. 85 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Det var ju inte vilken person som helst som yttrade sig i tidningen, utan det var en högt uppsatt enhetschef inom Arbetsförmedlingen.

Jag tycker att det är bra att regeringen har vaknat och vidtagit åtgärder. Men problemet är att detta följer i spåren av en förd politik som har förvandlat Sverige till ett paradis för entreprenörer i kriminalitet. Alla myndigheter som jobbar med den grova organiserade brottsligheten vittnar om exakt samma utveckling. Buset har skaffat slips och portfölj. De multikriminella har insett var de stora pengarna finns att hämta, nämligen hos Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skatteverket. Här har både denna regering och tidigare regeringar varit väldigt naiva.

Kombinationen av stora pengar, liten upptäcktsrisk och låga straff är för kriminella som godis för barn. Just nu är det Arbetsförmedlingen som står för sötsakerna. Attackerna mot våra välfärdssystem följer ofta samma mönster. Det handlar om falska identiteter, falska kontrolluppgifter och företagsfasader. Sedan börjar man sitt plundringståg mot det offentliga. Det är en skrämmande utveckling, fru talman.

Detta är allvarlig kriminalitet. Det är ett systemhot mot välfärdsstaten. Vi riskerar att finansiera framväxten av allt mäktigare kriminella nätverk. Jag vet att regeringen har gått ut med att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet ska intensifieras. Detta är bra och viktigt, men det krävs betydligt mer än fina ord.

Är arbetsmarknadsministern och regeringen beredda att se över lagstiftningen, skärpa kontrollerna och straffskalan samt ge åklagare och polis men även myndigheterna de resurser som krävs för att underlätta för våra myndigheter att komma till rätta med problemen? Det finns ganska mycket att göra.

Anf. 86 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi konstaterar hur läget är, nämligen att den offentliga förvaltningen i Sverige håller en hög internationell standard, så att det inte låter som att det här skulle vara ett

utbrett problem. Sverige uppfattas också som ett land med relativt liten korruption, och det visar sig i internationella jämförelser att Sverige står sig väl gentemot andra länder.

Trots detta förekommer det att människor med kriminella syften infiltrerar myndigheter i avsikt att lära sig systemen för att kunna dra nytta av dem. Det är självklart helt oacceptabelt. Korruption får allvarliga konsekvenser. Den minskar självklart förtroendet för myndigheterna. Den urholkar rättsstatens legitimitet och kan undergräva demokratin. Korruption skadar alltså Sverige på många olika sätt. Även misstankar om korruption kan skada. Därför är den här handlingsplanen väldigt viktig. Den antogs under förra året och ska gälla mellan 2021 och 2023.

I ett starkt välfärdssamhälle måste korruptionsrisker givetvis regelbundet förebyggas, hanteras och diskuteras. På mitt bord som arbetsmarknadsminister ligger specifikt arbetet mot arbetslivskriminalitet, där vi nu satsar mer resurser. Vi är beredda att se över hur vi kan jobba mer integrerat med parterna på arbetsmarknaden. Jag kommer ganska snart att ha ett möte med parterna för att diskutera vidare kring detta. Men jag ser också att det kan finnas behov av att se över sekretesslagstiftningen för att kunna dela mer information mellan våra myndigheter.

Fru talman! Vi ska givetvis göra allt som står i vår makt för att säkra våra myndigheter. Vi ska över huvud taget inte ha någon välfärdsbrottslighet eller välfärdskriminalitet. Det är givetvis väldigt allvarlig om sådant sker inom våra myndigheter.

Det är tack vare den här viktiga myndighetssamverkan som den här typen av brottslighet kan upptäckas. Det är otroligt centralt att vi värnar myndighetssamverkan och att våra myndigheter har de bästa förutsättningarna att utföra sitt viktiga arbete.

Anf. 87 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Tack så mycket, arbetsmarknadsministern, för de satsningar ni gör!

När man lyssnar på arbetsmarknadsministern kommer den naiva tron fram att i Sverige är det inte så farligt. Svensk välfärd och svenska myndigheter ska inte vara en tillflyktsort och kassako för kriminella. Ändå ser vi det.

Vi ser det på Arbetsförmedlingen. Vi ser det på Försäkringskassan och Migrationsverket. Nu senast kunde vi se det även inom UD, regeringens eget departement. Detta är en utveckling som skrämmer. Här ligger ansvar och styrning ytterst på regeringen och inga verksamhetschefer.

Detta är ett problem som växer alltmer. Vi måste nog släppa synen att Sverige är hallelolandet där ingenting händer och ta krafttag mot den här brottsligheten. Det är väldigt viktigt för samhället att få bukt med detta. Det är faktiskt skattepengar det handlar om.

Anf. 88 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Det är givetvis viktigt att vi vidtar alla de åtgärder vi kan för att säkerställa att vi inte har välfärdsbrottslighet eller att kriminella kan kliva in och använda skattebetalarnas pengar eller på annat sätt ägna sig åt välfärdsbrottslighet. Det är också därför som vi vidtar flera olika åtgärder.

När vi nu ska reformera Arbetsförmedlingen, som ändå var temat för denna interpellationsdebatt, är det viktigt att just kvaliteten och kontrollen kommer att vara styrande. Vi håller på Regeringskansliet just nu på med att ta fram regelverk som ska finnas på plats för reformering av myndigheten. Det ska finnas på plats 2022.

Arbetsförmedlingen förbereder reformen bland annat med en försöksverksamhet. Vi tar steg för steg framåt i den här processen. Det är väldigt viktigt för det perspektiv som vi här diskuterar att möjligheter för utvärdering och kontroll ska säkerställas.

Vi ska också ha skarpa kvalitetskriterier som garanterar att de fristående aktörerna levererar både goda resultat och tjänster av hög kvalitet för att se till att alla arbetssökande ska få det stöd som de behöver och för att skattebetalarnas pengar ska användas på ett effektivt och korrekt sätt. Tack, Magnus Persson, för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2020/21:442 om subventionerade anställningar

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Magnus Persson har frågat mig om jag anser att resultaten av de subventionerade anställningarna är på en sådan nivå att de motiverar den statsfinansiella kostnaden och, om inte, vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att komma till rätta med den bristande effekten av den förda politiken. Han har i en tidigare riksdagsfråga påpekat att det inte är resurserna till arbetsmarknadspolitiska program och subventionerade anställningar som brister, utan resultatet efter deltagande i dessa insatser.

Jag vill återigen understryka att forskning visar att subventionerade anställningar är effektiva insatser för att få personer med svagare förankring på arbetsmarknaden i arbete. Andelen som får ett arbete efter avslutad insats varierar mellan olika subventionerade anställningar. Detta beror bland annat på målgruppen för stöden, arbetsgivarna som får stödet och hur Arbetsförmedlingen arbetar med stöden.

Det är viktigt att inte rikta de subventionerade anställningarna fel så personer som ändå hade fått arbete tar del av insatserna. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering har studerat vilka som tar del av subventionerade anställningar och funnit att deltagarnas egenskaper stämmer väl överens med målgruppen, det vill säga att de som tar del av subventionerna i stor utsträckning är individer med en svag ställning på arbetsmarknaden och med en hög risk att hamna i långtidsarbetslöshet.

Det stämmer att andelen som lämnar vissa subventionerade anställningar för osubventionerat arbete är förhållandevis låg. Andelen som övergår till någon form av arbete efter att ha deltagit i en extratjänst eller ett introduktionsjobb har minskat sedan utbrottet av den pågående coronapandemin. För personer som står särskilt långt från arbetsmarknaden kan det dock behövas en kedja av insatser innan de kan få ett osubventionerat arbete. Extratjänster riktar sig till exempel till de personer som står allra längst från arbetsmarknaden. Det är rimligt att många av dem som haft en

extratjänst behöver andra insatser eller andra typer av subventionerade anställningar innan de kan få ett osubventionerat arbete.

Samtidigt skiljer sig resultatet avsevärt mellan olika typer av subventionerade anställningar. Andelen som lämnade nystartsjobb för osubventionerat arbete låg exempelvis på 31–37 procent under perioden 2014–2019. Andelen sjönk till 20 procent 2020 på grund av den pågående coronapandemin.

Regeringens bedömning är att insatserna inom arbetsmarknadspolitiken, däribland de subventionerade anställningarna, kan bidra till förbättringar på arbetsmarknaden på flera olika sätt. Individerna stärks genom eget arbete och egen lön. Extratjänster och introduktionsjobb kan också stärka jobbchanserna för inte minst utrikes födda kvinnor. Extratjänster har bidragit till en jämnare könsfördelning i de subventionerade anställningarna, vilket är viktigt för att den aktiva arbetsmarknadspolitiken ska bli mer jämställd så att kvinnor och män ges stöd att komma i arbete på lika villkor. Extratjänster fungerar också som en väg in i viktiga välfärdsyrken där det i dag råder brist på arbetskraft.

Anf. 90 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Vi kan konstatera att regeringens insatser är extremt dyra sett till resultatet i form av reguljära anställningar. Enligt statistiken från 2019 gick till exempel 5 procent till ett reguljärt arbete efter att ha deltagit i ett program som kallas extratjänster.

Det är ett program som subventioneras med 100 procent av lönekostnaderna och som vänder sig till kommuner och offentlig verksamhet. Då riskerar man per automatik givetvis att tränga undan reguljära jobb som skulle ha skapats. Detta är bara ett exempel på åtgärder för åtskilliga miljöer med dåliga resultat.

Från introduktionsjobb gick 7 procent till reguljärt arbete efter avslutat program. Från instegsjobb gick 5 procent efter avslutat program till reguljärt arbete. Jag vill förtydliga, fru talman, att detta är siffror från tiden innan coronapandemin slog till.

Fru talman! Resultatet av subventionerade anställningar måste väl ändå vara att människor ska gå vidare till ett reguljärt arbete och bli självförsörjande. Det måste vara tanken. Här visar resultaten att man misslyckas totalt fast arbetsmarknadsministern påstår något annat och hänvisar till forskning på området.

Men det finns även forskning som visar något helt annat. Den visar på stora undanträngningseffekter och inlåsnings effekter, det vill säga att personen fastnar i en subventionerad anställning även efter att åtgärden inte längre är nödvändig.

Hur ser arbetsmarknadsministern på riskerna gällande de undanträngningseffekter för reguljära jobb som bland annat IFAU nämner i sin rapport om subventionerade anställningar? Vi kan utgå från det verkliga arbetslivet se att företag cyniskt utnyttjar dessa system för att byta ut sin personal efter ett år. Det finns många exempel på det.

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag vill börja med att svara på den konkreta frågan. Det är viktigt att man inte riktar de subventionerade anställningarna till personer

som ändå hade fått arbete. Det här ska vara för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Ofta räcker det inte bara med en enda subventionerad anställning, utan många gånger kan det handla om att man behöver en kedja av olika insatser. Man kanske börjar med en extratjänst, och sedan får man möjlighet att fylla på med ny kunskap och kompetens. Det kan behövas flera olika insatser och åtgärder för att en person som står långt ifrån arbetsmarknaden ska kunna komma i arbete och egen försörjning.

Jag tror att det är viktigt att inse att coronapandemin kommer att påverka vår arbetsmarknad under lång tid framöver. Det är centralt att vi gör allt vi kan, inte minst för att säkra att långtidsarbetslösheten inte tillåts bita sig fast.

Det här är en fråga som berör hela vårt samhälle. Det är därför det är så viktigt med de kraftfulla satsningar på över 100 miljarder som regeringen har presenterat inför årets budget och som kan leda till ungefär 75 000 fler jobb.

Det handlar också om de satsningar som ligger inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Vi tillför 1 miljard till Arbetsförmedlingen för att de ska kunna möta upp de ökade behoven men också säkra lokal närvaro i hela landet. Vi tillför 2 miljarder till ytterligare matchningstjänster och arbetsmarknadsutbildningar. Vi tillför 500 miljoner till introduktionsjobb och extratjänster.

Allt det där är viktigt. Jag tror också att det är centralt att vi ser att människor som i dag är arbetslösa har olika typer av behov. För några kommer det att räcka med en snabb matchningstjänst, och så har de nästa arbete. Men för andra människor tar det längre tid. Då måste vi se till att det finns rätt verktyg för det. Man kan inte heller ha samma krav på att det ska gå lika snabbt för dem att ta sig direkt in på arbetsmarknaden. Det är min utgångspunkt.

Sedan ska vi såklart tillsammans i Sveriges riksdag säkerställa att vi har den bästa och mest effektiva arbetsmarknadspolitiken, så jag välkomnar givetvis debatten. Men för mig är det viktigt att se just att människor har olika behov och att vi behöver många olika verktyg i verktygslådan. Vi måste utgå ifrån att människor får rätt förutsättningar att skaffa sig ett eget jobb och en långvarig försörjning.

Anf. 92 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern kan väl ändå inte vara nöjd med resultatet. Det är extremt låga siffror och få människor som går till en egen försörjning, om någon över huvud taget gör det.

Jag vill lyfta fram ett exempel på hur systemet utvecklas, framför allt när det gäller extratjänster. Vi kan ta del av ett reportage i Sydsvenskan. Där kan man läsa att det socialdemokratiskt styrda Malmö försökte rekrytera 500 långtidsarbetslösa för att få tillgång till pengarna genom de så kallade extratjänsterna. Det blev bara 283 personer, och det gick så fort att många inte ens hade vare sig arbetsuppgifter eller en arbetsplats att gå till. Mer än 100 personer satt hemma utan någon aktivitet men med full avtalsenlig lön, betald av skattepengar. Det enda syftet var att flytta kostnaderna för kommunens försörjningsstöd till statens kassakistor.

Detta kan väl ändå inte vara tanken med den subventionerade anställning som kallas extratjänster. Det här, fru talman, visar på ett omfattande systemfel i hela konstruktionen av arbetsmarknadsåtgärder.

Här handlar det om att man i sin iver att få budgeten i balans har flyttat hundratals arbetslösa från en kolumn till en annan. Detta pingpongspel mellan stat och kommun löser definitivt inga problem och hjälper definitivt inte de arbetslösa.

Varför blir det då på det här viset, fru talman? Jo, förutom full subvention från staten har insatsen kryddats med kraftiga handledarstöd och ett aggressivt bonussystem som tillsammans uppgår till nästan 90 000 kronor per tillsatt tjänst.

Upplägget är anmärkningsvärt. Kommunerna tävlar om att nå ett visst beting, och de kommuner som lyckats skapa tillräckligt många av dessa konstgjorda åtgärder får dela på en halv miljard kronor. Det här var drivkraften till det socialdemokratiskt styrda Malmös hets. Det var inte ett långsiktigt försök att skapa jobb och försörjning till dem som står långt ifrån arbetsmarknaden, utan anledningen var enbart att man ville tjäna pengar.

Anser arbetsmarknadsministern att det är så här man ska använda statens resurser? Är det så här man hjälper arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden till egen försörjning?

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Självklart ska extratjänster användas på det sätt som är avsett, nämligen att de riktar sig till dem som står allra längst ifrån arbetsmarknaden. Det är också dessa personer som bedöms ha det allra största behovet av en subvention.

Det här handlar, som sagt, ofta om personer som har stått och står långt ifrån arbetsmarknaden. Det jag ser när jag är ute på mina många – nu för tiden digitala – besök är att det sker fantastiska insatser runt om i vårt avlånga land, där extratjänster spelar en stor roll. Jag möter ofta extratjänster där utrikes födda kvinnor får sin första möjlighet att pröva på det svenska arbetslivet. De får komma in i en gemenskap och får vid sidan av detta också möjlighet att utvecklas i språk och att tillsammans med andra lära sig att utvecklas i ett arbetsliv.

Det är inte alls säkert att man är redo att direkt efter extratjänsten kliva in i ett osubventionerat arbete om man har stått utanför arbetsmarknaden under lång tid. Ofta krävs fler insatser. Det kan vara sfi, eller det kan vara en yrkesutbildning.

Jag ser också att det finns en stor möjlighet här. Vi har till exempel stor brist på kompetens inom äldreomsorgen. Det finns också många andra yrkesgrupper där arbetsgivare har behov av att anställa. Därför ska vi se till att vi kan få just en kedja av olika insatser.

Det är självklart inte extratjänsten som sådan som löser all problematik. Det här är bara ett av många verktyg som finns i Arbetsförmedlingens verktygslåda. Men extratjänsten tillsammans med andra insatser kan vara helt avgörande för att en kvinna – för det är ofta kvinnor jag möter när jag är ute på olika digitala besök – får möjlighet att kliva in på arbetsmarknaden och så småningom skapa sig en egen försörjning.

Anf. 94 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi kan inte diskutera subventionerade anställningar och deras resultat utan att komma in på effekterna av den ansvarslösa invandringspolitik man har fört i Sverige de senaste åren.

Den har bidragit till att vi har en extremt stor del av vår arbetskraft som inte är anställbar på den svenska arbetsmarknaden. Det är personer som man väljer att stoppa undan i diverse arbetsmarknadsprogram, typ extratjänster, instegsjobb med mera. Samtidigt säger man att vi har EU:s högsta sysselsättningsgrad och framhäver det som någonting bra, när vi i verkligheten har bland de högsta arbetslöshetssiffrorna i Europa. Snacka om att flytta personer från en kolumn till en annan!

Detta är en ekvation som på sikt riskerar att kullkasta hela välfärds-samhället, då skattekraften minskar i takt med att befolkningen kraftigt ökar.

Fru talman! Sverige borde i stället se över huruvida subventionerade anställningar över huvud taget ska finnas för personer som inte har ett funktionshinder. Man måste sluta använda programmen som en integrationsåtgärd, då statistiken visar att det har misslyckats.

Vi ser det inte bara när det gäller extratjänsterna. Vi ser det inom andra myndigheter, och vi ser det till exempel inom Samhall. Samhall används som en integrationsåtgärd i dag, och det var väl inte deras uppdrag från början.

Minska invandringen kraftigt, underlätta för företagen att anställa och sänk arbetsgivaravgifter och skatt på arbete! Gör Sverige attraktivt för företag att etablera sig i, och öka utbildningsinsatserna!

Utbildning är A och O. Det är det viktigaste för att få folk i arbete. Att lära sig skanna dokument på en statlig myndighet kan knappast vara ett framtidsyrke för den som i övrigt saknar den utbildning som krävs för att ta på sig andra arbetsuppgifter, då jobbet oftast är skapat genom kommandering och inte ett faktiskt behov.

Anf. 95 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman och Magnus Persson! Jag skulle vilja säga att det sker fantastiskt mycket investeringar i vårt land just nu.

I den del av Sverige som jag kommer ifrån, norra Sverige, har vi över 1 000 miljarder i investeringar de kommande åren. Det är fantastiska möjligheter som finns där uppe.

Vi har givetvis en tuff situation på svensk arbetsmarknad. Samtidigt finns det över 100 000 lediga jobb att söka, så framtiden är inte mörk, utan den är faktiskt ljus. Men det krävs såklart att vi gör rätt saker nu.

Vi måste se till att alla de människor som är utan arbete får en insats och får rätt förutsättningar att kliva in i arbete. Dessa verktyg ser olika ut. Det är alltifrån extratjänster för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden till snabba matchningstjänster och arbetsmarknadsutbildningar som direkt tillgodoser arbetsgivarens behov.

Vi ska se till att göra det möjligt för människor att växa och utvecklas genom ett helt yrkesliv. Det handlar inte bara om dem som är arbetslösa och att de ska kunna få ett nytt arbete utan också om att människor mitt i sitt yrkesliv ska kunna utvecklas, utbilda sig, ställa om och ta de nya lediga jobb som växer fram i ekonomin.

När vi pratar om extratjänster och de utrikes födda kvinnorna ser jag att de är en mycket god tillgång i vårt Sverige, där vi har stora behov att anställa inom många yrken.

Med rätt insatser, med extratjänster, genom att se till att vi vässar insatserna – för man kan alltid göra insatser mer effektiva – och genom att öka resultaten med rätt insatser i form av utbildning kommer vi att kunna lyckas att ytterligare höja sysselsättningsgraden och tack vare detta höja vårt välbefinnande generellt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2020/21:456 om EU-direktiv om minimilöner

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Ludvig Aspling har ställt mig tre frågor med anledning av det förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU som kommissionen presenterade den 28 oktober 2020. Han undrar om jag är beredd att acceptera undantaget som det är formulerat i kommissionens nuvarande förslag, om jag ser en koppling mellan den sociala pelaren och kommissionens förslag och hur jag i så fall kommer att agera för att förhindra framtida negativa konsekvenser av den sociala pelaren samt hur jag och regeringen kommer att arbeta för att tydliggöra vår inställning i frågan.

Regeringen anser att det av kommissionen presenterade förslaget inte ska vara ett rättsligt bindande direktiv och att EU saknar befogenheter att fastställa lönenivåer i medlemsstaterna. Sverige har varit pådrivande för att få till stånd ett yttrande från rådets rättstjänst om förslaget förenlighet med rättslig grund. Vi har också varit drivande för och samlat flera medlemsstater kring att förhandlingar i sak ska avvakta rättstjänstens yttrande.

Yttrandet från rådets rättstjänst har nu kommit och analyseras i samråd med allierade medlemsstater och arbetsmarknadens parter. I nuläget kan vi säga att rådets rättstjänst bedömt att förslaget i huvudsak är förenligt med den angivna rättsliga grunden. Men rättstjänsten gör den bedömningen under förutsättning att direktivet ska tolkas som ett ramverk. Rättstjänsten anser också att förslaget behöver förändras för att förtydliga detta. Vi har också, fru talman, informerat arbetsmarknadsutskottet med anledning av yttrandet.

Som Ludvig Aspling skrivit i sin fråga kan tuffa förhandlingar vänta. Då krävs ett aktivt agerande för att säkerställa att förslaget utformas på ett sätt som respekterar vårt nationella system och arbetsmarknadens parter autonomi. Detta innebär bland annat att förslaget inte får leda till krav på att Sverige inför allmängiltigt förklarade kollektivavtal eller lagstadgad minimilön.

En avgörande utgångspunkt för regeringen är att arbetsmarknadens parter fortsatt ska göra upp om villkor och löner på svensk arbetsmarknad. Kollektivavtalen är anpassade till branschernas förutsättningar och baseras på ett ömsesidigt ansvar mellan parterna på arbetsmarknaden. Denna ordning har skapat ett långsiktigt stabilt ramverk som under två decennier utmynnat i både reallönehöjningar, hög sysselsättningsgrad, arbetsfred och tillväxt.

Att möta de sociala utmaningarna är viktigt för hela EU:s sammanhållning och för den inre marknaden. Att förbättra levnadsvillkoren i hela Europa förbättrar inte bara ekonomin för dessa människor; det skapar också en rättvisare konkurrens, vilket gynnar svenska företag och jobb.

Diskussioner om en europeisk minimilön förekom långt innan pelaren kom till. Pelaren ger inte EU några nya befogenheter, därmed inte heller i lönefrågor. Pelaren anger att all lönesättning ska vara öppen och förutsebar i enlighet med nationell praxis och med respekt för arbetsmarknadens parter autonomi och oberoende. Det är fortfarande medlemsstaterna som beslutar om lönenivåer.

Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Till att börja med måste jag säga att jag är lite förvånad över att statsrådet väljer att yppa uppgifter ur rättsutlåtandet. Detta är uppgifter som ligger under utrikessekretess, i alla fall som jag förstått saken, och som dessutom är sekretessmarkerade från Europeiska unionen. Jag tror inte att statsrådet har befogenhet att röja de här uppgifterna, men det kanske vi kan prata mer om en annan gång.

EU-kommissionen föreslår alltså ett juridiskt bindande direktiv om minimilöner. Den svenska modellen för lönesättning står därmed inför ett ganska allvarligt hot. Vi har ju, i alla fall på papperet, en samlad front mot det här förslaget i Sveriges riksdag. Alla partier här säger sig vara djupt skeptiska. Den här debatten handlar alltså inte om förslagets materiella innehåll utan om hur regeringen under processen har agerat, eller misslyckats med att agera, för att stoppa förslaget.

Först och främst är det viktigt att förstå de risker som följer av förslaget. I början av processen framhävde statsrådet gång på gång att man förhandlat till sig ett så kallat undantag för Sveriges del. Den tredje punkten i utkastet till direktiv stadgar mycket riktigt att ”ingenting i detta direktiv får tolkas som en skyldighet för de medlemsstater där lönesättning säkerställs uteslutande genom kollektivavtal att införa en lagstadgad minimilön eller att göra kollektivavtal allmänt tillämpliga”.

Det här låter ju bra på papperet. Problemet är bara att statsrådet inte tar hänsyn till hur EU-rätten fungerar i praktiken. EU-rättsakter är nästan alltid resultat av en lång och krånglig förhandlingsprocess, vilket gör att själva lagtexten blir ganska otydlig. Ofta finns inte heller någon riktig tolkningsbakgrund på det sätt som vi i Sverige är vana vid med våra förarbeten. EU-rättsakter får sin egentliga innebörd i samband med att de tolkas av EU-domstolen, och som vi alla vet tycker EU-domstolen väldigt mycket om att använda sig av ganska löst definierade principer och annat material som vi kanske inte skulle känna igen som rättskällor. Allt detta gör processen ganska oförutsägbar.

Ytterligare en aspekt av detta är att direktivet skapar rättigheter för enskilda. Det innebär att vissa bestämmelser kommer att ha så kallad direkt effekt, vilket betyder att de är direkt tillämpliga i svensk domstol oavsett hur Sverige väljer att implementera direktivet.

Summan av kardemumman är alltså att det kan gå bra, men det finns också en överhängande risk att direktivet kan medföra väldigt allvarliga konsekvenser för Sverige.

I en intervju med tidningen Dagens Nyheter sa statsrådet så här: ”Jag är starkt kritisk till att EU lägger sig i lönebildningen. Men jag kan också konstatera att kommissionen tagit fram ett undantag som ska garantera att den svenska lönebildningsmodellen inte påverkas.”

På detta uttalande låter det som att arbetsmarknadsministern är ganska nöjd med det så kallade undantaget. Uttalandet kan dessutom komma att användas mot henne i en eventuell förhandling. Har man en gång sagt att man är nöjd med ett visst undantag är det väldigt svårt att kräva ytterligare eftergifter av motparten.

Fru talman! Min fråga till statsrådet lyder så här: Anser statsrådet att det var ett misstag att uttala sig så positivt om den så kallade garantin, och litat hon fortfarande på den i dag?

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag vill börja med att vara väldigt tydlig med att Sverige inte vill ha något direktiv på det här området. Vi har arbetat med full kraft ända från start i processen för att säkerställa att detta blir tydligt för var och en i hela Europa. Vi behöver givetvis också göra allt som står i vår makt för att säkerställa partsautonomin så att inte vår lönebildningsmodell på något sätt utmanas eller hotas av eventuella initiativ på EU-nivå.

När kommissionen kom med sitt förslag var det tydligt att kommissionen hade hört sammat att det finns olika modeller för lönebildning i Europa. Många av EU:s medlemsstater sätter löner med just lagstiftning som grund, medan vår modell i Sverige och exempelvis Danmarks fungerar så att det enbart är parterna på arbetsmarknaden som tar ansvar för lönebildningen.

I det förslag som presenterades av kommissionen är det tydligt att kommissionen har försökt möta upp Sverige och likasinnade länder. Mitt besked har dock hela tiden varit att vi aldrig kommer att säga ja till något om vi inte är helt säkra på att detta inte på något sätt utmanar eller underminerar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är väldigt viktigt.

Det här kan bli en väldigt lång process. Jag bedömer att vi har en lång förhandling framför oss. Vi vill först och främst inte ha något initiativ på det här området över huvud taget, men skulle det ändå bli så – trots att vi nu har fått rådets rättstjänsts yttrande och att arbete pågår här och nu – måste vi med all kraft och på alla sätt värna den svenska partsmodellen.

Ludvig Aspling kan känna sig väldigt trygg med att jag inte bara som statsråd utan också med min långa bakgrund i den fackliga världen och som ledare inom Europafacket kommer att fortsätta att arbeta för att, med alla de möjligheter som ges, se till att det här inte på något sätt påverkar den svenska lönebildningen.

Anf. 99 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Statsrådet säger att jag kan känna mig trygg, och jag kan bara tydliggöra för kammaren att jag inte kommer att känna mig trygg för rän Socialdemokraterna har lämnat Regeringskansliet. Det vill jag vara hundra procent tydlig med.

Statsrådet säger också att de inte kommer att säga ja till någonting som de inte känner sig säkra på kommer att innebära att den svenska modellen tryggas. Men var det inte då ett misstag att uttala sig så positivt om den här garantin? Den är definitivt långt ifrån vattentät.

Det är också viktigt att förstå att det här hotet inte har sitt ursprung i någon obskyr EU-byråkrati. Den som bär det största ansvaret för att det här förslaget nu ligger på bordet är statsminister Stefan Löfven. Bakgrunden till förslaget är nämligen den så kallade sociala pelaren, vilket är ett politiskt inriktningsdokument som antogs under ett toppmöte i Göteborg 2017 på initiativ av bland annat Sveriges statsminister.

Punkt 6 i deklARATIONEN om den sociala pelaren innehåller en uttrycklig hänvisning till frågan om minimilöner, och utkastet till direktiv om minimilöner hänvisar till den sociala pelaren på inte mindre än åtta ställen. Kopplingen mellan de här två dokumenten är glasklar.

Företrädare för regeringspartierna har vid ett flertal tillfällen understrukt att frågan om minimilöner har diskuterats på EU-nivå innan den sociala pelaren antogs. Statsrådet försöker komma undan med det även här i debatten. Det argumentet är dock trams. Allt mellan himmel och jord har någon gång diskuterats på EU-nivå. Frågan är inte om detta har diskuterats på EU-nivå tidigare utan varför det kommer upp på den lagstiftande agendan just nu. Svaret på det är naturligtvis den sociala pelaren. Det är fullständigt uppenbart.

Vanligtvis är steget från en diskussion till ett skarpt förslag ganska långt. Det är inte allt som dryftas någonstans som faktiskt blir skarpa förslag. Anledningen till att vi pratar om det här nu är att Socialdemokraterna skrev på deklARATIONEN om den sociala pelaren. Punkt slut.

För mig är det självklart att statsråden har en plikt, i en situation där starka intressen vill se ett förslag som potentiellt kan ha en förödande effekt på den svenska modellen för lönebildning, att göra allt de kan för att hålla den frågan så långt ifrån den lagstiftande agendan som de någonsin kan. Statsminister Stefan Löfven valde att göra precis tvärtom.

Vi sitter alltså i en situation där en gammal fackpamp kan riskera att gå till historien som den som slutligen dödade och begravde den svenska modellen för lönesättning. Jag hoppas att så inte blir fallet, men risken är uppenbar.

Jag skulle därför vilja att statsrådet säger vad hon tycker om detta när vi nu ser resultatet av den sociala pelaren. Var det ett misstag att ta initiativ till detta?

Anf. 100 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! EU har ingen befogenhet när det gäller lönebildning, och den sociala pelaren ger inte heller EU någon ny befogenhet på det här området – inte någon ny makt eller befogenhet över huvud taget. Den sociala pelaren är just ett politiskt inriktningsdokument. Det tycker jag är viktigt att vara klar med. Jag tror att riksdagsledamoten egentligen också känner till det och har läst på om den sociala pelaren.

Att en del krafter sedan vill använda det för att flytta fram positionerna och hävda att det innebär att vi nu måste lagstifta är en annan sak. Men det är inte så att den sociala pelaren ger EU någon ny befogenhet eller makt.

Vår lönebildningsmodell har tjänat oss väl och tjänar oss väl i dag. Det är någonting som den här regeringen kommer att fortsätta försvara.

Anf. 101 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag tycker att det där inlägget vittnar lite om en naivitet inför hur EU fungerar. EU har ingen befogenhet när det gäller detta, säger statsrådet. Nej, EU har ingen befogenhet till gemensam upplåning heller, för det förbjuds uttryckligen i fördragen. Ändå har vi coronafonden. De krafter som styr i Bryssel struntar i om de har befogenhet eller inte utan driver igenom sin agenda i alla fall. Det är därför som vi i Sverige måste sätta hårt mot hårt.

Förutom att regeringen valde att ställa sig bakom den sociala pelaren, vilken alltså är upprinnelsen till förslaget, finns ytterligare en faktor som allvarligt skadar regeringens trovärdighet i den här frågan.

Den 27 januari i år röstade Europaparlamentet om en resolution som handlar om just minimilöner. Där står bland annat följande: Europaparlamentet understryker att det slutliga direktivet bör garantera lagstadgade minimilöner. Det står också att Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna att föreslå minimitrygghetssystem i form av rättsliga regelverk.

De svenska socialdemokraterna i Europaparlamentet röstade ja till resolutionen i dess helhet och valde dessutom att inte rösta nej till någon av de specifika skrivningarna om minimilöner, vilket de hade kunnat göra om de hade velat. För mig är det, fru talman, fullständigt obegripligt att den socialdemokratiska regeringen, som säger sig vilja kämpa mot det här förslaget, inte ens klarar att kämpa emot sina egna Europaparlamentariker.

Jag skulle därför avslutningsvis vilja fråga statsrådet hur Sveriges regerings arbete med att stoppa direktivet och trovärdigheten rörande detta påverkas av att statsrådets eget parti röstar för direktivet i Europaparlamentet.

Anf. 102 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag tror egentligen att riksdagsledamoten är mycket väl insatt i hur röstningsprocedurerna går till i Europaparlamentet. Det är faktiskt så att det inte på någon nivå, vare sig i Bryssel eller bland medlemsstaterna, råder någon tvekan om vad den svenska regeringens hållning är och heller inte vad de svenska socialdemokratiska parlamentarikernas hållning är. Det pågår givetvis ett intensivt påverkansarbete också bland dem.

Fru talman! Jag vill bara kort avsluta med att säga att vi fortsatt anser att ett rättsligt bindande direktiv inte är lämpligt, men vi behöver också agera för att värna vår modell i de förhandlingar som nu fortsätter. Vi konstaterar att ensam inte är stark och fortsätter tillsammans med många andra medlemsländer att agera och arbeta i den här för Sverige otroligt centrala frågan.

Regeringen kommer fortsatt att agera med full kraft för att förslaget från EU-kommissionen inte ska äventyra den svenska kollektivavtalsmodellen och heller inte parternas ansvar för lönebildningen.

Med det tackar jag fru talmannen och Ludvig Aspling för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2020/21:102 Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätets verksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet

2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V)

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)

§ 22 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 mars

2020/21:577 Färdtjänst och funktionsrätt

av *Jessica Thunander* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:578 Investerarskyddet i energistadgefördraget

av *Jens Holm* (V)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:579 Avbyttjänst för animalieproducenter

av *Staffan Eklöf* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:580 Rasism och diskriminering inom offentlig verksamhet

av *Momodou Malcolm Jallow* (V)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:581 Åtgärder mot könsstympning i utrikespolitiken

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:582 Effekter på biologisk mångfald av vindkraftverksutbyggnad till havs

av *Staffan Eklöf* (SD)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:583 Regeringskansliets hantering av sekretess- och säkerhetsklassat material

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:584 Importmoms

av *Lars Beckman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:585 Definitionen av rasism i nationell plan

av *Ludvig Aspling* (SD)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 mars

2020/21:2223 Sveriges nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet

av *Yasmine Posio* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2224 Storskaliga solcellsanläggningar som ett prioriterat samhällsintresse

av *Birger Lahti* (V)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2225 Utrikesministerns besök i Armenien

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2226 Respekt för patientens vilja vid medicinska beslut

av *Margareta Cederfelt* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2227 SJ:s uppsägelse av avtalet med Mälardalstrafik

av *Patrik Jönsson* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2228 Vad SCB kan göra för forskningen

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:2229 Östersjöcentrums rekommendation om utflyttning av trålgränsen

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2230 Producentansvaret för däck

av *Betty Malmberg* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:2231 Hot och våld mot forskare

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:2232 Ny lag om företagsrekonstruktioner

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2233 Donationer till moskéer

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2234 Socialministerns ställningstagande om munskydd

av *Björn Söder* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2235 Internationellt samarbete gällande små modulära reaktorer

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2236 Åtgärder mot betygsinflation

av *Jörgen Grubb* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2237 Dieselstöder från transportföretag
av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2238 Förmågan i det civila försvaret och totalförsvaret
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2239 Leverans av nytt signalspaningsfartyg
av *Alexandra Anstrell* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2240 Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2241 Åtgärder för elsystemet i södra Sverige
av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2242 Hantering av historiska dokument
av *Angelica Lundberg* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2243 Illegal införsel av sällskapsdjur
av *Magnus Oscarsson* (KD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2244 Ägartillskott till SJ AB
av *Jens Holm* (V)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2245 Översyn av utsökningslagstiftningen
av *Angelica Lundberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2246 Resultat av regeringens åtgärder mot kriminaliteten
av *Björn Söder* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2247 Skyddsvärda handlingar inom vaccinsamordningen
av *Björn Söder* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2248 Förhandsavgöranden från EU-domstolen
av *Jonas Andersson* i Skellefteå (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2249 Konkreta åtgärder i Sveriges del av EU:s återhämtningspaket
av *Hampus Hagman* (KD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2250 Länsstyrelsernas arbete med näringslivet
av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2251 Ungas fysiska och psykiska ohälsa i pandemin
av *Ulrika Jörgensen* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2252 Länsstyrelserna och näringslivet
av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet Lena Micko (S)

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 36 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten Karin Enström därefter till och med
§ 17 anf. 75 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Svar på interpellation 2020/21:447 om dumpade gifttunnor i Östersjön	2
Anf. 1 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	2
Anf. 2 LARS BECKMAN (M)	3
Anf. 3 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	4
Anf. 4 LARS BECKMAN (M)	5
Anf. 5 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	6
Anf. 6 LARS BECKMAN (M)	8
Anf. 7 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	8
§ 8 Svar på interpellationerna 2020/21:494 och 495 om arbetet med att skydda skog	9
Anf. 8 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	9
Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	10
Anf. 10 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	11
Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	12
Anf. 12 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	13
Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	15
Anf. 14 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	15
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:475 om slutförvaret i Östhammar	16
Anf. 15 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	16
Anf. 16 JESSIKA ROSWALL (M)	17
Anf. 17 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	18
Anf. 18 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	18
Anf. 19 JESSIKA ROSWALL (M)	19
Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	20
Anf. 21 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	21
Anf. 22 JESSIKA ROSWALL (M)	22
Anf. 23 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP)	23
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:454 om kapade bostadsrättsföreningar	23
Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	23
Anf. 25 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	24
Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	25
Anf. 27 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	26
Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	27
Anf. 29 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	28

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:468 om kriminalisering av oskuldssintyg och oskuldsoperationer	29
Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
Anf. 32 AMINEH KAKABAVEH (-).....	31
Anf. 33 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
Anf. 34 AMINEH KAKABAVEH (-).....	33
Anf. 35 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
Anf. 36 AMINEH KAKABAVEH (-).....	34
Anf. 37 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:489 om europeiska miniminivåer	36
Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 39 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	36
Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
Anf. 41 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	39
Anf. 42 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
Anf. 43 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	41
Anf. 44 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:493 om kortare straff för brottslingar som förlorar jobbet.....	42
Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42
Anf. 46 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	43
Anf. 47 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	44
Anf. 48 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	45
Anf. 49 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
Anf. 50 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	47
Anf. 51 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	48
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:536 om avtal för allhjulsdrevna lastbilar	48
Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	48
Anf. 53 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	50
Anf. 54 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	50
Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	51
Anf. 56 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	52
Anf. 57 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	53
Anf. 58 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	53

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:535 om återinförande av amorteringskraven	54
Anf. 59 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	54
Anf. 60 OLA JOHANSSON (C).....	55
Anf. 61 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	56
Anf. 62 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	56
Anf. 63 OLA JOHANSSON (C).....	57
Anf. 64 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	58
Anf. 65 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	59
Anf. 66 OLA JOHANSSON (C).....	60
Anf. 67 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	61
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:539 om Finansinspektionens tillsyn över de noterade tillväxtföretagen	61
Anf. 68 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	61
Anf. 69 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	62
Anf. 70 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	63
Anf. 71 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	64
Anf. 72 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	64
Anf. 73 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	65
Anf. 74 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	66
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:401 om det svenska arbetsmiljöarbetet	66
Anf. 75 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	66
Anf. 76 CICZIE WEIDBY (V)	68
Anf. 77 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	69
Anf. 78 CICZIE WEIDBY (V)	70
Anf. 79 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	70
Anf. 80 CICZIE WEIDBY (V)	71
Anf. 81 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	72
§ 18 Svar på interpellation 2020/21:403 om organiserad brottslighet hos Arbetsförmedlingen	72
Anf. 82 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	72
Anf. 83 MAGNUS PERSSON (SD).....	73
Anf. 84 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	73
Anf. 85 MAGNUS PERSSON (SD).....	74
Anf. 86 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	74
Anf. 87 MAGNUS PERSSON (SD).....	75
Anf. 88 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	75
§ 19 Svar på interpellation 2020/21:442 om subventionerade anställningar.....	76
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	76
Anf. 90 MAGNUS PERSSON (SD).....	77
Anf. 91 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	77
Anf. 92 MAGNUS PERSSON (SD).....	78
Anf. 93 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	79
Anf. 94 MAGNUS PERSSON (SD).....	80
Anf. 95 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	80
§ 20 Svar på interpellation 2020/21:456 om EU-direktiv om minimilöner	81

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	81	Prot. 2020/21:97
Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD).....	82	19 mars
Anf. 98 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	83	-----
Anf. 99 LUDVIG ASPLING (SD).....	83	
Anf. 100 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	84	
Anf. 101 LUDVIG ASPLING (SD).....	85	
Anf. 102 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	85	
§ 21 Bordläggning.....	86	
§ 22 Anmälan om interpellationer.....	86	
§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	87	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 14.17.....	89	